

Sammendrag av hørings svar ”Kunsten å være kirke” 2005

Innholdsfortegnelse

Høringssvar: Kunsten å være kirke 2005. Sammendrag av høringssvarene.	3
Spørsmål 1	14
Spørsmål 2	27
Spørsmål 3	45
Spørsmål 4	63

Følgende instanser har besvart høringsbrevet. Kirkerådet takker for svarene:

Riksantikvaren Rikskonsertene Riksteatret Utsmykkingsfondet for offentlige bygg Norsk kulturråd Norske tekstilkunstnere / Norske billedkunstnere Norske Dansekunstnere (NoDa) KA – Kirkens Arbeidsgiverorganisasjon Fagforbundet Musikernes fellesorganisasjon Den norske kirkes presteforening Det Norske Diakonforbund Menighetsfakultetet Kirkelig utdanningscenter i Nord - KUN Norges musikkhøgskole Normisjons Høgskole i Staffeldtgate Mellomkirkelig råd Nidaros Domkirkes Restaureringsarbeider Institutt for Kristen Oppseding - IKO Ung Kirkesang Oslo internasjonale kirkemusikkfestival Kristiansund Kirke Kunst Kulturfestival Olavsfestdagene, Trondheim Kultur og kirkedepartementets konsulent i kirkebygging Norske kirkeakademier (NKA) Furuset menighetsråd, Oslo Oslo domkirke, Oslo Oslo biskop og bispedømmeråd Døvekirkenes fellesråd Sarpsborg kirkelige fellesråd, Borg Elverum menighet, Hamar	Gjøvik menighet, Hamar Hamar domkirke, Hamar Hamar biskop og bispedømmeråd Nedre Eiker menighet, Tunsberg Tønsberg domkirke menighet, Tunsberg Tunsberg biskop og bispedømmeråd Grimstad menighet, Agder og Telemark Kristiansand domkirke, Agder og Telemark Agder og Telemark biskop og bispedømmeråd Gand menighet, Stavanger Stavanger domkirke, Stavanger Stavanger kirkelige fellesråd, Stavanger Varden menighet, Stavanger Stavanger biskop og bispedømmeråd Fana sokneråd, Bjørgvin Fjaler prestegjeld, Bjørgvin Voss sokneråd, Bjørgvin Bergen Domkirke, Bjørgvin Os sokneråd, Bjørgvin Bjørgvin biskop Bjørgvin bispedømmeråd Molde domkirke, Møre Spjelkavik menighet, Møre Møre biskop og bispedømmeråd Stiklestad sokneråd, Nidaros Nidaros domkirke menighet, Nidaros Nidaros biskop og bispedømmeråd Andøy kirkelige fellesråd, Sør-Hålogaland Dolstad menighet, Sør-Hålogaland Sør-Hålogaland biskop og bispedømmeråd Bodø domkirke menighet, Sør-Hålogaland Sandtorg menighet, Nord-Hålogaland Nord-Hålogaland biskop og bispedømmeråd
---	--

Av de 118 høringsinstanser som fikk tilsendt høringsbrev til uttalelse kom det svar fra 72. Dette utgjør i overkant av 60 % av høringsinstansene. I tillegg har det kommet kommentarer og innspill fra seks andre instanser: Oslo kirkelige fellesråd, Bodø kommune, Bodø kirkelige fellesråd, Søre Sunnmøre prosti, Bergen kommune og Griegakademiet i Bergen. Høringssvarene og kommentarene kan leses på kirken.no.

Hørings svar: Kunsten å være kirke 2005. Sammendrag av hørings svarene. Ordnet etter hørings spørsmål.

Høringsinstansenes helhetlige oppfatning av kultur melding og høring:

Riksantikvaren

Vil gi honnør for det store arbeidet som har blitt lagt ned i kultur meldingen. Meldingen legger et godt grunnlag for videre arbeid med dette viktige temaet. Vil understreke at Riksantikvaren har, som kulturminnemyndighet, ansvaret for kirkens kulturminneverdier og faller derfor lett utenfor den retorikken som benyttes i høringsbrevet. Har likevel forsøkt å svare på spørsmålene, men vil understreke denne forskjellen når svaret leses.

Rikskonsertene

Kultur meldingen for Den norske kirke er et dokument som primært retter seg mot kirken selv. Det viser stor innsikt i kunst og kultur og trekker opp en rekke visjoner som, dersom de blir realisert, ikke bare vil endre kirkens forhold til kunst og kultur, men også direkte påvirke det kulturelle landskap og barns kulturelle oppdragelse. Rikskonsertenes direktør Einar Solbu var redaktør for meldingen og overlot derfor høringen til institusjonens to konsertsjefer – én for virksomhetene rettet mot barn og ungdom, og én for offentlig konsertvirksomhet og utlandsprosjekter. Den førstnevnte, Ulrika Bergroth-Plur (UBP), har bakgrunn som kantor og har et kristent ståsted, mens Helge Skansen (HS) er en overbevist ateist og motstander både av kirkens statlige tilknytning og den kristne formålsparagrafen for grunnskolen. Høringen fra Rikskonsertene utgjøres derfor av to stemmer. De er personlige, men spiller nok på mange måter de meningsforskjeller kirken vil møte blant kunstnere og kunstformidlere når kultur meldingen skal drøftes og virkeliggjøres.

UBP: Rikskonsertene presenterer kirkemusikken nøytralt og objektivt, uten baktanker om bevisst teologisk påvirkning av tilhøreren, eller om misjonering. På en måte fratras den kirkelige musikken sin opprinnelige oppgave - som bevisst teologisk medium og liturgisk verktøy. Musikken kan likevel ha en mer eller mindre åndelig funksjon på det individuelle plan, for det enkelte menneske.

HS: Utvalget vil ha en dypt humanistisk forankret kirke som er åpen, inkluderende, spørrende, undrende, ydmyk osv. osv. Den kirken jeg kjenner er tidvis fordømmende og står på noen grunnleggende pilarer som også denne meldingen selvfølgelig hviler på. Pilarer jeg respekterer, men som jeg skulle ønske ikke ble pådyttet andre enn de som i voksen alder frivillig melder seg inn i dette samfunnet.

Riksteatret

Et omfattende, gjennomtenkt og spennende dokument. God ide å innlede meldingen med fire perspektiver. Har valgt å definere begrepet kirke som: kirkebyggene, teologene og kirkens politiske organer og råd. Opplever at definisjonen av kirken som alle medlemmene av statskirken blir det litt for vidt perspektiv. Riksteatret ser meldingen som en utfordring og vil gjerne bidra til å gjøre terskelen lavere og døren høyere i det kunstneriske mulighetsrommet i Den norske kirke.

Utmykkingsfondet for offentlige bygg

Uttrykker glede over kirkelig kultur melding. Ser en stor vilje til å åpne det sakrale rom for kunststartene og visuell kunst, bidra til videreutvikling av feltet og samarbeide med eksisterende kulturmiljøer generelt, og Utmykkingsfondet spesielt. Flere steder står det at kirken vil bidra til å styrke de generelle rammevilkårene for kulturlivet, men finner lite konkrete eksempler på dette i meldingen.

Norsk kulturråd

Norsk kulturråd har med interesse merket seg "Kunsten å være kirke", kulturmelding for Den norske kirke. Den målbærer en visjon om en kirke der kunsten skal fungere både som støtte og utfordrer, og der kulturforståelsen skal gjennomsyre alle sider ved kirkelivet, samtidig som meldingen utfordrer kirken til å være en sentral kulturaktør og ta konsekvensene av en slik posisjon. Det er då selvsagt flere møtepunkter med Norsk kulturråds ansvarsområde, og det er positivt at meldingen taler for et åpent og samhandlende syn når det gjelder kirkelig engasjement på kunst- og kulturområdet.

Norske tekstilkunstnere / Norske billedkunstnere

NBK mener at meldingen er en vakker, velskrevet og flott illustrert melding. NTK har gjennomført undersøkelse blant medlemmene om interesse for å jobbe for kirken. Undersøkelsen avspeilet en bred og positiv interesse.

Kirkens Arbeidsgiverorganisasjon

Et stimulerende bidrag til å utdype forståelsen av Den norske kirkes identitet som kulturfelleskap. Et nybrottsarbeid som KA håper kan bidra til et mer langsiktig arbeid for å utvikle en gjennomtenkt kirkelig kulturpolitikk. Meldingens hovedsvakhet er at det lokalt forankrede og det folkelige kulturliv har fått en for tilbaketrasket plass. Utvalget har begrenset seg for mye i forhold til mandatet ved å definere kirkens forhold til kunsten som sitt fokus. Forholdet mellom kirken og den lokale og folkelige kultur er en like grunnleggende utfordring for Den norske kirke som folkekirke. På disse områdene er meldingen overraskende svak. Tiltakene forutsetter økt sentralkirkelig vilje til å prioritere tiltak som kan styrke den lokale kirkes økonomi, kompetanse og handlefrihet på områder som har stor kirkelig og almen kulturpolitisk betydning. Da må det skje en omfattende vurdering og prioritering mellom meldingens mange ideer og forslag på sentralt kirkelig hold. Samtidig bør lokale kirkelige organer utfordres til å gå løs på utfordringer og muligheter for utvikling av lokale arenaer og samarbeidsformer med det lokale og regionale kulturliv.

Fagforbundet

Fagforbundet finner at meldingen inneholder svært mange spennende og utfordrende synspunkter og tanker i skjæringspunktet mellom kirke og kultur. Det er et håp at dette materialet kan føre til både lokalt engasjement og refleksjon på ulike nivåer. Fagforbundet har hatt meldingen til behandling innenfor Seksjon kirke, kultur og oppvekst og understreker med det et bredt syn på disse spørsmål. Det er mulig å lese meldingen kritisk slik at mangfold og "folkelighet" i kulturen ikke blir like godt ivaretatt som profesjonelle aktører. Fagforbundet ser gjerne at perspektivet blir utvidet slik at det blir økt fokus på amatører og lokale "kunstnere" ved siden av de mer profesjonelle aktører.

Musikernes fellesorganisasjon

Meldingen har fått en innramming som speiler innholdet. En god idébok for kantorer og organister. Har hatt undersøkelse blant medlemmene som responderte overveldende enstemmige og positive til det initiativ meldingen representerer. Intensjonene fordrer likevel en helt annen økonomi enn det som er tilfellet i dag. Det er også i dag en sterk vekt på bredde framfor spesialisering ved ansettelse av kantorer. Man kan ha flere kantorer i en kommune med ulik kompetanse, men som samarbeider. Dette kan gi gode resultater.

Kompetanse blant alle kirkelige ansatte bør økes. Kan få inn et fag som kulturkunnskap som fellesfag for alle kirkelige utdanninger. Utdanningsinstitusjonene bør møte behovene meldingen peker på. Bør ha økonomi til videreutdanning og kurs, tverrfaglige seminarer og bør ha en tverrfaglig dialog. Bør tenke i gjennom forholdet mellom bredde og spesialisering. MFO håper at intensjonene følges opp i kirkelig planarbeid og framtidige prioriteringer.

Den norske kirkes presteforening

En perspektivrik, velskrevet og utfordrende kulturmelding. I seg selv er meldingen en kulturbegivenhet. Et godt grunnlag for strategiske veivalg. En svakhet i at meldingen forankres i

kunsten og ikke primært i det gudstjenestelige og kultiske liv. Gir inntrykk av at kunst og kultur må "hentes inn" utenfra. Da får man ikke så lett øye på at kirken selv er en skapende kulturaktør. Savner det kultiske som en grunnleggende del av selve kulturbegrepet. Likevel er det viktig å bygge allianser og hente inn impulser for å bidra til å tegne de dramatiske spenningene i livet og for å gi økt fokus på arbeidet med kvalitetskrav og heve kvaliteten. Til dette trengs det hjelp fra profesjonelle kunstnere.

Det norske diakonforbund

Den foreliggende kulturmeldingen omhandler kunst/kultur bredt forstått. Dette blir viktig å holde frem i det videre arbeidet. Det må legges til rette slik at det som er etablert blir videreutviklet. En må fremheve at kultur ikke er en arena som er forbeholdt de flinke, eller de profesjonelle. Det må favne alle. Det må legges til rette økonomisk slik at det blir mulig å nå videre med det som er etablert. Det må være økonomisk rom til nyskaping og svært gjerne medskaping samt økonomisk rom til (av og til) å kunne samarbeide med profesjonelle aktører. Uten økonomi knyttet til, vil meldingen bli en kuriositet, noe verken den, kirken eller folket fortjener. Sett fra en diakonal synsvinkel vil Diakonforbundet fremheve kunstens og kulturens oppgave i å virke fellesskapsfremmende. Kunst og kultur skal bearbeides og formidles. Meldingen berører på en god måte dette i kapitlet om visjonen.

Nidaros Domkirkes Restaureringsarbeider

NDR anser høringsutkastet til kirkens kulturmelding som et svært godt innspill til en viktig debatt om veivalg og handling – samarbeid og rolleavklaring.

Menighetsfakultetet

Viktig dokument som synliggjør relasjonen mellom teologi og estetikk.

Kirkelig utdanningscenter i Nord – KUN

KUN vil berømme det initiativ som er tatt for å få utført arbeidet med kulturmeldingen. Likevel er det grunn til å spørre om høringsformen er den mest egnede i en sak som dette. Kan lett bli en bokanmeldelse av det skriftlige produktet.

Norges musikkhøgskole

Norges musikkhøgskole ser det som verdifullt at den kunstnerisk-musikalske side ved kantortjenesten blir fremhevet gjennom den foreliggende kulturmelding, og støtter hovedkonklusjonene i meldingen.

Normisjons Høgskole i Staffeldtsgate

Høringsinstansen finner det svært verdifullt at det har blitt utgitt en kulturmelding for Den norske kirke. Den gir et godt grunnlag for videre arbeid og samtale. Det er viktig å definere målet for det som gjøres i kirken: her bør det holdes klart frem at mennesker skal vinnes for evangeliet og vokse i det kristne livet - dette gjelder selvsagt også kunst og kulturvirksomhet. Spørsmålet blir på hvilken måte Den hellige ånd kan virke gjennom kirkens virke, slik at mennesker får et møte med den skapende og frelsende Gud?

Mellomkirkelig råd

Mellomkirkelig råd uttrykker glede over det inspirerende og kvalitetspregede arbeidet som er gjort i kulturmeldingen med fokus på Den norske kirke og kunsten. Mellomkirkelig råd oppfatter refleksjonen omkring det internasjonale og økumeniske perspektiv i meldingen som svak. Den kristne kulturarv er internasjonal og økumenisk, og Den norske kirke har vært en del av dette 2000-årige samspillet. Økumeniske organisasjoner har dessuten vært blant de viktigste formidlerne av kunst i 50 år. Mellomkirkelig råd savner et større fokus i kulturmeldingen på minoritetskulturer som i stadig større grad er med på å gjøre Norge til en flerkulturell nasjon. Både Kirkens Nødhjelp og Det Norske Misjonsselskap støtter viktige kunst/kulturprosjekter. KUIs salmeverksted er et internasjonalt og økumenisk kulturprosjekt. Kunst er også et viktig bidrag til å styrke menneskeverdet i diakonalt arbeid. Mellomkirkelig råd ønsker å bidra til at Den norske kirke blir bedre kjent med kunstuttrykk vi får del i gjennom den økumeniske bevegelse.

Institutt for Kristen Oppseding – IKO

Tar utfordringene på alvor. Perspektivrikt, spennende og med en åpenhet som IKO verdsetter. For skarpt skille mellom profesjonelle og amatør-kunstnere i kirken. Kunne også satt søkelyset på hvem og hva som får kulturen til å blomstre i kirken, og hvem og hva som hindrer dette. Muligens blir det for mange råd og veivalg i strategidelen.

Ung Kirkesang

Et flott og kjempeviktig arbeid. Bevisstgjør kirken på arbeidet med kunst og kultur og kan være en pådriver til å fokusere på kvalitetsheving i kunst- og kulturarbeidet. Kjenner seg igjen i mye av kulturarbeidet som beskrives i meldingen.

Oslo internasjonale kirkemusikkfestival

Kulturmeldingen bringer interessante perspektiver og er en grundig fremstilling av status for den kulturelle utfoldelse innenfor kirken i dag. Meldingen er visjonær og spennende, men bærer tidvis preg av ønsketenkning. Savner konkret tilnærming til hvordan framtidens kulturkirke skal se ut. Savner noe om festivalenes plass. Behov for festivaler der kirkemusikkkompetansen synliggjøres utenfor kirkeårets faste rammer. I meldingen uttrykkes det bekymring for at festivaler og kommersielle arrangementer stjeler midler og oppmerksomhet fra det løpende. Mener tvert i mot at Kirken og festivalene utfyller og beriker hverandre og slik skaper synergieffekter. Festivalene ønsker også å formidle kirkens budskap. En festival gir også mediaomtale og gir muligheter for topp produksjoner der det kunstneriske hensynet er i høysetet og den ideologiske forankringen er ivaretatt. Festivalen kan derfor være en forlenget arm og utfylle Kirkens kompetanse. Det gir også mulighet for møter mellom de fremste internasjonale utøvere og lokale krefter. Dette hadde ikke vært mulig uten festivalene. Workshops der lokale utøvere får mulighet til å samarbeide med internasjonale og profesjonelle utøvere preger også flere festivaler, noe som fremmer både rekruttering og er til inspirasjon. En festival gir også mulighet for å nå ut med smalere prosjekter og med prosjekter med en litt usikker økonomisk karakter, noe som ofte gjelder samtidsmusikk.

Kristiansund Kirke Kunst Kulturfestival

At Den norske kirke nå har fått sin kulturmelding betrakter KKKK-festivalen som en stor og særdeles viktig begivenhet i kirkens 1000-årige historie.

Olavsfestdagene, Trondheim

Innstillingen og oppfølgingen av den kan kommet til å spille en stor rolle for Olavsfestdagens virke i årene som kommer. Betrakningene fra utvalgets formann ved overleveringen uttrykker en form for åpenhet i forhold til menneskelig erkjennelsestrang, uttrykksbehov og uttrykksevne som må ligge til grunn for kirkens holdning til ulike kunstneriske uttrykksformer. For Olavsfestdagene og for kulturlivet generelt, oppleves det som viktig at ikke bare de lokale menighetene, men også Den norske kirke generelt, har en åpen holdning til kunstneriske uttrykksformer slik utvalget går inn for.

Kultur og kirkedepartementets konsulent i kirkebygging

Kirkebyggkonsulenten opplever meldingen som en fin trykksak, men spør om ikke billedstoffet i hovedsak er innkjøpt fra utlandet. Dette burde være en oppgave for norske kunstnere å lage. Videre oppleves Kulturmeldingen som et viktig bidrag for refleksjon rundt uttrykksformer, kunst og kommunikasjon. "Moderkunsten", arkitekturen, er uttrykksformen som skal gi rom for de andre kunstartene. Når det gjelder tilrettelegging for ulike uttrykksformer i kirkerommet, er ikke noe av det som kommer frem i meldingen nytt. Blant annet informasjonsblad 1-2002 "Kunst og kommunikasjon og funksjonshemmede" har en del om det. Kirkebyggkonsulenten spør hvordan det er mulig at den etaten som har arbeidet mest med kvalitetssikring av kirkene gjennom tidene ikke er nevnt i kulturmeldingen og sikter til Kirkedepartementets aktive arbeid for å forbedre kirkebyggingen i landet. Det begynte med hjelp til tegninger i 1831 og fortsatte med faste rådgivere. I arbeid med fornyet liturgi (ny høymesse 1977) ble teologisk ekspertise trukket inn som fast konsulent i tillegg til "Kirkebyggkonsulenten" som var arkitekt. Begge arbeidet i et nært samarbeid med Kirkerådet og Oslo

Småkirkeforening, som var det aktive kirkebyggmiljøet i Norge. I tillegg var det annet hvert år Nordisk kirkebyggkonferanse hvor impulser fra våre naboland var viktige bidrag. I 1978 ble heftet *"Kirkebygget, - møteplass for himmel og jord"* utgitt av Kirkerådet (Kirkebygg-gruppen). I forordet står det at hensikten med heftet *"er å få arkitekter og bygherrer til å se kirkebygget i en større sammenheng. Når man kjenner liturgi og kirkebyggets historie og vesen, vil man stå bedre rustet til å skape fremtidens kirkebygg."* Det er som å lese kulturmeldingen. Året før ble idéprosjektet *"Underveis, - rasteplass for pilegrimsfolket"* utstilt på Kirkedagene i Trondheim. Det har senere blitt vist i Norden, Tyskland og Kina. Prosjektet har også blitt publisert flere steder. Noe av hensikten med prosjektet var å vise sammenheng mellom landskap, symbolspråk, funksjon og kommunikasjon. *"43 nye norske kirker"* ble utgitt 1982 av Kirkerådet i samråd med Kirkebyggkonsulenten. Det var data, og vurderinger av utvalgte kirker av Kirkebygg-gruppen. Av 198 kirker så var 74 kirker tatt i nærmere øyesyn. Disse fikk total karakter fra 1 til 7, med 7 som beste karakter. (NB! kulturmeldingens forslag om å trekke frem gode eksempler). Ingen fikk toppkarakter. 9 kirker fikk karakteren 5-6 og 11 fikk 5. Det forteller at gruppen mente at totalstandarden på kirkebyggene ikke var overveldende. I 1990 utkom boken *"Kirken som bygg og bilde"* som var en sammensmeltning av de to heftene *"Kirkebygget"* og *"43 nye norske kirker"*+ mye nytt stoff. For å spre informasjon om ulike emner knyttet til kirkebygget, - fra enøk og teleslynge til døpefont og alter, har Kirkebyggkonsulenten laget 24 informasjonsblad. De fleste er kommet med i en ny utgave av *"Kirken som bygg og bilde"* (KBB) (2001) som nå er blitt et oppslagsverk med alle slags emner tilknyttet kirken. Her foreligger med andre ord solid informasjon om kirkebyggets plass i landskapet, til hvordan vi kan fornye det gamle kirkebygget. Kirkebyggkonsulenten spør seg hvorfor ikke et slikt nøkkelverk er nevnt og om svaret kan ligge i at idéalkirken som trekkes frem i kulturmeldingen er Mortensrud kirke? Denne kirken har Kirkebyggkonsulenten stilt seg meget kritisk til. Han hevder at den har store mangler, men at mange likevel lar seg forføre.

Norske kirkeakademier -NKA

En mangfoldig innstilling som utfordrer ikke bare gjennom de mange konkrete forslag den rommer, men også gjennom invitasjon til refleksjon. NKA forventer at den vil inspirere, bidra til videre samtale og debatt og ikke minst til en mer bevisst og aktiv kultursatsing i Den norske kirke. NKA gjenkjenner og verdsetter den forståelse av forholdet mellom kirke og kultur som meldingen gjennomføres av, og håper og tror at meldingen vil få betydning både i de ulike kirkene og i det øvrige kulturlivet. Ut over dette vil ikke NKA kommentere det generelle innholdet. Utvalget har utført sitt oppdrag på en måte som NKA er svært tilfreds med, og har overlevert kulturmeldingen til Kirkerådet med stolthet og glede. Høringssvaret vil være konsentrert om pkt 3 i høringsnotatet med utgangspunkt i kap. IV s. 187 -224 *"Fra visjon til handling"*.

Furuset menighetsråd, Oslo bispedømme

Menighetsrådet slutter seg til oppfatningen i meldingen om at kultur ikke er noe som kommer i tillegg eller ved siden av kirkens egentlige virksomhet, men at kultur er en integrert del av den.

Oslo domkirke menighet, Oslo bispedømme

Leser med stor glede kulturmelding for Den norske kirke. Meldingen kommer på et tidspunkt hvor krav og forventninger til kulturelle og kunstneriske uttrykk, både i befolkningen som helhet og blant kirkegjengere, på grunn av medieutviklingen er stadig høyere. Kirken kan ikke skjermes seg mot det øvrige kulturlivet, verken når det gjelder innhold eller nivå, og en bredt anlagt kirkelig kulturmelding som reflekterer over alle sider ved kirkens kulturliv kan få stor betydning i denne situasjonen. Registrerer med særlig glede at det reflekteres over forholdet mellom kirkelig kultur og det øvrige kulturlivet, og påpekingen av det felles arbeidet mot kommersialisering, forflatning og infantilisering av det offentlige kulturlivet. Mange av de problemstillingene som meldingen reiser interesserer domkirken svært meget, ikke minst fordi Oslo Domkirke i mange år har arbeidet med de fleste av de kulturuttrykk som omtales.

Oslo biskop og bispedømmeråd

Kunsten å være kirke er blitt et inspirerende og samtidsrettet dokument med mange ekte og dype refleksjoner som peker på noen av de veier vår kirke må gå for å ta på alvor kirkens plass i tiden, og mennesket som Skaperens bilde. Den gir et bilde av feiltrinn som er gjort og gjøres i møte mellom den organiserte kirke og kunstneres søken etter sanne uttrykk, men også visjoner og drømmer om å ta på alvor det mangfold av kommunikasjonsformer som mennesket har fått. Den norske kirke står i en teologisk og kirkelig tradisjon som har vektlagt den systematiske entydighet og klarhet i utlegningen av Bibelens tekster. Har da ikke fanget ikke inn det mangfold av betydninger og nyanser i Bibelen som for eksempel bibelvitenskapene regner med. Blir ofte minnet om det når de ulike kunstarter går inn i dialog med det bibelske materialet. Kunststartene kan være en viktig ressurs for kirkens tale om sannhet i flere sammenhenger. I meldingen har kulturbegrepet nærmest blitt innholdsbestemt synonymt med ”kunst”, og får dermed også slik slagside. Vektleggingen er også på den del av kirkens liv som manifesterer seg i kirkerom og gudstjenester. Diakonale, evangeliserende og sosiale aspekter faller da utenom. Idealbildet som beskrives av kirkehusene som kulturbærer er også knyttet til prinsipper fra vår egen tid. Savner nysgjerrigheten på det vi har fått i arv. Meldingen vektlegger svært sterkt profesjonell kunst. Dette er nyttig, ikke minst fordi profesjonelle kunstnere kan nærme seg kirkens kulturuttrykk i en profesjonell dialog med og respekt for tradisjonen kultur. Samtidig er det fare for at en slik vinkling kan komme til å sette mye av den verdifulle kultur som faktisk skjer lokalt, ofte basert på amatører, for langt utenfor horisonten. Vil også peke på at det er nye kulturelle uttrykk både innenfor kirkelivet og den mer folkelige kultur som fortjener et fokus, også internasjonale impulser. Et mer moderne uttrykk i vår tid innenfor hjemmet som kulturarena, er for eksempel en tendens som fører til at ikonet innarbeides som et naturlig dekorativt og kultisk element. Kultur kan også tematiseres som kommunikasjon mellom mennesker. Denne dimensjonen kan sprengre grensen for kultur som kun det estetiske uttrykket. Derfor bør en bestrebe seg på å unngå at kulturbegrepet blir statisk konserverende.

Døvekirkenes fellestråd

Gledelig at tematikken blir synliggjort. Helt på sin plass med større bevissthet rundt den gjensidige berikelse som kirke, kunst og kultur tilfører hverandre. Døvekirken er særlig opptatt av det visuelle uttrykket i ulike former. Døve kommuniserer visuelt gjennom sitt primærspåk, tegnspråket, og er derfor vant til å bruke synet for å oppfatte og tilegne seg ulike uttrykk som formidles til dem. En større bredde i ulike visuelle uttrykksformer som kunst og kultur kan bidra til i en kirkelig kontekst, er derfor å betrakte som en spesiell berikelse fra deres ståsted. Døvekirken ønsker å rette en takk til Kirkerådet som har tatt initiativet til denne bevisstgjøringen, og til Norske kirkeakademier som har skrevet kulturmeldingen ”Kunsten å være kirke”. Imidlertid er Døvekirken av den oppfatning at meldingen burde ha hatt et eget kapittel om Døvekirken. Det burde være like naturlig at døvekirken med sine uttrykk var omtalt som at samisk kirkeliv har sin selvfølgelige plass i meldingen.

Sarpsborg kirkelige fellestråd, Borg bispedømme

Meldingen er engasjerende, inspirerende, men også utfordrende og til dels provoserende. Savner årstall bak eksemplifiseringene på kunstuttrykk som nevnes. Fellestrådet er også kritiske til at de ikke fikk tilsendt eksemplarer til alle rådsmedlemmene når de er utnevnt til høringsinstans.

Elverum menighet, Hamar bispedømme

Elverum menighetsråd slutter seg til kulturmeldingens hovedtenkning der den åpner for mange ulike kulturuttrykk i tilknytning til kirkens egenart og innhold.

Det er meget positivt at kirken har en bevisst og uttrykt kulturpolitikk.

Dette utfordrer alle ledd i kirka – fra den lokale menighet til sentrale myndigheter.

Gjøvik menighet, Hamar bispedømme

Gjøvik menighetsråd har behandlet meldingen ”Kunsten å være kirke” med positiv interesse og ser for seg at elementer i meldingen vil få betydning for egne visjoner, tanker og handlinger. Videre opplever de at meldingen gjennomgående er preget av en markering og dokumentasjon av kirken som en svært

viktig kunst- og kulturbærer gjennom århundrer, og en mulighetenes arena for større aktivitet og engasjement i vår samtid. Men utvalget ser at kirken trenger fornyelse og nytenkning, satt inn i en definisjon av det enkelte menneske som skapende og kreativt, også i kirkelig sammenheng. Essensen i meldingen påkaller åpenhet, vidsyn, større mangfold, lagt i begrepet folkekirke, i pakt med vår tid. Sterke begrensninger kan ligge i mangel på kompetanse og ressurser, i avveininger mellom bruk og vern, hvor ”antikvariske myndigheter” må høres.

Det er en trend i tiden at all informasjon skal legges ut på/ hentes inn fra nett. Dermed vil flere av våre medmennesker føle seg utenfor. Det må fortsatt lages informasjonsmaterieill i papirformat, For eksempel må informasjon om nye vigself- og gravferdsliturgier gjøres tilgjengelig i enkle foldere.

Hamar domkirke menighetsråd, Hamar bispedømme

En perspektivrik og velformulert melding, men meldingen er ytterst svak når det gjelder å anviser prosesser, mekanismer og virkemidler som skal gjøre det mulig å nå utfordringene som skisseres.

Hamar biskop og bispedømmeråd

En flott presentasjon med interessant og innholdsrik lesning. Meldingen gir et noenlunde riktig bilde av virksomheten og de utfordringer man står overfor i samarbeidet mellom kirke og kunst/kultur, og utvalget har foreslått flere gode løsningsforslag som fremtidige veivalg. Svakheten er at den på flere områder er teoretisk intellektuell, og kan virke ovenfra og nedad. Lokal kultur er underrepresentert i meldingen. Eksempler på gjennomførte tiltak kan virke spesielle (tilfeldige) og ikke alltid representative. Vi opplever at meldingen i liten grad har lyktes i å reflektere det faktum at kirken bygges nedenfra. Meldingen har lite fokus på kunstens inkluderende egenskaper, spesielt til de grupperingene som ikke er storbrukere av kirken. En påminning om inkluderende liturgi, ordbruk, salmevalg m.m. ved for eksempel dåpsgudstjeneste ville vært på sin plass.

Nedre Eiker menighet, Tunsberg bispedømme

En del av virkelighetsbeskrivelsen har i for stor grad de ressurssterke menigheter og ”storbyvirkeligheten” som referanseramme.

Tønsberg domkirke menighet, Tunsberg bispedømme

Vil uttrykke glede og takknemlighet for at det endelig foreligger en kulturmelding for Den norske kirke. Har løftet fram en dimensjon ved det å være kirke som ofte har vært marginalisert. Et viktig arbeid med gode innspill til videre refleksjon.

Tunsberg biskop og bispedømmeråd

Tunsberg biskop og Tunsberg bispedømmeråd avgir høringsuttaalelsen i fellesskap, og vil gi uttrykk for honnør og anerkjennelse over at det har vært mulig å lage et så gjennomgripende arbeid i forhold til kirkens møte og relasjon til kunst og kultur som denne kulturmeldingen står for. Samtidig bemerkes det at meldingen er preget av mange påstander og ”synsinger” som ofte fremstår som udokumenterte påstander og til dels urettferdige karakteristikk. Det mangler en grunnleggende stolthet og anerkjennelse over det som kirken både har og står for – ikke minst i forhold til et bredere og folkelig engasjement når det gjelder kirkens forhold til barna og deres behov. Det er egentlig litt leit at man i så liten grad har greid å ta inn en refleksjon rundt barne- og ungdomskulturen, både i kirke/menighetsliv - og i det kristelige organisasjonsmiljøet. Det må settes tydeligere fokus på at Kirken i forhold til sin egenart har en forpliktelse på hvilket budskap en formidler. Kirken er forpliktet på et budskap, der kan kunsten kanskje være mer fri. Dermed må det også reflekteres tydeligere over egenart og formål med den tolkning og den virkelighetsforståelse som må knyttes også til kunst og kultur i kirkens rom og virke. I en mer postmoderne trend ser vi tendenser til at kunsten blir en ny tjener for en selvrealisering som på en måte får sin verdi i seg selv – det bryter med kirkens basis i et dogme, en trosplattform som har fokus på fellesskap og omforente evige verdier og holdninger. Det må bemerkes at det faktisk er mer fokus på kunst enn på kultur i meldingen, og at det nok skinner igjennom en viss urban betraktningssmåte – der et bredere folkelig / folkekirkelig kulturbegrep synes å være svært i bakgrunnen.

Kristiansand domkirke menighet, Agder og Telemark bispedømme

Kunsten å være kirke er like utfordrende som kunsten å være menneske. Til det siste trenger vi veivisere inn i eget liv og ut i den store verden. Kunsten kan bidra til at vi som mennesker utvider våre livsperspektiv, innbyr til fellesskap og utdyper vår tilværelse. Kirken kan bidra til at vi tåler oss selv og våre medmennesker i lys at troens mysterier. Kunsten i kirken kan hjelpe oss til et rikt liv og kirken kan gi kunsten nye utfordringer. Dette blir en spennende tid!

Agder og Telemark biskop og bispedømmeråd

En visuelt tiltalende og innholdsmessig spennende og informativ kulturmelding. Stimulerer til refleksjon. Savner en strammere redaksjon. Problemstillinger dukker opp uten at det hele trekkes sammen og summeres. Kap III og IV kunne med fordel vært slått sammen og blitt behandlet ett sted. Savner at meldingen tar opp tilpasninger for mennesker med spesielle behov (psykisk utviklingshemmede og fysisk funksjonshemmede). Savner en avgrensning mellom kunsten som kirkens stemme i møte med kulturen eller kunsten som den allmenne kunstens stemme i møte med kirken. Dette gir ulike utgangspunkt for dialog. En del av utsagnene vil lest som en teologisk refleksjon bli for ubeskyttet og upresist. Det er en svakhet at ikke barn og unge er tatt med som et gjennomgående perspektiv i meldingen. Fraværet av deres behov kan gi inntrykk av et fokus og syn på kunst og kultur som blir noe elitepreget. Kvalitetsbegrepet må ivareta de folkelige musikalske og øvrige tradisjoner slik at kirkens kulturuttrykk ikke blir for elitepreget. Media er en sterk formativ kraft. Forholdet mellom kirken og media i et kulturperspektiv hører også hjemme i en samtale om kirke, kunst og kultur.

Gand menighet, Stavanger bispedømme

Opplever at begrepene "kulturåpenhet" og "brobygging" er flotte. Ser likevel at frivilligheten nesten blir helt borte i all profesjonaliseringen. Er enige i at det trengs folk som kan faget til å vise vei, men det finnes mange ressurser, og mange av de trenger ofte bare å vite hvordan de skal bli brukt. Å ha noe profesjonelt å strekke seg etter er viktig, men de frivillige må ikke styres helt. Vi mener det i denne meldingen er et overdrevent fokus på det profesjonelle. Profesjonelt = penger. Det må være et sunt forhold mellom det profesjonelle og det frivillige. Hvordan kan de profesjonelle bli profesjonelle hvis ikke de har gått veien steg for steg? Skal forslagene i kulturmeldingen gjennomføres må hele menigheten på kurs, ikke bare de profesjonelle. Kan også være kritiske til at alt snakket om kunst og kultur og fokuset på kirkemusikeren skal få oss vekk fra det grunnleggende oppdraget i misjonsbefalingen. Hele meldingen er jo en kjempedrøm og det er fantastisk hvis det lykkes – MEN hvordan skal dette finansieres? Høringsinstansen tror meldingen kan fungere best som en slags "kokebok". Ved å trekke ut en del og slå opp på f. eks hvordan kunsten kan bli mer levende i menigheten. Meldingen kan på den måten gi nye ideer til arbeidet og endre tankesett. Meldingen er imidlertid avhengig av "sliterne" som stiller opp gratis; "Fri – villig og het"! Opplever at hele meldingen har en ganske akademisk tilnærming.

Stavanger domkirke menighet, Stavanger bispedømme

Stavanger domkirke menighet opplever kulturmeldingen som spennende lesning og at den omfatter det meste som kan tenkes innfor kunst- og kulturarbeid i kirken og kirkens plass i kulturen. Kunsten å være kirke gir inspirasjon og utfordring til å tenke bevisst og kreativt om kulturarbeid i kirken. Mye skjer allerede i de lokale menigheter og regionalt og sentralt, men mulighetene til å utvide dette både i form, innhold og bredde er enorme. Som leser blir en lett revet med av visjoner og drømmer om hva som går an å få til innen "kultur i kirken i kulturen". Spørsmålet som fort reiser seg er hva som trengs for å få dette realisert. Det som er sikkert er at det må tilføres betydelige økonomiske midler til kulturarbeidet i kirken både lokalt og sentralt.

Stavanger kirkelige fellesråd, Stavanger bispedømme

Stort og viktig dokument som hjelper til grunnforståelse av kirken som kulturbærer og viser utfordringer, hjelper til kvalitetsheving og til å se muligheter for samhandling.

Varden menighet, Stavanger bispedømme

Menigheten har utfordret to personer i menigheten (Gunnar Roalkvam og Rolf Nordin) til å levere uttalelser. Rådet har ønsket å få frem forskjellighet ved å levere begge uttalelsene som sitt svar. Begge uttalelsene bes om å bli sett som Varden menighets hørings svar. I sammendraget vil det ikke spesifiseres hvem av de to som sier hva, da begge uttalelsene blir sagt å representere menighetens syn. Sammendraget er derfor et sammendrag av begge hørings svarene. For å se forskjelligheten mellom de to svarene: vennligst se hørings svaret på kirken.no der uttalelsen ligger ute i sin helhet.

Foreliggende kulturmelding er mottatt med begeistring. Den gir et inspirerende grunnlag og viktige impulser til en nødvendig diskusjon omkring temaet kirke og kultur. Er enige i at det er behov for en betydelig fornyet kultursatsing, og at denne bør bygge på en fordomsfri og raus holdning til ulike kulturytringer. Mener at den kartlegging og de vurderinger som er foretatt gir et godt bilde av situasjonen innen kirken i dag. Tankene omkring de nye utfordringer vi står overfor, gir en fornuftig retning for det videre arbeid med kunst og kultur innenfor vår kirkes virkefelt, men budskapet og sannheten må alltid komme først og stå godt fundamentert! Det må være en hovedbetingelse at kunsten i kirken må tjene det budskap kirken er satt til å formidle.

Stavanger biskop og bispedømmeråd

Utvalget har valgt en svært snever definisjon av kulturbegrepet til grunn for arbeidet ("kunsten), og det er en definisjon av kulturbegrepet som harmonerer dårlig med det kulturbegrep som en i andre sammenhenger opererer med i vår tid. Det er en risiko for at kirkens kulturelle fokus rettes inn mot et smal- eller finkulturelt spor – forbeholdt voksne – som snarere er egnet til å svekke enn å styrke kirkens relevans i samtiden. Dette er ikke ment som en kritikk mot innholdet i meldingen, men i forhold til videre strategi- og planarbeid er det viktig å være seg bevisst de klare begrensninger utvalget har lagt til grunn for arbeidet.

Fana sokneråd, Bjørgvin bispedømme

Er takknemlige for det store arbeidet som er nedlagt i kulturmeldingen og synes at den gjennomgående har høy kvalitet. Tror at den kan bli til inspirasjon og utvidet kulturhorisont både i egen og andre menigheter.

Voss sokneråd, Bjørgvin bispedømme

Soknerådet nedsatte et utvalg til å utarbeide utkast til uttalelse. Ser det som særdeles viktig at meldingen er laget. Håper i det videre arbeid at det kan bli en grundig drøfting av forholdet mellom kirke og kultur. Hvordan kirken er medspiller, hvordan den kan gi konstruktiv kritikk og hvordan kirken kan være en aktiv og frimodig deltaker i kulturkampen. Soknerådet tror ikke på en harmonimodell, som meldingen delvis representerer.

Det er ulike kvalitet på kapitlene, og det er behov for å gå dypere inn i de teologiske grunnlagsspørsmålene.

Folkemusikk, nasjonale tradisjoner, nynorsk språk er viktige momenter i det lokale kulturlivet. I et kulturprogram for Den norske kirke opplever soknerådet at det må være mer plass for den folkemusikalske tradisjon i salmesang og salmetoner enn det meldingen gir rom for.

Bergen domkirke menighet, Bjørgvin bispedømme

I møte med kunst og kultur har kirken og kirkens ledere ofte definert seg på to ulike måter. Man har ønsket å fremstå som motkultur som har vært svært kritisk til samtidskulturen. Eller man har ønsket å fremstå som en del av den rådende kulturen. I kulturmeldingen finner høringsinstansen begge perspektivene. A: "Kirken som motkultur." (s. 51) B: "Kirken er en del av kulturen og kulturene" (s. 42). Begge perspektivene er relevante og viktige. Men høringsinstansen savner et tredje perspektiv som er mer offensivt: C: *Kirken skal prege kulturen*. I dette legges en offensiv holdning. Kirken bør ha som målsetning å være en premissleverandør. Det kan handle om helligdager og livsførsel, det kan handle om bestillinger fra kunst og kulturmiljøet og det kan handle om vilje til å skape egne medier (gode) for å påvirke og prege vår samtid.

Os sokneråd (er høringsinstans som fellestråd), Bjørgvin bispedømme

Os sokneråds besvarelse består av to innspill som til sammen representerer menighetens syn, disse representeres av Anne Fossberg Fristad og Tore Hegdahl. I sammendraget er det ikke spesifisert hvem som sier hva, da begges syn er ment å representere menighetens. Høringsinstansen opplever meldingen som svært interessant. Kirken må finne balansen mellom gode kunstopplevelser og kunst som er aktivt samfunnskritisk og er tydelig i verdi og menneskeverd. Vi må våge å åpne for opplevelser som går "på tvers" og som gjenspeiler det samfunnet vi lever i. Likevel, alt for mange ord. Småpratende og til tider innsmigrende tekster som etterlater inntrykket: Dette er OK. Her er lite å være uenig i.

Bjørgvin biskop

Entydig positiv. Smakfull, informativ og lærerik. Enkelte forslag er urealistiske.

Mangler: Bedehuskulturen, ungdomskultur og mediekultur. For mye vekt på det profesjonelle og urbane. Burde hatt med medlemmer fra organisasjoner (KFUK/M, Storsalen eller lignende). Burde ment noe om "live"-musikk..

Bjørgvin bispedømmeråd

Meldingen har fått en åpen, inviterende og vakker form, men bispedømmerådet vil påpeke at en åpen og inviterende kirke også må ta vare på og formidle en sannhet som gjelder alle mennesker til alle tider. Bispedømmerådet savner en kritisk refleksjon i utredningen om hvilke uttrykksformer som egner seg til dette vesentlige aspektet ved kirkens oppdrag. Bispedømmerådet slutter seg ellers til Biskopens hørings svar, men ønsker å komme med noen bemerkninger.

Spjelkavik menighet, Møre bispedømme

Har med glede lest meldingen. Byr på en mengde spennende artikler og perspektiv. Det er bra at kunsten i dag står friere i forhold til kirken, men det betyr ikke at kirken ikke kan ytre seg om kunsten og utfordre den. Det er viktig å være klar på sin egen basis og forankring. Kirken er hellig, og meldingen kunne med dette som basis vært litt stoltere på vegne av den rollen kirken har spilt i kunst- og kulturhistorien. Menigheten nedsatte en høringsgruppe bestående av fire personer.

Møre biskop og bispedømmeråd

Vil takke for et delikat og appetittvekkende dokument som innbyr til å lese, bla og til å lese videre. Det finnes en grunntone av raushet og glede over det som finnes i kirken og kunsten og en utålmodig forventning til store utfordringer og rikdommer kirken kan gå inn i. Det er mye å lære fra utredningen. Det ble nedsatt en arbeidsgruppe til å arbeide med meldingen før det ble behandlet av biskop og bispedømmeråd.

Nidaros domkirke menighet, Nidaros bispedømme

Menighetsrådet oppnevnte et utvalg som har gitt innspill til uttalelsen. **Utover dette slutter menighetsrådet seg til uttalelsen fra Olavsfestdagene i Trondheim.** Introduksjonen med de fire stemmer er veldig godt skrevet og gir en fin introduksjon til stoffet. Høringsinstansen er opptatt av å bevare respekten for kirken og det hellige. Spørsmålet er om dette kan kombineres med en helt åpen kirke. Mister kirken sin "trygghet" hos folk hvis den blir for moderne? Er vi så redd for at kirken skal virke gammeldags at vi er villige til å åpne opp for alle nye uttrykksformer? Høringsinstansen tror at nøkkelen ligger i kvalitet. Til alle tider har hardt arbeidende kunstnere og håndverkere jobbet i og med kirken. Må bli flinkere til å se gjennom det overfladiske og satse på kvalitet og kompetanse. På den måten vil kirken utvikle seg og sette spor etter seg, også i fremtiden.

Nidaros biskop og bispedømmeråd

Er glad for at meldingen har blitt lagt fram. Opplever at det er en begivenhet og at det er et viktig signal om at kirken setter kunst og kultur på dagsordenen. Et godt utgangspunkt for en bred gjennomdrøfting av kirkens kulturelle selvforståelse og rolle og for videre drøfting i kirkelige organer. Meldingen er også til inspirasjon, ettertanke og refleksjon for alle innenfor kirke- og kulturlivet.

Dolstad menighet, Sør-Hålogaland bispedømme

Vil gratulere Kirkerådet med en flott utredning. Nedsatte en egen komité bestående av representanter fra kirke- og kulturliv til å arbeide fram hørings svar. Utvalget melder at de med stort engasjement kastet seg over utredningen og at de grovt sett var enige i konklusjonene. Opplever likevel at flaskehalsene lokalt blir: mangel på produksjonsmidler, at kirkemusikerstillingene bare dekker de "lovpålagte" oppgavene, at det er lite eller ingen vikarmidler til disposisjon, at kirkelige fellestråd har blitt for opptatt av å være selvstendige I tillegg utfordres det til å tenke at tjenesteutnyttingsavtaler bør inngås med andre etater som også driver lokalt og at kirkelige fellestråd bør starte med kulturutveksling på regionalt nivå.

Sør-Hålogaland biskop og bispedømmeråd

Et viktig grunnlagsarbeid, der det legges teologisk grunnlag for videre tenkning og praksis på kultur/kirke-feltet. Peker på viktige utfordringer uten å kunne vise hvordan slik styrket økonomi skal kunne etableres. Det viktigste er likevel tankearbeidet som er gjort, refleksjonen som kan gi økt frimodighet og forståelse. Er glade for åpenheten i meldingen. Ser på meldingen, og arbeidet som gjøres rundt den, som en viktig begivenhet i vår kirke, med et bredere fokus på kultur og kunstuttrykk i kirkelig sammenheng. Likevel er det også avgjørende at tankene følges av mulighet for handling, og med økonomiske midler til dette. Det gjøres mye kulturell dugnad i kirkelig sammenheng, og ofte finnes det ikke økonomi til å samarbeide med profesjonelle kunstnere i kirkelig sammenheng. Dette begrenser mange muligheter, selv om frivillig innsats på amatørnivå ikke skal undervurderes, og er umistelig for kirken. Også på regionalt og nasjonalt plan ligger det her åpenbare økonomiske behov, om tankene i meldingen skal kunne føres fra tanke til handling. Regionale sentra innenfor ulike kunstarter, samt et nasjonalt kirkelig kultursenter er åpenbart gode ideer, som det i dag ikke er økonomisk rom for.

Bodø domkirke menighet, Sør-Hålogaland bispedømme

Kirkens kulturmelding er viktig, den er spennende, tankevekkende og inspirerende. Den makter på en helt spesiell måte å formulere et integrert, kirkelig kultursyn. Den setter ord på tanker og idealer Domkirken har lagt til grunn for det kirkemusikalske virksomhet gjennom de siste 15 år. Det er forløsende å lese dette, fordi Den norske kirke har manglet et slikt helhetssyn. Det angir en visjon for folkekirken i dens lokale forankring og det gir anerkjennende trygghet til det videre arbeid både i Domkirken, i byen og i bispedømmet. Høringsinstansen opplevde det også forfriskende å motta en utredning som var så vakker og innbydende og full av frittstående innspill.

Sandtorg menighet, Nord-Hålogaland bispedømme

Sandtorg menighet opplever kulturmeldingen som en flott bok og som særdeles leseverdig. Den gav nye tanker og inspirasjon til det fortsatte arbeidet i menigheten, samtidig som den gav en positiv bekreftelse på mye av det som allerede skjer i menigheten. Har derfor bl.a. drøftet muligheten av å bruke kulturmeldingen i møte med det nye menighetsrådet som starter opp i januar 2006, som et utgangspunkt for samtale om menighetsrådets oppgaver og visjoner. Har forstått at en av hovedhensiktene med kulturmeldingen er å sette i gang prosesser. Tilbakemeldingen er at det fungerer! For øvrig var det oppløftende for høringsinstansen at de gjennom å lese rapporten ble bevisstgjort på at mye av det som gjøres, faktisk er kunst.

Nord-Hålogaland biskop og bispedømmeråd

Inspirerende, gjennomarbeidet og usedvanlig vakkert arbeid, preget av et ønske om å løfte fram kunsten og kulturens avgjørende betydning for kirken. Bispedømmekontoret har gjennomført en samtale med representanter fra kulturinstitusjoner. Flere uttrykte ønske om et nærmere samarbeid og de konkluderte med at konkrete prosjekter er veien å gå.

Noen kritiske merknader: Meldingen er mer en kunst – enn kulturmelding, den folkelige kulturen og fortellerkunsten er for lite til stede i meldingen, muligens blir kulturen for profesjonell, kvensk og minoritetsperspektiver mangler, tydeligere økumenisk perspektiv. I stedet for ett, nasjonalt senter

utfordrer bispedømmerådet til å utvikle tanken om regionale sentra med mangfold og med en oppgavefordeling mellom de ulike regionale sentrene.

Spørsmål 1

Høringsbrevets spørsmål 1: Kan høringsinstansene slutte seg til den teologiske grunnforståelsen av kirkens forhold til kunst og kultur som presenteres:

- gjennom de ti pilarene i meldingens kapittel 2 (s. 43 – 52)?
- gjennom kapitlet om ”kyrkjerommets teologi” (s. 57-61)?

Riksantikvaren

De 10 pilarene: Ingen kommentarer.

Kirkerommets teologi: Tolkningen av ”kirkerommets teologi” er avhengig av tid og i noen grad av geografi. De forskjellige periodenes ulike vektlegging beriker forståelsen for kirkens helhetlige budskap. Variasjonsbredden som de forskjellige kirkerommene representerer, er derfor vesentlig i bevaringen og formidlingen av den totale kirkelige kulturskatten. Meldingens formuleringer er typisk for vår tids forståelse og tolkning av kirkerommet. Det er naturligvis ikke noe galt i dette, men man skal være varsom med å generalisere en slik fremstilling når man snakker om bygninger fra en så lang tidsperiode. I enkelte perioder har det vært lagt større vekt på en type ”kirkeromsteologi”, mens andre perioder har vektlagt mer praktiske løsninger. Det er også flere eksempler på at man har tolket det eksisterende rommet teologisk i ettertid, uten at dette var så bevisst da rommet ble bygget. Dette gjelder f.eks. det som skrives på sidene 58 og 60 om veien og vandring mot et mål i langkirken, i motsetning til sentralskirken, som skal understreke at man er kommet frem til målet. En altfor unyansert og bastant teologisk tolkning av arkitekturen blir lett feil. Deler fullt ut den oppfatningen at kirken har en funksjon langt utover primærfunksjonen, det å være gudstjenestelokale (side 59). Kirken betyr mye som steds- og identitetsmarkør osv. Riksantikvarens erfaring viser at kirken er bærer av svært mange verdier for fastboende og tilreisende, helt uavhengig av deres formelle tilknytning til og aktivitetsnivå i den konkrete menighet. På side 60 knyttes kirkerommets nyere utvikling til Den katolske kirkes 2. vatikankonsil. Dette poenget er viktig, samtidig som det må understrekes at det er en grense for hvor langt dette kan strekkes. Det er mange sider ved dette konsilets uttalelser som er uklart formulert i forhold til konkretiseringen av hvordan kirkerommet skal se ut. I mange tilfeller ser det ut til at norske kirkerom blir mer endret etter det en del oppfatter som konsilets intensjon enn det man faktisk ser i mange eksisterende katolske kirker. I Riksantikvarens arbeid med bevaringen av de norske kirkerom er det viktig at det materielle uttrykk er forankret i den protestantiske tradisjon. ”Arkitektur som skyggar” har viktige poeng, men høringsinstansen vil igjen advare mot vår tids ”politisk korrekte” tolkning av kirkerom fra andre tider. Vi vet for lite om hvordan folk oppfattet og tolket sosiale skillelinjer da den enkelte kirken ble bygget. Det er imidlertid viktig at de norske kirkene er bygget som offentlige bygg, og at nye kirkebygg ikke må bli utilsiktet ekskluderende, slik det er en del eksempler på.

Rikskonsertene

UBP: Kunsten avspeiler mennesket som medskaper av skapelsen. En av Rikskonsertenes oppgaver som institusjon er å så bredt og så objektivt som mulig avbilde denne skapelsen. Gjennom bevisste valg kan også en objektiv, nøytral, statlig institusjon bidra til nasjonens åndelige positive oppbygging gjennom valg av produksjoner osv. I musikken spiller Gud på indre stemmer i mennesket ved at det forståelige, det enkelte menneskes individuelle preferanser og erfaringer forenes med det uforklarlige. Musikken avspeiler og omskaper, både den indre og den ytre virkeligheten. **Kirkerommets teologi:** Utvalget velger en veldig humanistisk og aksepterende definisjon av et rom som for mange oppfattes som verdiladet og til og med skremmende og ekskluderende i sin høytidelighet. Det er vanskelig og svært synd hvis kirkerommet bare blir redusert til en alminnelig konserthall. Mennesket trenger ”hellige plasser”. Kirkerommet må kombinere det å gi kunstopplevelser og en sann, reflekterende innramming og teologisk kontekst. Dermed burde Rikskonsertene a) presentere verk der ”teksten taler

for seg selv”, b) utvikle konsertkonsepter der musikkens teologiske kontekst bevisst gis tilstrekkelig plass og tyngde, eller c) la være å arrangere konserter i kirken. Målet til kirken bør ikke være å samle flest mulig, men å trekke og samle folk ut fra et åndelig ståsted, der kristne spørsmål står i fokus.

HS: Kan forstå at Gud som skaper og mennesket som skapende er gyldige argumenter for kristne, i Rikskonsertenes daglige omgang med kunst og formidling er slike problemstillinger aldri oppe til debatt, og hører heller ikke hjemme der. Noe underlig å fremstille Jesus som teaterregissør. Støtter refleksjoner om selve kunsten, men god kunst har nesten alltid flere iboende tolkningsmuligheter. Når utvalget trekker sammenlikninger til Kristi refselse av hykleri og urettferdighet, kunne formuleringene like godt blitt brukt for å understreke kunstens evne til å kjempe mot religiøst trostyranni. Under pilar 9 ønsker utvalget å oppfordre kirken til kulturkritiske oppgaver som for eksempel menneskelig selvforherligelse i mange av musikkvideoene på MTV. En slik sammenstilling gir assosiasjoner til etterkrigstidens fordømmende holdninger til både modernisme og visse bokutgivelser. Er det en kamp mot kommersialisme bør dette sies i klartekst. **Kirkerommets teologi:** Kirkerommet har alltid vært og bør fortsatt være en arena for kunstutøvelse. Som andre arenaer har det sine fysiske begrensninger som avgrenser bruksmulighetene (for eksempel særpreget akustikk og relativt liten fleksibilitet innen scenografisk/teknisk produksjon). Da sier det seg selv at jo flere tilleggsbegrensninger kirken legger på bruken gjennom teologiske reservasjoner, jo mer vil kirkebygget fremstå som en eksklusiv møteplass for de som er ”innenfor”.

Riksteatret

De ti pilarene: En god teologisk grunnforståelse. Det er store utviklingsmuligheter i det å bruke kirken som teaterrom. Interessant å se Jesus også som en kunstner. Som teaterfolk er det vanskelig å forholde seg til delen om at kunst kan være falsk. Vanskelig å se for seg Goethes Faust uten en Mefisto. Kirkerommets teologi: Bra at det nevnes at kirken er et kulturhus. Kirkene kan være en interessant mulig ny arena for Riksteatret.

Norske tekstilkunstnere / Norske billedkunstnere

Det er på ingen måte problematisk at de kunstneriske uttrykk skal reflektere kirkens grunnholdning og teologi.

Norske dansekunstnere

NoDa slutter seg til den teologiske forståelsen av forholdet mellom kirke og kultur slik den presenteres i meldingen. Kirken og kulturen står naturlig nær hverandre fordi de søker noe sant og ekte ut fra en dyp seriøsitet. Begge vil belyse, strukturere og formidle og snakker til intellekt og følelser, til det enkelte mennesket i fellesskapet. Det finnes spiritualitet og åndelighet i all kunst, selv den mest realistiske. Scenekunsten søker å skape magiske øyeblikk.

De 10 pilarene: Pilar 1: Kunsten tar ofte utgangspunkt i og bearbeider både det menneskelige og guddommelige, og kan ofte gjøre det på en mer direkte måte enn kirken. Blottstiller menneskelige følelser, kommunisere direkte med mennesker og vil være en døråpner for kirken inn til menneskets søken etter åndelige verdier. Når kirken og kulturen er trygge i sine identiteter, kan de være støttespillere for hverandre. Pilar 2: Kunstneren viser, tolker og fortolker det guddommelige/ åndelige ut fra sin samtid og for dagens mennesker, slik kunstnere til alle tider har uttrykt de evige spørsmål om ånd og materie. Kunstneren vil sette dette inn i en ramme og kontekst som kan være kontrær til selve budskapet. Pilar 3: Kunsten kopierer aldri. Den beskriver og omfortolker i kunstnerens bilde, og skal ikke forklares men oppleves. Forståelsen må tilskueren finne bak det synlige, det som er beskrevet, gjennom egen fortolkning og refleksjon. Det kreves et åpent sinn for å kunne oppleve og forstå. Pilar 4: Et kunstverk må ha kontraster og en dynamikk som gir liv til den indre mening. I scenekunsten er dette dramaturgi, regi og koreografi. En iscenesetter og koreograf kan belyse kjente ting og gi dem nytt innhold og betydning i sin kunstneriske bruk av rom og symboler. Pilar 5: Kunstneriske opplevelser kan virke som en personlig åpenbaring, gi mennesker sterke følelsemessige opplevelser og innsikt som ikke kan forklares rasjonelt. Det er ikke gjennom en forklaring, men en sterk, følelsemessig opplevelse at dette skjer. Det kristne budskapet kan ofte forklares i hjel. Opplevelsen kan forandre menneskers liv og retning og starte nye prosesser. Men det er ikke bare gjennom det gode budskapet at forandring kan skje. Rystende kunstneriske opplevelser kan også oppleves som en positiv

forandring som kan løfte en ut av hverdagen. Det er fordi stor kunst aldri gir entydige svar. Magien i en iscenesettelse eller koreografi ligger i det uforutsigbare og uventete. Det uforutsigbare, ofte sjokkerende uttrykk, kan gi tilskueren en opplevelse av glede. Pilar 6: Kunstnerens arbeid med sitt materiale og estetiske spørsmål, kan gi ham en intuisjon og klarhet som gjør at han kan omforme dagens realiteter til et nytt bilde og uttrykk som peker inn i fremtiden. Kunstnerens intensjon som ligger i underteksten, den bakenforliggende tanken som driver handlingen, kan oppleves som et profetisk uttrykk. Pilar 7: Som kristendommen viser det guddommelige i det svake, er intet menneskelig heller fremmed for kunstneren. Kunsten er aldri entydig, og kunstneren bruker ofte sterke virkemidler og kontraster for å få frem sitt budskap. Han setter ting i relieff og nye sammenhenger. For å skape må kunstneren være åpen og ydmyk overfor sitt materiale.

I det han på den måten "underkaster" seg sitt verk oppstår det uventede. Pilar 8: Som Gud skapte mennesket i sitt bilde, skaper kunstneren sin kunst i sitt bilde ut fra sitt eget liv, egne tanker og ideer. Det universelle uttrykkes gjennom det sterkt personlige og individuelle.

Utgangspunktet for all kunst er det personlig opplevde. Pilar 9: Kunstneren behøver motstand, motforestillinger og opposisjon for å klargjøre seg selv og sitt uttrykk. Og kunsten har alltid blitt vurdert og kritisert av media og publikum med individuelle meninger. Kirken må også kunne uttrykke sine meninger og vurderinger ut fra egne normer og oppfatninger. Kirkens stemme vil være nødvendig i den offentlige debatt om kunst og kultur, men kirken må ikke være dogmatisk, dømmende og avvisende til det den ikke forstår. En mening bør være begrunnet. Det forutsetter at man vet hva man snakker om. Kirken bør kunne vurdere kunsten ut fra sine egne verdinormer og samtidig være åpen for nye og fremmede uttrykk. Pilar 10:

Gudstjenesten er i sin form et scenisk uttrykk hvor rommet, lyset, musikken, dramaturgien og rekvisittene er de sceniske elementene, og presten og menigheten har sine roller i et regissert samspill. For en scenekunstner er scenen et "hellig" sted hvor magien skapes gjennom disse virkemidlene. En av de store forskjellene mellom en gudstjeneste og scenekunst, er hvordan og med hvilken vekt de forskjellige elementene brukes. Særlig er gudstjenestens jevne tidsbruk vesensforskjellig fra teaterets "timing". Scenekunstnerne burde her kunne tilføre kirken ny kunnskap om utførelse og dramaturgi. Den profesjonelle scenekunstner har også mye å tilføre gudstjenesten og liturgien. Danseren som med sitt ordløse språk og estetiske uttrykk forener mennesket og ånd og visualiserer følelser og stemninger, kan gi den talte tekst en ekstra dybde og undertekst som vil være berikende i liturgisk sammenheng.

I tidligere tider og andre kulturer har dans/bevegelse vært en naturlig del av tilbedelsen og ritene. Kirkerommets teologi: NoDa er enige i at for å åpne kirkerommet og invitere kunstnerne inn, er det viktigere å se på mulighetene det gir enn begrensningene. Dette gjelder særlig for dansekunsten. Gjennom nesten hele sin historie har kirken hatt angst for å bringe dansen og bevegelsen inn i kirkerommet fordi kroppen har vært ansett som anstøtelig. Her bør kirken tenke nytt, men den enkelte kunstneren må også vise respekt for kirkerommet og det det er vigslet til. En koreograf og danser har stor respekt for det rommet de utfører sin kunst i, og er vant til å forholde seg til forskjellige rom og se deres muligheter. Kirkerommet vil være en spennende og utfordrende arena for danseforestillinger, men dansen vil komme best til sin rett i et fleksibelt kirkerom hvor for eksempel benker og stoler kan flyttes. I alle sammenhenger må det legges til rette for adekvat teknisk utstyr som lyd og lys.

Kirkens Arbeidsgiverorganisasjon

KA slutter seg til det positive og åpne menneske- og kultursyn som kommer til uttrykk i denne delen, men mener at utredningen uttrykker en for ambivalent holdning til kirken som kulturbærer og kulturinstitusjon. Dette kommer bl.a. til uttrykk ved at kirken og kulturen omtales som to sideordnede og dermed atskilte kategorier. Kirken er i sin identitet et kulturfellesskap og en kulturinstitusjon. Mange norske kunstnere tilhører dette fellesskap gjennom sitt medlemskap i Den norske kirke. Kunst og kultur lar seg dermed ikke skille ut fra det vi forstår med begrepet kirke. Ambivalensen kommer også til uttrykk gjennom en unødig kritisk vurdering av kirkens mer tradisjonelle kulturytringer. Det som har vokst fram utenfor kirken blir gjennomgående positivt vurdert. Særlig tydelig i punkt 5 – 8 der det nærmest blir gitt en karikert fremstilling av tradisjonelle kirkelige kulturytringer. Kirkens tradisjonelle kunst og kulturytringer bør forstås som fullt legitime selv om de er forankret i eksplisitte religiøse overbevisninger og ikke nødvendigvis tilfredsstillende krav til kunstnerisk kvalitet.

Den norske kirkes presteforening

Kunst og tro henger sammen. I enhver kult vil det være en estetisk eller kunstnerisk dimensjon, men Presteforeningen spør om det ikke også vil være en kultisk, en trosmessig dimensjon i enhver kunst. Denne spenning og nærhet kunne ha vært drøftet nærmere. Kirkens forhold til kultur må ikke bare forankres i dens forhold til kunsten, men først og fremst i dens forhold til kulten. Antakelig er det et vel så stort behov for å utvikle forkynnelsen og den kultiske dimensjon i den kirkelige kultur, som det er å utvikle kirken som arena for kunst. Ved et sterkere fokus på dette ville kirkens ekklesiologiske forankring blitt tydeliggjort, samtidig som kunstens bidrag ville ha blitt tydeliggjort som et bidrag til kirkens kultiske liv. Kunsten ville slik relatere seg ikke "bare" til en estetisk livsdimensjon og erkjennelsesvei, men også til det hellige.

De 10 pilarene: Tilbedelse kunne ha blitt tatt inn i forhold til skapelse, ettersom Bibelen skapelsesberetning også innbefatter den sjuende dag, hviledagen. Skapelsen gir derfor rom både for menneskets skapende aktiviteter i kunst og annet arbeid, og for hvilen og tilbedelsen. I kunstens åpenbaringskarakter bør diskuteres distinksjonen mellom naturlig / allmenn åpenbaring og overnaturlig / spesiell åpenbaring. I kunstens profetiske betydning fremheves den provokative og samfunnskritiske dimensjon. Det må være rom for det uvante og provoserende, men fremfor alt skal kirkekunsten gi menigheten hjelp i dens forkynnelse, bønn, meditasjon og tilbedelse ved at den gjennom et estetisk formspråk berører sansene til den enkelte gudstjenestedeltaker. Dette betyr noe mer enn å være "dekorativ" eller likegyldig kunst.

Kirkerommets teologi: Mye bra i meldingen. Mange savner i dag et tydeligere sakralt uttrykk i nyere kirker. Her skjer det endringer. Må gjennomtenke forholdet mellom kirkerommet som gudstjeneste- og forsamlingssted og som et kontinuerlig hellig rom.

Det norske diakonforbund

De 10 pilarene: Svært godt skrevet

Kirkerommets teologi: Her kunne det ha blitt tatt med mer om det fellesskapsfremmende.

Menighetsfakultetet

Mangler klarhet og presisjon. Burde hatt tydeligere fokus på skapelse. Bibelen inviterer til gjenskapelse og interpretasjon. Estetikk og teologi har i fellesskap i seg en spenning: å skulle nyskape, gi rom for refleksjon og utvikling, gå i seg selv og gå ut av seg selv for å reflektere. Estetiske virkemidler kan være støttespillere for dette.

De ti pilarene blir springende og fragmentariske. Teologien må kunne fremholde sin unike posisjon i sterkere grad enn det kulturmeldingen viser. Kan gjøres ved å vektlegge inkarnasjonen som løsningen av den estetiske spenningen som ligger i kristendommens natur. Skapelsen er fundament for alle relasjoner mellom teologi, kunst og kultur.

Kirkerommets teologi er tydeligere. Understreker den arkitektoniske betydningen av å reflektere kirken som både hellig og alminnelig – det er bra.

Kirkelig utdanningscenter i Nord – KUN

De ti pilarene: Gledelig med skapelsesteologisk begrunnelse og trinitarisk perspektiv. Få radikale påstander, men gir ryggdekning for kunst som et sentralt kirkelig anliggende. Det er ikke alltid sammenheng mellom teologisk innhold og eksemplene – eks. Joan Baez, Arnold Schönberg. Et samfunnskritisk kunstverk kan ikke automatisk sidestilles med for eksempel domsprofetenes kritikk i Israels kongetid. De sekulære eksemplene er parallell snarere enn synonyme. Menigheten som fellesskap er fraværende i de ti punktene. Perspektivet er mer individuelt enn kollektivt. Meldingen bør få sterkest nedslag på lokalplan.

Kirkerommets teologi: Gjør godt rede for kirkerommet som et annerledes rom. Kunne brukt hellig mer frimodig.

Normisjons Høgskole i Staffeldtsgate

Høringsinstansen savner noe mer teologisk refleksjon rundt kunstens åpenbaringskarakter. Den hellige Ånd virker også gjennom de ulike kunstarter, men det må presiseres at

Bibelen er den eneste sikre kilde til åpenbaring. På hvilken måte Gud kan tale til oss gjennom kunstene bør gjennomtenkes og gjennomdrøftes enda nærmere, ellers blir denne i og for seg viktige og riktige sak for vilkårlig og vag og overlatt til subjektive opplevelser og synsing. At kunsten har verdi i seg selv bør det ikke være tvil om, spørsmålet er bare hvilket forhold det er mellom kunst, kultur og gudsåpenbaringen.

Nidaros Domkirkes Restaureringsarbeider

NDR tar til etterretning at Kirken begrunner sitt oppdrag og sitt forhold til kunst og kultur med en teologisk grunnforståelse som signaliserer åpenhet, ønske om kreativt mangfold, samt ivaretagelse av de grunnleggende historiske perspektiv som er representert gjennom samspillet mellom arkitektur og teologi.

Institutt for Kristen Oppseding – IKO

Den teologiske refleksjonen makter å se på kunst og kultur både i et skapelsesperspektiv og et inkarnatorisk perspektiv. Virker åpnende og inviterende.

De ti pilarene: Virker noe umotivert og tilfeldig, vanskelig å få tak på systematikken. Har dogmatiske implikasjoner som ikke utredes. Delene "kirke og kultur" og "kyrkjerommets teologi" kunne ha vært arbeidet mer sammen. Likevel et viktig kapittel som skaper åpenhet og har ansatser til inspirasjon og fornyelse.

Ung Kirkesang

De 10 pilarene: Slutter seg til forståelsen.

Kirkerommets teologi: Slutter seg til meldingens uttalelse om kirkerommets spesielle egenart, samtidig som det er et rom som kan brukes av alle. Ingen skal ekskluderes fra å bruke kirkerommet, men dets egenart som et rom vigslet for spesielle handlinger bør være retningsgivende for bruken.

Kristiansund Kirke Kunst Kulturfestival

Støtter fremstillingen.

Olavsfestdagene, Trondheim

Ser at utvalgets drøfting av den teologiske refleksjon rundt kirkens kulturelle oppdrag representerer store utfordringer.

Kirkerommet: Olavsfestdagene får en spesiell dimensjon fordi Nidarosdomen er en nasjonalhelligdom. Aktivitetene i kirken får med det en nasjonal symbolkraft. Dette har vært viktig i forhold til programvalg, og det har vært forsøkt å finne en balanse mellom respekt for bygget, kirkerommet og tradisjonen og åpenhet og fornyelse.

Kultur og kirkedepartementets konsulent i kirkebygging

Kirkerommets teologi: Den er kort og oversiktlig. Det som savnes er "hele kirkebyggets teologi", og da spesielt på kirkesenteret som en fungerende helhet hvor opplæring, diakoni og felleskap ellers er med, i tillegg til gudstjeneste og livssyklusriter.

Furuset menighetsråd, Oslo bispedømme

De ti pilarene: God og nødvendig klargjøring. Bør spres til alle menighetene – gjerne i en forenklet og redigert utgave. Dette kan medvirke til kunnskap og holdninger. I menighetene bør særlig pilarene 5, 6, 7 og 8 drøftes.

Kirkerommets teologi: Egner seg som grunnkurs for lokalmenighetene i forhold til kirkerommets betydning for det som skjer i gudstjeneste og andre arrangementer. Kan brukes ved menighetsmøter, som innledning til gudstjeneste en gang i året, ved spesielle tilstelninger og lignende.

Oslo domkirke menighet, Oslo bispedømme

De 10 pilarene: Det sies mye riktig om kirke og kultur, som høringsinstansen i all hovedsak slutter seg til. Vil kommentere pilar 10: Vil advare mot en tankegang hvor man tar kirkens tradisjonelle og

særegne kultur for gitt, mens man reserverer kulturbegrepet til det omkringliggende kulturliv. For kirken er det viktig å konsolidere, utrede, begrunne og kvalitetsutvikle sin egen kultur, samtidig som man søker samarbeid med eksterne aktører om nye kulturuttrykk. Det er samtidig viktig å arbeide for å øke nivået på det samlede uttrykket – preken, liturgi, musikk og utsmykning osv.

Kirkerommets teologi: Opplever dette som et av de svakere kapitler i meldingen. Argumentasjonen om at kirken er hellig ”i bruk” er til liten hjelp i dag hvor så mange kirkebygg er i bruk så ofte og til så mange ting. Savner en diskusjon om begrepet ”hellig”. Gjenspeiler en svak bevissthet om disse spørsmål i vår tradisjon.

Akustikk bør også behandles som et spesifikt fagområde. Kunne reflektert mer rundt det.

Oslo biskop og bispedømmeråd

De 10 pilarene: Slutter seg til grunnforståelsen, men vektlegger at inkarnasjonen er mer enn det som beskrives av kulturelle aspekter, mulig er den i en spenning til kulturen. Pilar 9 fremstår uten et solid teologisk ankerfeste. Pilar 10 er bombastisk i sin proklamasjon av gudstjenesten som kirkens viktigste manifestasjon. For mange nordmenn er Frelsesarmeen, Bymisjonen og Sjømannskirken de tydeligste Kristus-vitner. Det fordrer at vi er edruelige og ikke gjør gudstjenesten til nærmest enerådende som manifestasjon.

Kirkerommets teologi: Vektlegger langkirken og sentralkirken i forhold til prinsipper om kirkebyggets idé. Fra reformasjonen til ca. 1850 har vi en rekke bygg der vekten i den arkitektoniske utformingen var prekenen og Guds ord. Disse 300 årene er det viktig å se som en del av mulighetene i lokal arv, og at de uttrykker det de gjør. Det at det i byggingen ble lagt andre prioriteringer enn vår tids, kan sees som en spesiell ressurs og utfordring i lokalmiljøet.

Døvekirkenes fellestråd

De ti pilarene: Sentrale og relevante i et teologisk perspektiv omkring kirkens forhold til kunst og kultur.

Kirkerommets teologi: Deler de anliggender som blir presentert, men døve er alltid avhengig av å se på den som formidler noe. Lysforhold blir viktig. Kirkens utforming må være åpen og inkluderende.

Sarpsborg kirkelige fellestråd, Borg bispedømme

Fellestrådet slutter seg til grunnforståelsen i forhold til 10 pilarene og kirkerommets teologi.

Forståelsen er åpen, inkluderende og samlende, om enn noe generell. Den vil også kunne fungere som teologisk legitimering for kirken i dens rolle som kunst- og kulturformidler.

Gjøvik menighet, Hamar bispedømme

Gjøvik menighetsråd vil mene at utvalget har tegnet et positivt bilde av relasjoner i vår tid.

Hamar domkirke menighetsråd, Hamar bispedømme

De ti pilarene: Et egnet begrepsapparat for å forklare kirkens forhold til kunst og kultur. Har en reservasjon på pilar 8: Kunsten fortolker menneskelivet, men etter menighetsrådets oppfatning er kirkens rolle mer å være en referanse, en veileder for menneskelivet. I 10 burde ordkunsten vært omtalt nærmere.

Kirkerommets teologi: Må ikke gå for langt i å alminneliggjøre kirkerommet i flerbrukets navn. Det skal være forskjell på kirke og grendehus. Skal ha en talende funksjon og ikke være et nøytralt hylster for hellige handlinger.

Hamar biskop og bispedømmeråd

Hamar bispedømme slutter seg i hovedsak til kulturmeldingens teologiske grunnforståelse av kirkens forhold til kunst og kultur, men savner en sterkere markering av den nære sammenheng det historisk sett har vært mellom kirke og kunst/kultur. Opplever også at meldingen er unødvendig kritisk til vår kirkes tradisjonelle kulturytringer. Ordets plass i luthersk tradisjon er nedtonet i stedet for å bli løftet fram. Prekenens muligheter i vår kirke er ikke viet nok oppmerksomhet i meldingen. Gudstjenesten burde også vært tydeligere formidlet som en kulturbærer i seg selv. Det er et faktum at mye av

gudstjenesteinnholdet og bibelfortellingene er et ikke uvesentlig bidrag til vår nasjons referanserammer og basis for kunstnerisk utfoldelse. En kulturmelding for Den Norske Kirke bør ha frimodighet til å løfte fram det som tradisjonelt har vært å være kirke i vårt land, og ikke nedtone det til fordel for oppmerksomhet rundt nye strømninger. En lang bedehustradisjon er også sterkt fraværende.

Kirkerommets teologi: Her vises en fri holdning til kirkebygget og den konkrete utforming av kirkerommet, hvor bygningens rammer for hva som fungerer godt er mindre vesentlig. Ved siden av den ”teologiske funksjon” kirkerommet selvsagt har, er dette forhold som også må vektlegges.

Nedre Eiker menighet, Tunsberg bispedømme

De 10 pilarene: Pilarene er en god måte å få frem kunstens plassering i gudsrelasjonen. En ikonoklastisk billedforståelse har vært en avsporing. Guds åpenbaring i Kristus er en bekreftelse av mennesket og av at Gud kommuniserer med sin skapning, mennesket gjennom det skapte. Pilarene griper tak i dette, men man burde våget å si noe om kunsten som motkultur i møte med kirken. Kapittelet fremstår nå noe tannløst. Kunsten har også sin egen rolle uavhengig av kirken som oppdragsgiver. Det er reflektert (bl.a. på s. 51), men burde vært vektlagt sterkere.

Kirkerommets teologi: Gud er ikke mer tilstede, rommet er ikke mer hellig, men det vakre, det gjennomarbeidede er med på å formidle for hjerte og tanke. Slutter seg til kapitlet, men etterlyser mer refleksjon om kunstnerens refleksjon om det hellige, religiøse, transcendent. Disse har sin plass innenfor kirken uten å gjennomgå en dogmatisk siling. Det er vesentlig at kunstnere, i alle kunstarter, gis ubetinget frihet, innenfor det oppdraget som er gitt.

Tønsberg domkirke menighet, Tunsberg bispedømme

De 10 pilarene: Faren ved en slik flat tilnærming der de ulike pilarene har samme vekt og betydning, er at teksten ikke sonderer mellom grunnlagsteologi som skaper- og inkarnasjonsteologien representerer, og avledet teologi. Bør ikke trekke det for langt at Jesus kan sees som en kunstner. Det kan virke banalt å uttrykke at vi skal uttrykke oss kunstnerisk fordi Jesus også med sine lignelser og agering i det ”sceniske rom” uttrykte seg som en kunstner. Inkarnasjonsteologien er sentral. Når kunsten møter kirken, er det ikke bare kirkerommet som påvirkes, men også kunsten. Noen av eksemplene er ikke gode. At noe folkelig kan inneholde paradoksale kunstneriske kvaliteter kan forstås, men eksemplene banaliserer poenget i stedet for å utvide forståelsen av dem (eks. pilar 7).

Kirkerommets teologi: Mange fine momenter, og en teologisk grunnforståelse som er gjenkjennelig. Svakheten er at den sakramentale tilnærmingen tilslører den sammenhengende sakramentene i vår kirke står innenfor, nemlig som en del av nådemidlene ord og sakrament. En teologi for kirkerommet som også er en nådemiddelteologi etterlyses.

Tunsberg biskop og bispedømmeråd

De 10 pilarene: Likheten går på uttrykksform som tolker, men hva med innholdet? (se side 43, 48, 50f). Burde drøftet forholdet form – innhold. For kirken er innholdet gitt med evangeliet. Kunsten går ikke på innholdet, men på formidlingen av det i vid forstand. Pilarene tar ikke høyde for det. Pilar 5: Kunstuttrykk kan gi mye opplevelser, men ikke så lett budskap. Pilar 6: Hva menes med ”[...] den kristne oppgraderingen av enkeltmenneskets verdi til det guddommelige.”? (Nederst side 48). Pilar 8: Likheten går på form.

Kirkerommets teologi: Kirkerommets hovedoppgave må være å legge forholdene best mulig til rette for våre møter med Gud. Arkitektur, bildekunst og de mer temporære kunst- og kulturuttrykk må inngå som en del av dette. Til praktisk hjelp, tydeligere fokusering på kirkerommets konstituerende elementer; alteret og døpefonten. Savner en trygg, helhetlig tenkning når det gjelder nyere kirker.

Grimstad menighet, Agder og Telemark bispedømme

De 10 pilarene: Slutter seg til dette.

Kirkerommets teologi: Slutter seg til dette.

Kristiansand domkirke menighet, Agder og Telemark bispedømme

De 10 pilarene: Menigheten slutter seg til de ti pilarene emnemessig og finner formuleringene i tråd med menighetens egne verdier og visjon.

Kirkerommets teologi: Kapitlet tar særlig opp kirkebyggets muligheter til å synliggjøre teologiske grunnelementer. Høringsinstansen er enig i en slik vurdering men savner hvordan eksisterende kirkebygg kan gjøre denne teologien troverdig uten å bryte med de tradisjoner bygget er en del av. En modernisering av Domkirken i Kristiansand vil møte mange utfordringer og sprengte mange grenser når teologien skal gjøres forståelig og konkret. Regelverket omkring endring av kirkens inventar og utstyr kan virke hemmende på en slik utvikling og bør moderniseres i tråd med meldingens grunnleggende vurderinger om verdien av et moderne kirkelig kunstuttrykk.

Agder og Telemark biskop og bispedømmeråd

De ti pilarene: Meldingen er optimistisk i forhold til kirkens stemme i dialogen, men en dialog forutsetter to stemmer. Kan det forutsettes at kirkens og kirkerommets stemme lyder klart i et sekularisert, flerkulturelt og multireligiøst samfunn? Mennesket som medskaper løftes fra på en god måte, men at kirken er en motkultur kunne vært utbygd mer for å eksemplifisere den konfrontasjon som også skjer i møte mellom evangeliet og kulturen. Å trå inn på kirkelige arena krever en type ydmykhet, også av kunstnere, som ikke er selvsagt.

Opplever at inkarnasjonen som tolkningsnøkkel for hva kunst og kultur kan uttrykke trekkes for langt. I skapelsen og i pinsens alminneliggjøring og folkeliggjøring av Den hellige ånd ligger mulighetene for det menneskelige språk og evner til å uttrykke det guddommelige. Inkarnasjonen er unik.

Mennesket er karnert, Jesus er inkarnert. Meldingen opererer også med en feil forståelse av blasfemi i forhold til Moselovens billedforbud. Moseloven er Guds lov for menneskene, men Gud er ikke selv bundet av den. Det blir blasfemi dersom mennesker opptre uten fullmakt på Guds vegne, som Gud. Formuleringen om at noe menneskelig ble opphøyd til det himmelske kan også bli for snever.

Inkarnasjonen er primært en bevegelse fra Gud og til mennesker (Fil. 2, 6-8). I forhold til kunstens åpenbaringskarakter (pilar 5) skiller teologien mellom den generelle / almenne og spesielle åpenbaring. Det generelle kan oppleves i skaperverket, i naturen og kunstneriske / kulturelle uttrykk. Den spesielle åpenbaring viser oss den side av Gud som ville vært skjult for oss dersom ikke Gud hadde grepet aktivt inn i verden og avdekket hvem han er gjennom åpenbaringen i Jesus Kristus. I den grad kunst formidler spesiell åpenbaring skjer det fordi kunstneren og kunsten har utgangspunkt i eller står i en relasjon til åpenbaringen i Kristus.

Kirkerommets teologi: Hadde her ønsket en mer kvalifisert teologisk og kirkerettslig vurdering og diskusjon omkring kirkerommets hellighet og gjeldende reglement for forvaltning av dette rom.

Kunstneriske uttrykk kan bidra til å uttrykke, formulere og modulere hva det vil si å være menneske, i seg selv og i møte med Gud, og dette kan supplere tradisjonelle kirkelige uttrykk, men kunstnerisk utfoldelse som sanser synden i verden skjer ikke nødvendigvis i sammen arrangement hvor man forsaker ved alteret. Ofte ulike mennesker til stede. Da blir opplevelsen og budskapet som formidles mangelfullt. Gir ellers full tilslutning til beskrivelsen av kirkerommet som mikrokosmos. Der formuleres på en god måte hva det vil si å opptre med kunstneriske uttrykk i det vigslede rom.

Gand menighet, Stavanger bispedømme

Høringsinstansen har ingen dyp formening om den teologiske grunnforståelsen. Opplever at det er et språklig høyt faglig nivå på denne delen av meldingen. Det gjør det utfordrende for lekfolk å sette seg inn i.

De 10 pilarene: Forstår det slik at dette skal begrunne hele prosjektet teologisk. Det er viktig at vi som kirke blir bevisste på den rollen vi har som kulturformidler i de mange nye utfordringene vi får. Det er viktig med refleksjonen over det å være menneske og være oss bevisst på at kunsten og kirken har felles interesse. Her er det lagt opp til stor åpenhet og takhøyde. Det oppleves flott. Skiller ofte mellom det kristelige og verdslige, kanskje spesielt på Vestlandet. Mange vil mene at kirken ikke vil ha annen kultur enn den som er klart forkynnende. Kulturmeldingen åpner for "..... ethvert menneskelig uttrykk såfremt det tar hensyn til rommets egenart og hensikt". Grunnholdningen i kulturmeldingen bryter således med tenkningen om at kirken er til for å døpe, konfirmere, vie, begrave, synge, høre

prekener og gå til nattverd. Blir forslagene i kulturmeldingen gjennomført, blir mye annerledes i menighetene våre.

Stavanger domkirke menighet, Stavanger bispedømme

De ti pilarene: Domkirken menighetsråd kan slutte seg til den teologiske grunnforståelsen av kirkens forhold til kunst og kultur som presenteres gjennom de ti pilarene i meldingens kapittel 2. Skapelse innbærer en kontinuerlig fornyelse, inkarnasjonen viser betydningen av språk og kontekst og Jesus-hendelser må stadig tolkes og formidles inn i nye fellesskap og sammenhenger. Både kunsten som synliggjør det usynlige, og kunstens kritiske og profetiske funksjon korresponderer med kirkens budskap og kamp for rettferd og frihet.

Kirkerommets teologi: Det står mye sant om "kirkerommets teologi". Kirkebygg står sterkt i folks bevissthet i lokalmiljøene. Det å stimulere og legge til rette for kirkebyggenes potensiale som møtested med ulike bruksfunksjoner i lokalmiljøet og utnytte og styrke kirkerommets symbol og bruksverdi er viktige aspekter i kirkelig kulturarbeid. Kirkerommet kan gjøre mysteriet mer synlig, men kirkerommet kan også begrense. I kunst- og kultur-arbeidet er det viktig å ta hensyn til det kirkerommet en befinner seg i og utnytte de mulighetene som ligger i det. Høringsinstansen vil videre påpeke at kirken i tillegg til kirkerommet også kan bruke andre rom i sin formidling. Kirken må være opptatt av å møte folk som ikke vil gå inn i kirkerommet, og noen ganger etablere kirken der folk er (jf. gategudstjenester, flyplassprest, felles teaterkveld i teateret, filmkveld på kino og invitere til samtale etterpå...)

Stavanger kirkelige fellesråd, Stavanger bispedømme

Teologisk grunnforståelse: De ti pilarene er et godt utgangspunkt for teologisk refleksjon. Bemerket at det bekreftende trosuttrykk av dekorativ karakter kan være like sterkt som protesten i den samfunnsrefsende kunst. Sluttes seg i hovedsak til kapitlet om kirkerommets teologi.

Varden menighet, Stavanger bispedømme

Slutter seg til den teologiske grunnforståelse av kirkens forhold til kunst og kultur som presenteres i kulturmeldingen, men det er brukt mange uttrykk og oppfatninger som kanskje skurrer litt i kirkelig sammenheng. Her er ukjente ord og betydninger som synes å vri kirkeforhold vel mye over i kulturens verden.

De 10 pilarer: Disposisjonen gjennom ti pilarer gir en tankevekkende og nyttig basis for å utvikle en større åpenhet og forståelse av hvordan kunst og kultur kan utfylle og berike forkynning og refleksjon omkring vår kristne tro, men samtidig er noe vanskelig å forstå og vanskelig å forene i en kirkelig og kristen sammenheng. Skaperevnen må forbeholdes Gud. Mennesket har kreative evner, men ikke en guddommelige skaperevne. Det kan neppe sies at Gud begikk en blasfemisk handling gjennom inkarnasjonen. Jesu bilder er større enn en formidlingsform. Jesu liv var ikke en iscenesettelse, men reelt og virkelig liv. Det er riktiger å si at kunst formidler enn at den åpenbarer. Selvsagt er kirken også kultur! Men kirkens unike oppdrag er å forkynne og formidle sannheten. Mennesker som føler seg usikre på mange ting i kirken erfarer ofte at kunsten bidrar til større opplevelse og forståelse av troen.

Kirkerommets teologi: Framstillingen om kirkerommets teologi er interessant og spennende.

Stavanger biskop og bispedømmeråd

De 10 pilarene: Valget av ti pilarer er godt som et rammeverk for den teologiske refleksjon. Pilar 1: Fokuseringen på mennesket som skaper ("medskapere") er for ensidig. Menneskets skaperevner er vesensforskjellige fra Guds: creatio er en egenskap som i teologisk sammenheng eksklusivt tillegges Gud, mens det menneskelige oppdrag som i forlengelsen gjerne beskrives som cultivare. Vår skapende virksomhet må alltid ha utgangspunkt i gudgitte / gudskapte kvaliteter.

Pilar 2: Kan gjerne tydeliggjøre kirkens oppdrag i å være stedet for Kristi fortsatte og stadige inkarnasjon, og at alle kirkens uttrykk kan forstås som en funksjon av dette oppdraget.

Pilar 6: I teologisk kontekst reserveres den profetiske begrepsbruken til den treenige Gud. Referansene som gis hadde passet bedre under neste pilar ("Paradoksenes religion")

Pilar 9: Kirken er motkultur, men det burde vært reflektert om kirkens rolle som positiv premissleverandør for kunst- og kulturliv. Den kirkelige ydmykhet burde vært balansert av en kirkelig frimodighet som i større grad setter søkelys mot de verdier kirken har å tilføre kunst- og kulturlivet.

Pilar 10: Grenseoppgangen mellom luthersk, katolsk, ortodoks og reformert oppfatning av billedkunst er her fraværende, men har fortsatt relevans. Det blir direkte feil når billedkunst, messeklær, arkitektur, røkelse, lys og ”andre scenografiske elementer” sidestilles med den katolske og lutherske forståelse av nattverdens brød og vin som Jesu legeme og blod.

sokneråd, Bjørgvin bispedømme

Slutter seg i hovedsak til fremstillingen, men etterlyser en bredere diskusjon om hvordan uenighet om hvilke kunstuttrykk som er konstruktive og hvilke som kan være destruktive, best kan håndteres.

Kirkerommets teologi: Støtter sterkt opp om dette og vil understreke hvor viktig det er at nye kirkebygg får en helhetlig ”teologisk” arkitektur og utsmykning, og at dette ikke må ødelegges av sparetiltak eller lite gjennomtenkte modifikasjoner.

Fjaler prestegjeld, Bjørgvin bispedømme

De 10 pilarene: Kirken og kunsten kan være gode allierte i å forstå og gi uttrykk for livsglede så vel som lidelse og fortvilelse i menneskers liv - (1). Jesu forklaring på sine egne lignelser har en likhet i forhold til kunstnerens uvilje til å forklare sin kunst. De store sannhetene formidler så mye stort at man er mer avhengig av å være åpen og mottakelig, troende og tillitsfull, enn av å kunne forstå – (3).

Sannhetens Ånd, sendt oss fra Gud, kan virke hvor som helst og når som helst og gi mennesket hjelp til innsikt i menneskelivet med alle dine dimensjoner – (5). Det at kunsten er den fremste kanalen for livstolkning i vår tid stemmer nok bedre i urbane strøk enn i bygdesamfunn, der både kulturåpenhet og folkekirkelig forankring har sterke bånd. Kirken bør ikke se på kunsten som en konkurrent, men som en utfordrende og supplerende alliert i arbeidet med å tolke livet med alle sine vilkår – (8). Kunsten er en del av gudstjenesten og er kirkens viktigste manifestasjon. Kunsten er hele tiden tilstede som en måte å inkarnere Guds og det helliges nærvær. Det er viktig at folk opplever at det liturgiske rommet er et hellig sted, et utsilt sted. I gudstjenesten er kunsten og kirken ett, uadskillelige – (10).

Kirkerommets teologi: Kirkerommet er ladet av livets møte med døden og det gir støtte til troen på et fellesskap som rekker ut over våre avgrensninger og inn i en framtid som strekker seg forbi dødens grense. Gud kan møte mennesker hvor som helst, likevel kan kirkehusene være retningsgivende og gode hjelpere i møtet mellom Gud og mennesker. Bygget har betydning i seg selv, som identitetsmarkører i landskapet, religiøse symbolbygg og navigasjonspunkt, som kulturhus og kulturuttrykk i seg selv, men kirkebygget trenger hellige handlinger for å være kirke. Kirkene skal være offentlige lavterskelbygg og ikke private, ekskluderende samlingssteder for spesielt kvalifiserte. Slutter seg også til synet på kirkerommet som et mikrokosmos.

Voss sokneråd, Bjørgvin bispedømme

Den teologiske forskjellen mellom den spesielle Kristus-åpenbaringen og den naturlige åpenbaringen er fortsatt et godt redskap til å avgrense det menneskelige og det transcendent i tilværelsen.

Delen om kirkerommets teologi oppleves av høringsinstansen som utredningens beste.

Bergen domkirke menighet, Bjørgvin bispedømme

De 10 pilarene: Pilarene fungerer godt som gode delperspektiver.

Kirkerommets teologi: Har meget gode perspektiver og får frem kirkerommets dobbelte funksjon. Et hellig rom for tilbedelse som virker sterkt på mennesker. Et rom som tåler ulike kunstuttrykk og som det er viktig å åpne for et mangfold av kulturelle ytringer.

Os sokneråd (er høringsinstans som fellesråd), Bjørgvin bispedømme

Opplever at meldingen gir en dypere forståelse av forholdet kirke – kultur, men det at kunst trenger en begrunnelse peker på vår tids materialistiske tenkemåte. Det spesielle med gudstjenesten som kunstarena, er at kunsten her må være et fellesanliggende, noe folk er sammen om, slik hele gudstjenesten er det - eller skal være det. For eksempel er musikkens oppgave i gudstjenesten ikke å være et

nytellesmiddel, men noe som stiger opp fra alles hjerter, slik bønnene stiger opp fra alle, selv om det er presten som fremfører ordene. Dette er kirkens egentlige motkultur, en kultur som er i ferd med å drukne i konsum- og underholdningstankegangen. Kirkekunsten oppgave må være å utforske dette spesielle forholdet. Savner klarere bevissthet om dette i teksten.

De 10 pilarene: Om de 10 pilarene omfatter essensen i det kirken står for når det gjelder syn på kunst og kultur, er noe usikkert. Savner gjerne en dimensjon som går på frelsesbudskapet – påskens budskap.

Bjørgvin bispedømmeråd

Meldingen løfter fram et syn som forfekter at Den Hellige Ånds virkeområde er både i og utenfor kirken, ja, ”overalt der forandring skjer, slik at mennesker uroes og vekkes og utvikler sin erkjennelsesrikdom og kommer til sannhet om seg selv”. Bispedømmerådet savner en kritisk refleksjon over en slik pnevmatologi. Kirkelærdommen sier oss at Guds skapende ånd er opphavet til alt som er sant, rett og vakkert, - også i kunsten, men den sier oss også at når Guds ånd framtrer som Den Hellige Ånd, så der det først og fremst for å ”gjøre det klårt kva synd er, kva rett er og kva dom er: Synda er at dei ikkje trur på meg (Jesus)” (Joh 16, 8-9). I hvilke andre kunstformer møter vi denne gode gjerningen til Den Hellige Ånd?

Molde domkirke menighetsråd, Møre bispedømme

Støtter det slik det ligger, men kunst og kulturuttrykk har mange nivå, også det enkle og naive er uttrykk for sann skaperkraft og har sin rett som kunst- og kulturuttrykk. Kirken og kunsten må ikke bli eksklusiv og stenge ute alt som ikke er høykulturelt eller finkultur. Kirken er ikke først og fremst offentlige bygg, men de eies av de norske folkekirkemenighetene.

Spjelkavik menighet, Møre bispedømme

De 10 pilarene: Riktig å begrunne kunsten i skapertanken (1). I forhold til inkarnasjonen må også inkarnasjonens materiale få tale, dvs Skriftens vitnemål om Jesus Kristus. I meldingen virker det som om det ikke er grenser for hva kirken kan akseptere av menneskelige ytringer. (2). Det kristne språket har også språket som forutsening (3). Delen om åpenbaring avslører et utviklingssyn som truer med å løsrive teologien fra åpenbaringsordet og kirkens tradisjon. (5)

Kirkerommets teologi: Går langt i å understreke den allmenne åpenbaring. Den spesielle åpenbaring kommer i bakgrunnen. Det er sakramentene som gjør kirkerommet til et hellig rom. Kommer lite fram. På samme måte er det utydelig at det er Guds folks hus.

Møre biskop og bispedømmeråd

Kan slutte seg til den teologiske grunnforståelsen i pilarene og i kirkerommets teologi. Er enig i den positive og imøtekommende holdningen, men finner grunn til å ønske en enda sterkere sondering mellom det brede kulturuttrykket og det som kan kalles kirkens kjernevirksomhet. Sakramentene kan ikke sidestilles med andre ting like enkelt som det blir gjort i meldingen. Det har blitt sagt mye bra om kunstens egenverdi, men biskop og bispedømmeråd vil løfte fram gudstjenestens grunnleggende egenverdi som et kulturarbeid i seg selv. I bunnen av kristen kultur er det noe som ikke er kultur, men kult. En slik erkjenning føder i seg selv autentisk kirkekunst og er skapende. Kirken er like mye kilde til kultur som den er avhengig av kultur. Kunsten i gudstjenesten er dypest sett et takkoffer til han som er opphavet til alt det skapte.

Stiklestad sokneråd, Nidaros bispedømme

Slutter seg til forståelsen som ligger i meldingen uten forbehold.

Nidaros domkirke menighet, Nidaros bispedømme

De 10 pilarene: Kan i hovedtrekk si seg enig, men notatet bærer litt preg av at en komité med svært ulik bakgrunn har kommet sammen for å utarbeide pilarene. Bærer preg av kompromisser og at alle skal ha sin mening. Noe kommentarer kunne vært strøket da de kan virke både for detaljerte og banale.

Kirkerommets teologi: Interessant del. Fikk mye diskusjon, men kunne enes om at det er de hellige handlingene som setter preg på kirkerommet, et rom der man skal komme nærmere Gud. Kunsten må supplere og berike trosopplevelsen om den skal tas inn i kirkerommet. Det er ikke ønskelig å åpne kirkerommet for alt av kunstuttrykk, da det finnes andre rom som er mer egnet for det. Vil unngå at kirken blir overfladisk og triviell. For all kunst, musikk og kultur som skal brukes i kirkerommet vil høringsinstansen satse på kvalitet.

Nidaros bispedømmeråd

Ved meldingens brede perspektiv fremheves et svært viktig anliggende om at kultur og kunst er en integrert del av kirkens vesen og uttrykksformer.

De 10 pilarene: Her kommer det brede perspektivet og engasjementet godt til uttrykk. De to første pilarene om Gud som skaper og mennesket som medskaper og at Gud har blitt en del av det materielle og kan gjøres til gjenstand for menneskelige kulturuttrykk er grunnlaget og de 8 neste pilarene er en videreføring av disse hovedperspektivene. En grunnleggende forståelse som bispedømmerådet slutter seg til. Viser også verdier kirke og kultur er enige om, som bl.a. ikke-kommersiell tenkning, at man ikke er markedsorientert, men vil stå fram med sin egenart og identitet. Både innenfor kirke og kultur gjelder kravet til at kvalitet må sikres samtidig som folkelig engasjement må få slippe til.

Kirkerommets teologi: Slutter seg til hovedanliggende. Kirkerommet og kirkebygget skal både stå i dialog med grunnleggende teologisk og liturgisk tenkning og i dialog med tidens livsfølelse og stedets karakter. Forskjellighet hjelper oss til å være bevisst på våre omgivelser. Rommets teologi og ”hellighet” handler ikke bare om arkitektur og form, men også om oss og vårt gjensvar og bruk av rommet.

Andøy kirkelige fellesråd, Sør-Hålogaland bispedømme

De ti pilarene: 1: Kanskje litt for mye fokus på den menneskelige delen av skapelsen som begrep. 2: Paradoks ut i fra de 10 bud, men ser at avbildning av Gud kan være viktig for å kunne ha et gudsbegrep som er en del av den samtid en lever i. Deler synet i 3 og 4, men er noe usikker på 5. Det er bra med forenkling, men det må ikke bli forflatning. Er enige i 6, 7, mens i forhold til 8 vil AKF fremheve at dette hele tiden må ha kirkens premisser som utgangspunkt. I forhold til 9 er det viktig at kirken skal ha en rolle som motkultur. Slutter seg til 10.

Kirkerommets teologi: Gud er overalt, og man trenger ikke egentlig et kirkebygg for å oppleve nærhet med den oppstandne Jesus, men det kan fungere best som en forsterkning av det hellige mysterium som en som kristen er en del av. Kirkerommet blir et fysisk identitetsmerke for den religiøse manifestasjon – kjennemerket på at det her er en kristen menighet som er åpen for alle som tror. Målet er å skape et møtested mellom det guddommelige og menneskelige – en felles plattform for dialog og nærhet. Hit kan andre inviteres (bl.a. kunstnere) til dialog og felles forståelse av det guddommelige.

Dolstad menighet, Sør-Hålogaland bispedømme

Slutter seg til fremstillingen, spesielt om hvordan kunsten er viktig for livstolkning i vår tid, at kunsten er en viktig alliert for kirken, at kirken må ha åpenhet for den innsikt og livstolkning som kunsten representerer, ha romslighet for ”nye” uttrykksformer og at det i kirkebygget må være rom for stor kunstnerisk frihet og kreativitet.

Sør-Hålogaland biskop og bispedømmeråd

Biskop og bispedømmeråd i Sør-Hålogaland (SH) slutter seg til det brede bildet av kirkens forhold til kunst og kultur som meldingen gir. Beskrivelsene favner vidt, men går samtidig inn i troens kjerne og menneskelivets grunnleggende vilkår.

Kirkerommets teologi: Nyttige overveielser rundt kirkerommets teologi, der motsetningene holdes sammen; kirkehuset er et helligt sted samtidig som Gud kan være like nær alle steder, kirkehuset er et sted for høytid og tradisjon samtidig som det er et åpent rom for alt det menneskelige.

Understrekningen av kirkerommets spesielle karakter er viktig: ” alt som skjer i dette rommet, får ei symbolsk tyding ut over seg sjølv. Einkvar som skal bidra med noko i eller til kyrkjerommet, må vere

førebudd på det viset at ein skjønar kvar ein er.” (s.61) Denne kombinasjonen av bundethet og frihet i bruken av rommet vil det være viktig å gi mulighet for å drøfte lokalt.

Bodø domkirke menighet, Sør-Hålogaland bispedømme

De 10 pilarene: Pilarene gir på en forfriskende, forståelig og tankevekkende måte uttrykk for viktig teologi og høringsinstansen gir sin helhjertede tilslutning.

Kirkerommets teologi: Opplever eget kirkerom (Bodø Domkirke) som et spennende og skapende rom preget av etterkrigstidens gjenreisningsarkitektur og ambisjonen som fulgte med etableringen av et nytt bispedømme. Rommet gir gjenkjennelse til mye av det som uttrykkes i dette avsnittet.

Sandtorg menighet, Nord-Hålogaland bispedømme

De ti pilarene: Sandtorg menighetsråd kan slutte seg til den teologiske grunnforståelsen av kirkens forhold til kunst og kultur som presenteres gjennom de ti pilarene. Det settes her en del nye ord bl.a. på inkarnasjonen, og en del nye koblinger gjøres. Dette finner høringsinstansen spennende, og det er samtidig med på å sette i gang kreative tankeprosesser.

Kirkerommets teologi: Høringsinstansen fikk en del nye tanker. Det brukes litt nye ord og uttrykk, men høringsinstansen opplever innholdet som kjent og er mer en beskrivelse av en utvikling frem til i dag.

Nord-Hålogaland biskop og bispedømmerå

Slutter opp om beskrivelsen, men ønsker å påpeke at vår tale om kunst og kunstnere ”i møte med” kirken lett kan komme til å ekskludere i stedet for å inkludere kunst og kunstnere i kirken.

Spørsmål 2

Høringsbrevets spørsmål 2: I tredje kapittel, s. 66 – 103 og s. 114 -180, tar meldingen opp kirken og de ulike kunstartene;

- Tegner meldingen et riktig bilde av kirkens møte med kunstartene og gis det en retning som høringsinstansene kan slutte seg til?
- Hva finner høringsinstansene særlig interessant og hva er man mer kritiske til?
- Hvilke utfordringer synes høringsinstansene det er særlig viktig å arbeide videre med? (Gi merknader til en eller flere av kunstartene)

Riksantikvaren

Etter Riksantikvarens erfaring er ofte de bredere lag av kirken mer konservative enn kirkens kjernegrupper. Det er viktig å være klar over dette når kirken ønsker å kommunisere sine kulturelle verdier og budskap i et bredere format. Det er viktig å holde høye krav til kvalitet på den kunsten som bringes inn i kirkerommene, enten det er design, møblering, billedkunst eller musikkinstrumenter. Økonomien må settes inn i et langsiktig perspektiv. Også i kirkelig sammenheng er det dyrt å være fattig, og kostnaden ligger ikke minst i formidling av en eventuell lav kvalitet. Kvaliteten må knyttes til den enkelte kunstart og hva det er rimelig å kreve av de forskjellige utøvere. Kvalitet er i seg selv en viktig verdi som underbygger det budskapet man bærer frem. Riksantikvaren understreker betydningen av en konstruktiv dialog med kirken i formidling og utvikling av kunstuttrykk i alle forskjellige former. Når meldingen påpeker at kirken ofte mangler den nødvendige kompetanse til en slik dialog, er dette også i overensstemmelse med Riksantikvarens inntrykk. Godkjennende kirkelig myndighet mangler ofte nødvendig kompetanse på sine ansvarsområder. Med lav bemanning og spredte ansvarsområder blir beslutningenes kvalitet sårbar. Altfor mye avhenger den enkelte saksbehandlers og biskops interesseområde, og ikke solid faglig kompetanse innen det saksfeltet den enkelte saken gjelder. Måten man løser dette problemet på, varierer sterkt.

Vanskelige saker kommer ofte opp som enkeltsaker og tas ikke opp i nødvendig prinsipiell bredde. For den kulturminnefaglige forvaltningen er det også viktig at det er ressurser til å opprettholde og utvikle den nødvendige kompetanse.

Musikk: Kirken forvalter store kunstsatter som er en viktig del av kirkens formidlingspotensiale og oppgave. Dette gjelder også deler av orgelparken. Med dette mener vi ikke at det er galt å si at en del orgler bør kunne byttes ut, men altfor ofte velger menighetene å bytte ut verdifulle instrumenter fordi den norske orgelhistorien undervurderes.

Drama: Kirkerommene bør være åpne for mange uttrykksformer, også drama. Men det er vesentlig å erkjenne at kirkerommene setter grenser for hva som kan skje i kirken. Dette gjelder så vel fysiske som tekniske. Rigging av store installasjoner kan kanskje gjøres i enkelte kirker, mens det vil være en direkte fare for inventaret i andre. Altfor ofte er det krav om at kirkerommene skal tilrettelegges for produksjoner av forskjellig slag, mens man sjeldnere utnytter det unike i kirkerommet ved å skreddersy produksjonen til rommet. Rommet, den eksisterende kunsten og inventaret presses for lett til et ytterpunkt slik at man uten å ville det, sliter ned og ødelegger rommet og gjenstandene.

Visuell kunst og arkitektur: Riksantikvaren støtter generelt det som skrives om visuell kunst og arkitektur under temaet "veivalg". Kirken har et ubetinget ansvar for denne delen av norsk kulturarv, og må arbeide mer målrettet med egen kompetanseheving. Det ligger et stort formidlingspotensiale for kirken i kirkekunst og arkitektur. Mange av utfordringene er knyttet til holdninger og fagkunnskap. Samarbeidet mellom kirkelige myndigheter og aktører og Riksantikvaren blir stadig tettere, men det er viktig at dette utvikles videre. Mange av utfordringene som oppstår mellom kirken og antikvarene kan lettere løses gjennom et bredere samarbeid med arkitekter, formgivere og kunstnere av forskjellige slag.

Rikskonsertene

UBP: Mennesket er i dag vant til å bli påvirket av omgivelsene, av medier, skole og av kirke, og skaper sine verdier gjennom de felleskoder som har størst og mest synlig gjennomslagskraft i samfunnet. "Livstolking" burde derfor vært byttet ut med "verdiskapning", fordi mennesket i dag ikke er vant til å tolke sin egen rolle, sitt eget liv eller samfunnet generelt. Problemet i dag er at mange lar seg påvirke i stedet for å bestride eller tolke. Her kan kanskje kirken, gjennom kunsten, hjelpe mennesker til å utvikle flere fasetter og tilegne seg bred evne til tolkning? Kirken er i dag en betydelig mer "åpen" mottaker av kulturarrangementer enn tidligere. Risikoen er at kirken utvanner egne verdier og gjør konturene til de grader utydelige at den åpner for motsatt effekt, at folk føler seg utrygge og rotløse. Mennesket i dag trenger ryddighet, struktur og klare regler – vil ikke manipuleres, men vil velge selv. Derfor bør kunstopplevelser som tilbys innen kirken representere både tradisjon, koder, teologiske premisser – men også individuell valgfrihet og mest mulig ikke-vurderende, ikke-dømmende og ikke-manipulerende informasjon.

Vil betvile statistikken over kulturevenementer innen kirken. Vil ikke anse gudstjenesten som et kulturtilbud. Gudstjenesten bør ha karakter av teologisk og åndelig møtepunkt. Kunsten bidrar gjennom å inneha tolkende funksjon, men en gudstjeneste uten fokus på det teologiske aspekt blir omtrent like interessant som en konsert som bare har fokus på penger og gevinst. Bør etterspørre hvordan man kan lykkes i oppfylle befolkningens åndelige behov. Ellers er det positivt at kirken er såpass selvkritisk i definisjonen av svakheter i forhold til kunsten og kulturen.

Kirkemusikerstillingen: En finsk undersøkelse som jeg (UBP) selv var involvert i viste at statusen på kirkemusikerstillingene var lav fordi stillingene ofte blir svært lite synlige i samfunnet. Dette kom av at stillingene ofte var små og ubetydelige og at det var lite mulighet for påvirkning og utviklingstiltak. I Finland er dette løst gjennom "kombinasjonsstillingsutdanning" Utdannelsen gir kompetanse både som kirkemusiker, musikk lærer i skolen, musikkterapeut eller musikkbarnehagelærer. Har gitt store diskusjoner i forhold til kompetanse, men grep har blitt gjort for å styrke musikkliv og rekruttering.

Kirken burde i tillegg samarbeide i sterkere grad med musikk- og kulturskolene. **Musikk ved kirkelige handlinger:** Må drøfte hva som er kirkemusikk og hva som er musikk som ikke stiller åndelige eller reflekterende spørsmål, som ikke søker etter livets kjerne, men som bare vil underholde.

Samarbeid: Kirken bør bli mye mer aktiv i sitt samarbeid med kulturinstitusjoner. I samarbeid med kulturinstitusjoner må man kreativt og nytenkende finne nye måter å fokusere de åndelige aspektene innen kunsten. Kirken er ekspert på det åndelige – hvorfor tar man ikke rollen mer aktivt?

Kommersiell bruk: Et problem, med dette kan kjernen i det som kirken representerer bli borte.

Julekonserter kan arrangeres, men bare de som virkelig har et budskap, en indre misjon. Bør fjerne alle konserter som bare er interessert i profitt.

HS: Opplever at kristendommen er på vikende front som premissleverandør i vårt moderne samfunn. Er spørrende til selvforherligelsen som presenteres. Stemmer det at det er en bevegelse bort fra det rasjonalistiske, er det en klar økning i bruk av kirkerommet osv.? Det er også et spørsmål om hvordan utvalget definerer konsert når de opererer med et tall på 7 700 konserter i året. Det er lett å slutte seg til behovet for å ivareta de skatter som kirken forvalter. fra orgler og historiske bygg, til vedlikehold av musikktradisjoner. Det er viktig å lytte til utvalget når de vektlegger viktigheten av å åpne opp for et mangfold av sjangere og uttrykk og forstår behovet for et løft for kirkemusikere, både innen utdanning, rekruttering og lønn. Støtter også utvalgets positive holdning til kommersielle julekonserter, men smiler litt over at kirken krever sin del av kaka når noen lykkes med sine forsetter.

Riksteatret

Ut i fra egen erfaring med kirkespill vil Riksteatret påpeke at menighetsrådene ikke nødvendigvis fungerer godt nok som arrangørapparat i en tid med så mange tilbud og så mye mediestøy. Arrangørapparatet må styrkes dersom publikumsoppslutningen skal bli bra.

Ordkunst: Kan slutte seg til mye av dette.

Drama: Kan ha mange muligheter for interessante tverrfaglige samtaler i grenselandet mellom kirke og teater. Riksteatret vil gjerne være med på dette og gi innspill. Teatrene kan også gjerne dele med profesjonell hjelp til kommunikasjon og regi ved gudstjenester og kirkelige handlinger.

Norsk kulturråd

Norsk kulturråd har særskilt merket seg hvordan meldingen er opptatt av bruken av kirkerommet i kunstnerlige sammenhenger, både som konsert- og visningssted og også som øvingssted for musikk og scenekunst med dansekunsten spesielt nevnt. Det er positivt at meldinga målbærer en åpen holdning der det primære ikke er å sette grenser, men å vise kunstnerne tillit i det ansvaret de får for forvaltning av kirkerommet. Det er også interessant å se de lignende utfordringene når det gjelder arrangørkompetanse og -nettverk.

På musikkområdet er det mange møtepunkter mellom kirken som kulturarena og Kulturrådets ansvarsområde. Framlegget til revidert nasjonalbudsjett følger nå konkret opp Stortingsmelding 48 (2002-2003) Kulturpolitikk fram mot år 2014 med en ny ordning for kirkemusikk med Norsk kulturråd som forvalter

Norske tekstilkunstnere / Norske billedkunstnere

Meldingen åpner opp for interessante perspektiver om hvordan samtidskunsten konkret kan benyttes og formidles i kirkerommene. Det finnes ikke nødvendigvis noe som heter god kristen kunst eller en kristen kunstner, men vi mener at det finnes kunstnere som skaper god kunst for kirkene og at det er en forutsetning at kunstneren respekterer oppdragets art. Kunsten behøver ikke å aksentuere budskapet ytterligere med stereotyper, men heller søke å fungere som en frigjørende kraft, som kan åpne andre dimensjoner i erkjennelsen. Kunsten må ha rom til å være utenfor rammen av det forståelige, kunsten fungerer best som autonom.

Norske dansekunstnere

Kunsten må gjøres synlig. Den skal ikke være en biting. Forutsetningen er at kirken må tørre å se kunsten slik den er og stole på kunstnerens seriøsitet. Det bør ikke bare være kirken som legger premissene for kunstuttrykkene i kirken. For at dialogen mellom kirken og kunstneren skal bli fruktbar, er det riktig som utvalget peker på, at kirken må øke sin kompetanse på og kunnskap om kunst. Den må også møte og se kunsten der den er for å kunne foreta de riktige valg og se hvordan kunst og kirke kan samarbeide.

Dans: Har ofte vært ekskludert fra kirken fordi kroppen har representert noe syndig. Kirkens syn har påvirket samfunnet ellers og ført til dansens lave status i kulturlivet. Nå er det mer aksept, men det er fortsatt et stykke igjen før det er akseptert på lik linje med det talte ord og musikk. Kapittelet om dans beskriver på en fin måte hva dans kan tilføre kirken. NoDa vil understreke som spesielt viktig at den profesjonelle dansekunsten blir brukt, alene, eller som leder og inspirator for menigheten og amatører. Kirken må bli en naturlig arena for profesjonelle danseforestillinger og må våge å ta den farlige og smale kunsten inn. I tillegg må kirken gi kunstnerne rimelige arbeidsvilkår og lønn og være bevisst sitt arbeidsgiveransvar.

Kirkens Arbeidsgiverorganisasjon

Musikk: Det er riktig at det er mange deltidsstillinger blant kirkemusikere, men det har vært en svak positiv utvikling i forhold til stillingsprosent. Tilsetting som kirkemusiker er heller ikke et dårlig alternativ for norske musikere. Mange er freelancere og en deltidsstilling oppleves som attraktiv fordi det sikrer en stabil delinntekt og gir frihet til å kunne ta andre oppdrag. Det kan også være gunstig for lokalt kultursamarbeid med kombinasjonsstillinger mellom kirke og kulturskole.

Rekrutteringsprosjektet for kirkemusikk i regi av KA, KKD og KR i årene 2000 – 2002 er ikke omtalt. Erfaringene fra dette prosjektet kunne gi nyttige perspektiver. KA har tatt initiativ til opprettelse av utvalg for å utrede kirkemusikeres etterutdanningsbehov inkludert behov for oppbygging av sentralt fagutvalg for kirkemusikk. KA har i tillegg satt i gang flere prosjekter og finansiert stipender innenfor kirkemusikksektoren. KA støtter i store trekk de signaler som er gitt når det gjelder det musikalske felt. **Ordkunst:** Det er påfallende at meldingen er kritisk til Ordets sterke posisjon som kirkelig uttrykksform. Kirkelige ansatte driver i høy grad kulturformidling og noen av dem tilfredsstillende også kravene til kunstnerisk virksomhet. Kompetanseutvikling i kulturforståelse, kulturformidling og utvikling av kunstneriske talenter blant kirkens egne medarbeidere fremstår som et viktig satsingsområde, ikke minst innenfor satsing på trosopplæring. KA vil vurdere tiltak innenfor etterutdanningstiltak for kateketer og andre som arbeider med kirkelig undervisning, og ber Kirkerådet

vurdere om en del kompetansemidler tildelt prosjektmenigheter innenfor trosopplæringsreformen bør øremerkes lignende formål.

Kirkebygg, kirkegårder og kirkelig inventar / utsmykning: Kirkens samlede utfordringer på området fortjener stor oppmerksomhet. KA opplever at utredningen har et hovedfokus på kirkens forhold til de samtidige kunstartene, og dermed er fokuset mindre på bevaring, restaurering og utvikling av kulturminner. Kulturminneforvaltning bør bli vektlagt på en tydeligere måte og fremhevet i kirkens gjennomtenkning av sin kulturpolitikk. KA ser et klart behov for økt bevissthet og stolthet fra kirkens side i forhold til den visuelle kunst, og bør arbeide for å formidle dem. Kirkekunsten bør likevel først og fremst sees i lys av kirkerommet som arena for gudstjenester, kirkelige handlinger, konserter osv. Det arkitektoniske gir også en unik dokumentasjon av ulike håndverksmessige teknikker, epoker og uttrykk. Er lite omtalt i meldingen. Dette kommer trolig av forståelsen av kulturbegrepet. I det videre arbeid bør derfor kulturbegrepet utvides slik at en større bredde i kirkens kulturarv blir omtalt og anerkjent, og at tjenlige utviklings – og kompetansetiltak blir vurdert. Meldingen omtaler manglende kompetanse i dialogen med Riksantikvaren. KA vil vise til at det i de siste årene er etablert en rekke møtepunkter og samarbeidsprosjekter mellom kirkelige instanser og Riksantikvaren. KA vil likevel understreke behovet for bedre samordning og mer helhetlig forvaltning mellom kirkelige og antikvariske myndigheter i saker som angår kirkebygg og kirkeinventar (jmf høringssvar på NOU 2004:22). Kirkebyggdatabasen kan bidra til et løft som på en direkte måte kan øke kvaliteten og innsatsen på sektoren. Kirkegården er det eldste offentlige uterom de fleste steder i Norge. KA savner en bredere omtale av den kulturen som kirken formidler gjennom kirkegården. Innenfor **film, drama og dans** gir meldingen viktig inspirasjon for lokale kirkelige medarbeidere til å åpne seg for nye kunstarter. KA har etablert kontakt med norsk filmmiljø der det bl.a. ble samarbeidet om å velge ut filmer som kunne tematisere kursopplegget ”Møte mellom mennesker”. Møtet med filmmiljøet var udelt positivt, og et videre samarbeid er ønskelig. KA ser positivt på at det utvikles miljøer som kan bidra til kompetanse innenfor kunstarter med svakere institusjonelt fotfeste i Den norske kirke.

Fagforbundet

Arkitektur: Meldingen setter med rette fokus på arkitektur, men knytter det bare til kirkebygg. Det skjer også mye ute på kirkegård og gravplass. Landskapsarkitekter og andre aktører er aktive i utformingen og det utvikles nye gravminner i krysningpunktet mellom estetiske og kommersielle interesser. Ut fra det ansvar kirkelig fellesråd har mange steder som offentlig gravplassmyndighet er det naturlig at også utearealer og gravminner blir en del av helheten.

Den norske kirkes presteforening

Musikk: PF har lagt vekt på å styrke kjennskapet til eksisterende salme-, koral og gudstjenestebøker i samarbeid med kirkemusikernes fagforening. Også i trosopplæring må sang og korvirksomhet ha en stor plass. Bør gi kirkemusikerne gode kår. Må legge til rette for en menighetskultur som gir rom for skapende virksomhet. Støtter omtalen om pipeorgelet. Det står i en særstilling og er det sakrale instrument i vår tradisjon. Også andre instrumenter hører hjemme i kirkerommet, og det må gis rom for ulike stilarter og musikkuttrykk, ikke minst med tanke på barn og ungdom. I forhold til konserter kan det være en frihet i forhold til tekster, men det skal være en kvalifisert grunn til å legge noe til kirkerommet. I kirkerommet taler rommet så sterkt at enhver ytring med nødvendighet må forholde seg til dette og ”stå til” rommet.

Ordkunst: Trenger å styrke retorikken som fag, ikke minst i forhold til prekenen. Kanskje er det i ordkunsten kirken har sitt viktigste behov for innholdsmessig og formmessig kvalitetsheving, ettersom troen kommer av det budskapet en hører.

Drama: Gode eksempler på samspillet mellom liturgi, drama, kult og kunst og hvordan de kan spille sammen. Gudstjenesten er drama. PF slutter seg til at mye er ugjort på feltet.

Dans: Positivt med åpning for dans. Kan overvinne kroppsangst og dyrking av det slanke og sunne kroppsideal. Dans bør kunne skje i det hellige rom, da vår kropp er et tempel for Den Hellige Ånd.

Film: Her kan det inviteres til samtalegrupper om aktuelle filmer, ikke minst i forhold til ungdom.

Visuell kunst: Slutter seg til meldingen.

Arkitektur: Bør styrke den teologiske og kunstfaglige kompetansen ved bispedømmekontorene. Også forskning på kirkerommets betydning er viktig. I forhold til overtallige kirker bør andre kirkesamfunns behov utredes. Kan også gi byggene en "spesialfunksjon", men det bør ikke kalles "kulturkirke" da enhver kirke er en kulturkirke.

Det norske diakonforbund

Diakonforbundet opplever at bildet som tegnes for så vidt er riktig. Det pekes på en utfordring mht kreativitet. Til dette siste hører med at det gjerne måles mot "hva som passer/sømmer seg". Dette oppleves nok som begrensende. Både innenfor kunstarter som er vanlige (musikk/lyrikk) og mindre vanlige (dans/drama). Hvem er "overprøveren"? – og på hvilke kriterier? Utfordringene ligger i å finne balansen i utfordring/konservatisme samt å anvende nye muligheter/verktøy så som bilde/film/multimedia med kreativitet.

Menighetsfakultetet

Gir et godt bilde av prosessen. Meldingen domineres av kunstens forhold til det institusjonaliserte kirkeliv. Omfavner muligens kunsten litt for voldsomt. Savner en gjennomtenkning av forholdet mellom relevans og gjenkjennelighet på den ene siden og fremmedhet som tegn på kunst på den andre siden. Støtter utvalget i at forholdet mellom liturgi og kunst bør gjennomtenkes. MF er av den oppfatning at kunstens funksjon i gudstjenesten alltid må være å støtte liturgiens budskap. Det er lite gjennomtenkt i meldingen om liturgien i seg selv er kunst. Utredningen bør ha sterkere fokus på hvilke kriterier for kvalitet som bør legges på kunsten. Gode presiseringer om hva som bør vektlegges i forhold til kunstartene og kirkelig utdanning. Støtter ønsket om klarere retningslinjer i forhold til bruk av "live"-musikk, men savner egen anbefaling fra utvalget. Vekten på kunstens egen integritet og forpliktelse på sannhet burde kommet enda tydeligere fram i meldingen.

Kirkelig utdanningscenter i Nord – KUN

Gir et noe ensidig bilde av at kunst må være nyskapende for å være interessant. Har kirken problemer med å vedkjennes seg sin arv? Manglende tro på egne uttrykk?

Musikk: Bør heve lønn og stillingsprosent for kantorer. Utdanningsinstitusjoner kan også arbeide mer tverrfaglig innenfor kunstfeltet. Ordkunst: Preken er mer enn bare form, hva med innholdet?

Kompetanse innenfor hver kunstart må gjøres tilgjengelig for alle deler av kirken: ansatte, råd, utdanningsinstitusjoner.

Normisjons Høgskole i Staffeldtsgate

I Normisjonssammenheng arbeides det mye med å kombinere kristen tradisjon og fornyelse. Vil gi rom for mangfold ved både å ivareta den rike og brede musikktradisjon, og åpne opp for nye impulser. I denne forbindelse er det en viktig oppgave å ta vare på det folkelige, "grasrotas" uttrykksformer, samtidig som man kjemper mot forflatning og sikrer kvalitet. Her oppleves det at kulturmeldingen dreier seg for mye om det som kan kalles intellektuelt krevende uttrykksformer, og ikke tar på alvor at brukerne av de ulike kunst og kulturformer skal kjenne at de har et eierforhold til det de er med på. Poenget er at dette skal kommunisere med folk flest og ikke virke ekskluderende. Kirkens kulturuttrykk skal engasjere og aktivisere lekfolket, de skal ikke være passive tilskuere og mottakere. De skal ikke bare "oppdras" og "underholdes", men selv være med å bruke sine skapende krefter. Det bør altså være en aktiviserende bredde, samtidig som man får noe å strekke seg etter. Her ligger etter vår mening kirkens viktigste kulturelle utfordring. Dermed er vi over i spørsmålet om metoder for å oppnå dette. I Storsalen menighet er det flere såkalte estetikk-grupper som har i oppgave og pynte kirkerommet og inngangspartiet, helst i tilknytning til dagens tema. Dans forekommer med jevne mellomrom og skal ikke oppfattes som "performance" eller underholdning, men skal være en liturgisk uttrykksform som visualiserer klage, lovsang, anfektelse, glede og sorg i møte med Gud og mennesker. I Storsalen fungerer en rekke ulike musikere i aktive og frivillige musikktenester, både preget av klassiske og moderne stilarter. Det synges gjerne flere sanger \ salmer etter hverandre, slik at sangene ikke bare oppfattes som støtteelementer til de andre liturgiske innslagene, men får en egenverdi og tyngde. Menigheten oppfordres til å ta del i sangen, også ved å reise seg, klappe osv. alt

etter som hva som høver. Idealet er altså at mange ulike musikkformer kommer til uttrykk. Det er kammerkor, familiekor for foreldre og de minste barna, flere ungdomskor. Det er viktig at menigheten kjenner seg igjen i de ulike leddene i gudstjenesten, men at det hele ikke er altfor forutsigbart heller. Nådegaver i forbindelse med kunstneriske og kulturelle uttrykk er viktig, og må forkynnes frem. Disse må sees i sammenheng og sidestilles med bruk av andre typer nådegaver: forkynnergaver, profetisk tale, tungetale osv. – det bør være rom for en viss spontanitet på alle disse områdene. På denne måten blir samlingene noe mye mer enn prestenes og de andre ansattes ansvar, forberedelse og deltakelse i gudstjenestene er fordelt på svært mange ulike mennesker, og hver samling vil innebære en rik kulturell opplevelse. Det er i tillegg mange konserter av ulike slag, men hovedsaken er at de gudstjenestelige samlingene i seg selv skal gi uttrykk for både vår kristelige og vår kulturelle identitet, som verken kan eller bør skilles fra hverandre. At ikke alt kan gå under betegnelsen kunst er klart, her er det bare det som har overlevd og vist seg slitesterkt gjennom en viss tid som fortjener betegnelsen, men kulturelle former og uttrykk bør ikke begrenses til dette.

Institutt for Kristen Oppseding – IKO

Det er viktig å ta kunstnerne på alvor for å få et blomstrende kulturliv, samtidig er nok årsaken til lite utøvende kunst i menighetene rett og slett mangel på ressurser. Det er også viktig å ivareta lokal kultur i en kirkelig satsing på kultur. Viktig med et mangfold i forhold til musikk, spesielt viktig med gode musikkopplevelser for barn og unge. Barn er lite nevnt i meldingen – står bl.a. ikke om barnesalmeboka. I trosopplæringen bør det satses på sanger og salmer for barn. Salmeskatten bør også få nytt tilfang fra den verdensvide kirken. I delen om drama er vekten bare lagt på det profesjonelle. I menighetene er en omfattende dramavirksomhet, spesielt knyttet til barne- og ungdomsarbeid. Samspill mellom amatører har ofte ført til en kulturell oppblomstring, som siden har ført til samarbeid med profesjonelle. IKO støtter tanken om samarbeid mellom profesjonelle og amatørgrupper i forhold til dans. I forhold til visuell kunst opplever IKO at utredningen for ensidig henger igjen i forståelsen av at kunstgjenstander må ha en formidlende funksjon og støtte opp under kirkens forkynnelse. Kunsten bør også sees som gjenspeiler og tolker av livet, smerten og lidelsen. Bør tenke nytt og mer dristig. Kan ha møtepunkter mellom kirken og de ulike profesjonelle kunstmiljøene som kan åpne opp for nye og spennende uttrykk som livstolkning og trostolkning. Støtter framstillingen i forhold til arkitektur og samisk kirke- og kulturliv. Det internasjonale aspektet er svært generelt behandlet. Det foregår allerede mye kulturutveksling ikke minst gjennom vennskapsavtaler. De folkelige kulturuttrykk som preger mange kirker i verden, bør gjøres kjent i Norge.

Ung Kirkesang

Slutter seg til forståelsen. Vil vektlegge kirkemusikkens rolle i trosopplæringen, kirkemusikerens nøkkelrolle, rekruttering til kirkemusikeryrket, at Ung Kirkesangs hovedfokus er lokalt arbeid i menighet, som bl.a. korskole. Vil også slutte seg til det som sies om liturgisk dans og drama. Vil selv fokusere på nyskaping og bestillingsverk. Det støtter mangfoldet. Setter spørsmål med om alle kunstuttrykk har sin plass i kirken. Stiller spørsmål med om alle kunstuttrykk kan få plass i gudstjenesten – med hensyn til tidsomfang og gudstjenesten som fellesskapsarena for alle mennesker. Kunne løftet fram korarbeid i enda sterkere grad, både i forhold til trosopplæring og generelt. Det er viktig å arbeide videre med videre- og etterutdanning for organister / kantorer. UK jobber for tiden med en etterutdanningsmodul i barnekormetodikk i sammen med Norges Musikkhøgskole, KA og MFO. Orgelparken bør opprustes. Menighets- og fellelsråd bør få mulighet til videre- og etterutdanning. Korenes viktige rolle i trosopplæring må tydeliggjøres og kunstuttrykk i gudstjenesten er forskjellig fra kunstuttrykk i forbindelse med kulturarrangementer i kirken.

Kristiansund Kirke Kunst Kulturfestival

Støtter bildet som tegnes, særlig interessant er kirkemusikkens og kirkens kunst sine muligheter til å skape brede kontaktflater. Kirkemusikere og andre profesjonelle kunstnere bør også bli trukket inn som aktører i arbeidet med trosopplæringen.

Olavsfestdagene, Trondheim

Olavsfestdagene har tatt et ansvar for å gi rom for større kirkemusikalske verk.

Kultur og kirkedepartementets konsulent i kirkebygging

Arkitektur: Dette kapitlet er særdeles dårlig. Det er en blanding av ønsketenkning, påstander, uklare tidsangivelser og begrepsforvirring. Formålet med det hele synes å være å fremheve Mortensrud kirke som veiviseren i en ny tid. Rundt denne kirken er det mye tåkeprat, slik det også var det i beskrivelsen da den ble fremlagt som skisseprosjekt. Kirken er meget fotogen, og mange lar seg forføre. En analyse av bygget avslører raskt dets store mangler. Mortensrud kirke er i stor grad et medieskapt produkt. (Se høringssvaret for en fyllestgjørende beskrivelse av svakhetene med Mortensrud kirke). Et annet prosjekt som trekkes frem i kulturmeldingen er arkitektkonkurransen om Bøler kirke. At det var en imponerende stor deltakelse, kan ingen være i tvil om. Men så man nærmere på de 141 prosjektene, var mange utrolig dårlige. Selv blant vinnerutkastene var det få brukbare kirker. Det viser en stor mangel på forståelse for kirkens liv og symbolspråk. Selve beskrivelsen av programmet var bra, men når basiskunnskapene mangler blant arkitektene hjelper det lite. Heldigvis var førstepremien brukbar for videreutvikling. Når Kirkebyggkonsulenten gjennomgår nye prosjekter blir kirkens funksjonalitet for ulike handlinger vurdert. Det samme gjelder tilrettelegging for funksjonshemmede, kirkens symbolspråk, fleksibilitet, sittegrupperinger, kommunikasjon, akustikk, belysning, oppvarming, materialbruk, vedlikehold m.m. Byggeoppgaven kan deles opp i 4 hovedgrupper: fysisk kontroll, funksjonell ramme, sosialt miljø og kulturell symbolisering.

Kirkekonsulenten presenterer i sitt høringsvar en gjennomgang av utviklingen av kirkebygget fra 1945 – 1980 og en oversikt over hva som er bygget de siste 25 år (se høringssvaret).

Visuell kunst: Det står å lese på side 132 at det er to instanser som har bygget opp kompetanse innen kirkeutsmykking og inventar. Den ene er Kirkelig kulturverksted og den andre Liturgisk senter. Også blant arkitekter og billedkunstnere kan man finne god kompetanse på dette, - ikke minst en mann som Per Odd Aarrestad. Men den viktigste kompetansen har Kirkedepartementet. I forbindelse med den nye kirkeloven er godkjennelse av inventar og utstyr i kirkerommet gitt til biskopen. Men inventaret er helt knyttet til kirkerommets form og utnyttelse, så det hører sammen med godkjennelse av kirkebygget som gjøres av Kirkedepartementet. Biskopene kan hente inn ekspertise fra sentralt hold. At man trekker inn billedkunstnere på et tidlig stadium i utviklingen av et kirkebygg er bare et gode så lenge arkitekt og billedkunstner trekker i lag. I teksten er Kirkelig kulturverksteds betydning og innsats overvurdert. Det er mange som har arbeidet på liknende måte. Et av de beste eksemplene må være Hana kirke. Kulturmeldingen legger stor vekt på at kompetansen må økes, og at kunnskap må nå ut i menighetene og blant kulturarbeidere. For å forløse må man forstå! Det støttes fullt og helt. I Kirkebyggkonsulentens arbeid er kompetansen vært søkt økt gjennom informasjonsblad, bøker og foredrag. Det seneste er arbeidet med Kirketjenerskolen II.

Furuset menighetsråd, Oslo bispedømme

Slutter seg til bildet som tegnes. Kan være inspirasjonskilde for menighetsråd og ansatte. Kanskje bør menighetene opprette egne utvalg, instruksjoner til ansatte, rekrutteringstiltak og lignende for å finne egnede måter for kunnskapsformidling, inspirasjon og idéspredning i forhold til en samlet og helhetlig tenkning om kultur.

Oslo biskop og bispedømmeråd

Her tegnes langt på vei et riktig bilde av kirkens møte med kunstartene, men bildet svekkes noe av kirkerommets og gudstjenestens dominans i beskrivelsen. Det er særlig viktig å arbeide med bredde av steder for kirkens kulturuttrykk, å arbeide med kulturformer som har vært spesielt undertrykt av kristne miljøer i Norge, spesielt dans og internasjonale perspektiv.

Mye bra om musikk, men etterspør musikken utenfor kirkerommene. I avsnittet om ordkunst savnes det fortellerkunst og om ordkunst i katekesen. Kirken bør ta på alvor at drama og visuell kunst kan tale mer ved å få leve i andre rom enn kirkerommet, også innenfor menighetens egne lokaler. I forhold til dans er det ofte et økonomisk risikoprojekt. Derfor er det utfordring for kirken å bruke profesjonelle dansere i forhold til aksept hos menighet og publikum, selv etter at dans slipper til av kirkelige organer. I forhold til arkitektur bør "Akustikk" sees som eget fag og tematikk i forhold til tenkningen omkring kirkearkitekturen. I delen om samisk kirke- og kulturliv løftes det fram viktige utfordringer som også merkes i Oslo. Derfor sees behovet for en kirkelig stilling som kan styrke samisk kirkelig kultur i Oslo-området. Delen om barn og kunst er et godt utgangspunkt for veien videre. Det

internasjonale perspektiv har liten plass i meldingen, men er mer brennbar for lokalmenigheter enn før, og fortjener mer oppmerksomhet.

Oslo domkirke menighet, Oslo bispedømme

Positive til mye av det som står i dette avsnittet. I ropet etter større bredde og omfang i salmerekonserter og i gudstjenestemusikken må behovet for kvalitetskriterier fremheves. Dette er selvfølgelig et vanskelig punkt, men ikke desto mindre viktig. Det må kunne hevdes at den kirkelige bruksmusikken som er tilgjengelig, har tildels svært varierende kvalitet. Dette er et vesentlig problem når man først reflekterer over den kirkelige kultur. Kvalitetskriterier er forøvrig et tema man unnviker i store deler av meldingen.

Musikk: Savner en refleksjon rundt bruk av musikk i begravelser (CD osv.). Hvilke konsekvenser, utvelgelse, avspilling osv.?

Meldingen berører at det er mange dårlige orgler, men det oppsiktsvekkende er at mange norske kirker har kjøpt gode og kostbare pipeorgler i de siste 10 år. Når orgelet samtidig er "truet" som det selvfølgelig kirkeinstrument, burde pipeorgelet vært gjenstand for langt grundigere refleksjon i meldingen.

Det har lenge vært påfallende at kirkens komponister ikke "snakker samme språk" som den øvrige samtidsmusikken (unntak: Nils Henrik Asheim)

Døvekirkenes fellestråd

Tegner et riktig bilde av kirkens møte med kunstartene, og Døvekirken kan i hovedsak slutte seg til den retningen som gis. Det bør etterstrebtes en bredde i uttrykksformene og at nivået holdes på et forsvarlig nivå. Her er det viktig med ide- og erfaringsutveksling mellom menighetene. Menighetene bør også få hjelp til å møte de ulike kunstuttrykkene på en måte som gjør at de kan virke motiverende og gi vekst. I Døvekirken brukes spesielle uttrykksformer. Dette savnes i meldingen. Det gjelder bl.a. Tegnspråksalmer, visuelle preludier og postludier, drama, film, mer utfyllende om dans som uttrykksform, kunst for døvblinde og poesi i Døvekirken. Alt som kan oppfattes visuelt er tjenelige i en døvekirkelig setting. De fleste av de kunstartene som nevnes vil følgelig kunne benyttes og oppleves som berikende.

Ordkunst: Savner noe om de forskjellige språk og deres egenart, spesielt savnes det språk som ikke bruker stemme, nemlig tegnspråk. Tegnspråkets spesielle uttrykk burde fått sin plass for eksempel ved omtale av tegnspråkpoesi.

Sarpsborg kirkelige fellestråd, Borg bispedømme

I hovedsak slutter fellestrådet seg til beskrivelsen av kunstartene, men ønsker å komme med noen kommentarer: **Musikk:** blir for snevert i forhold til mangfoldet av stilarter og uttrykksformer som finnes i våre menigheter: Kor med gospel, ensembler og solister. Kunne vært viet mer plass til mangfoldet. **Drama:** Finner det merkelig at sjangeren kirkespill er viet så stor oppmerksomhet. Er ikke en kjent / utbredt form for arbeid i kirken her. Kunne heller brukt mer plass til bruk av drama i barne- og ungdomsarbeid. Forholdet til alterboken tilsier vel at man ikke har så mye frihet i forhold til gudstjenester og kirkelige handlinger, men kanskje er dette friere enn det man skulle tro? Fint om meldingen kunne ha sagt noe om dette. **Dans:** Er fortsatt tungt fordøyelig for mange, men det er en utfordring i forhold til å møte ungdomskulturen der dans for tiden er veldig i vinden. Visuell kunst: Savner en kommentar om hva man kan gjøre med den kirkekunsten som er av svært dårlig kunstnerisk kvalitet. Utskiftbar utsmykning er et spennende innspill. Fordrer likevel en bevissthet om at kirken ikke er et vanlig galleri. Prester bør få støtte til kjøp av kirketekstiler slik at det kunstneriske uttrykket ikke er så avhengig av ens personlige økonomi.

Musikk: Fellestråd bør slippe så stramme økonomiske rammevilkår at kirken som lokal musikalsk arena / konsertscene umuliggjøres pga høye leiepriser. Orgel: Ofte stor debatt mellom konvensjonell eller digital løsning. Meldingen gir ingen råd i forhold til dette spørsmål. Orgel av akseptabel standard bør finnes i alle kirker, men i samråd med organist / kantor og menighetsråd bør det åpnes for at enkelte kirker kan ha som sitt hovedinstrument et godt klaver / flygel.

Ordkunst: Opplever at meldingen burde vært mer offensiv i forhold til å aktualisere prekenen som kulturuttrykk og som hjelp til livstolkning og livsmestring under en kristen synsvinkel. Spennende

med innspill om ulike kunstuttrykk i forbindelse med / i stedet for prekenleddet i gudstjenesten. Er også positive til bruk av poesi og skjønnlitterære tekster i tillegg til bibeltekster. Kan komme som en av to lesetekster, der den andre teksten er hentet fra Bibelen. Kan også utarbeide flere teksttrekker og eller flere bibeltekster å velge mellom. **Film:** Bør trå varsomt. Det brukes bl.a. film i sammenheng med kunngjøringer (KN i fastetiden), det fungerer bra. **Visuell kunst:** Fellesrådene mangler ressurser til å vedlikeholde kunsten. **Arkitektur:** I andre land har det vært mulig å bygge kirkerom og menighetshus sammen ved hjelp av en overbygd gang. Bør vurdere dette også i Norge. Det er hele tiden en spenning mellom vern og bruk av kirker. Meldingen legger ikke opp til et lavere spenningsnivå på dette området. Stiller seg bak det som står om antikvariske hensyn vs fleksibilitet og ”tiloversblivne kirker”.

Gjøvik menighet, Hamar bispedømme

Gjennomgående presenterer meldingen en grundig og omfattende iderikdom, som Gjøvik menighetsråd og menighet vil ha nytte av i arbeidet mot større åpenhet. – med nye innfallsvinkler.

Musikk og ordkunst: Særlig interessant er åpningen, tilnærmingen som skjer mellom kirke og kultur/kunst, en utvidet definisjon av hva som kan oppfattes som ”kirkemusikk”, barnesang som akseptert innslag i gudstjenesten, nye holdninger til spill og dans, øre for samtidens kulturuttrykk, litteratur, teater etc, som formidler/tolker av teologiske tema, prekenen i samtaleform, kontaktskapende, engasjerende, litteratur, musikk og sang kan sette ”andre ord” på budskapet (jf. undersøkelsen s. 76). Særlige utfordringer er knyttet til rekruttering til arbeid med kirkemusikk og sang. Utvidet dekningsområde, spesielt mot trosopplæringsgruppene barn og unge. Samarbeid med kunst- og kulturskolene! Et nasjonalt ansvar å sørge for tilbud om opplæring, avlønning og status for musikkansvarlig, gjøre bibeltekstene som skal brukes tilgjengelige (men ikke skremmende/moraliserende), sette et klart skille mellom vilkår for utleie av kirkerom til profesjonelle, kommersielle arrangement, og lokale leietakere (amatører)

Drama, dans, film og visuell kunst: Ser at kirkerommet kan legges til rette/være arena for et variert tilbud av teater, drama, kirkespill, dans, film, visuell kunst, innenfor rammene av liturgisk kirkelig tankegang. Lovens fastsettelse om at kunstverket skal tjene det kristne budskap kan gi rom for skjønn. Usikkerhet i.r.t. hva som skal kunne godtas av fornyelse, kan føre til ulike (subjektive?) avgjørelser. Det bør legges til rette for en sentral styring på dette området, med satsing på økt faglig kompetanse for å sikre en bevisst kirkelig tankegang i utvekslingen mellom verdslig og religiøs arena. Om film som medium: Det bør utvikles strategi for distribusjon og tilgjengelighet til produkter som kvalitetsmessig og innholdsmessig fyller kriterier for bruk i kirkelig sammenheng! (oppfølger av Bibelselskapets Filmtjeneste?)

Barn og kunst: Det må utvikles metoder og virkemidler for å gjøre det tilstrekkelig interessant og utfordrende for barn og unge å delta i trosopplæring. I denne sammenheng kan Gjøviks trosopplæringsprosjekt nevnes, som i stor grad baseres på film og multimedietodikk. Kompetanse og erfaringer kan deles med andre, og skape ringvirkninger.

Hamar domkirke menighetsråd, Hamar bispedømme

Finansiering er i dag det største problem. Ordkunsten bør ha best grobunn for utvikling. Prosa fra andre kilder enn Bibelen burde få større plass. Engasjement og fremførelse er viktig i forhold til prekenen. Kompetansen for å vurdere spørsmål knyttet til kunst og kultur er i dag ikke god nok ved bispedømmekontorene. Derfor bør denne bedres, samt at det kan være behov for mer proaktive holdninger til forandring og modernisering enn det som ofte hevdes fra Riksantikvaren.

Hamar biskop og bispedømmeråd

Musikk: Deler oppfatningen om kirkemusikken, men manglende ressurser og prioritering av feltet begrenser påvirkningen. Er enige i mye, men savner fokus på menighetskor, andre lokale musikkrefter og ikke profesjonelle sangere og musikeres betydning for det kirkemusikalske arbeidet. Mer inkluderende holdning overfor andre instrumenter og musikere vil berike menighetene og øke rekruttering. Det bør oppfordres til mer salmesang uten orgelakkompagnement, og dyrke sangens egenverdi. Det er viktig å understreke at kirkemusikk ikke bare er orgelmusikk.

Ordkunst: Er enig i meldingens utfordringer i forhold til salmene og samtidens salmediktere, samt at nye liturgier må få et inkluderende og erfaringsnært språk som kommuniserer med mennesker i dag. Spennende med åpning for andre tekster enn bibeltekster. Deler det som sies om prekenen. Tror at oversettelser som er tilrettelagt for ulike grupper (for eksempel MRK /SMS bibelen) er viktigere enn å gjøre gamle bibeloversettelser kjent.

Drama: Den norske kirke må se på liturgien som et dramatisk forløp, og Hamar bispedømme er enig i at det er mye ugjørt og utforsket innen området kirke og teater. Det er viktig at kirken både sentralt og lokalt inviterer teatermiljøet til å spille i kirken. Kirkene bør både praktisk og organisatorisk legge til rette for slik virksomhet, men samtidig må kirkebyggets verdi i seg selv og den "egentlige" funksjonen det har, være premissgiver i dette samarbeidet. Eksisterende nettverk og turneorganisasjoner bør utnyttes.

Dans: Hamar bispedømme deler også utvalgets synspunkt på utfordringene i forhold til dansen, - om dialog mellom profesjonene, forståelse for profesjonell dans og kompetanseheving og nettverk. Når det gjelder å åpne kirkerommet som spillested, er det viktig at forholdene legges til rette, men igjen må dette skje på kirkerommet og dets primære funksjons premisser. Men disse uttrykksformene som underbyggelse og tydeliggjøring av ordet i vår kirke, er naturlige og viktige bidrag til å formidle evangeliet til det hele menneske.

Visuell kunst: Biskop og bispedømmeråd er enig i at selv om kirkerommet ikke skal fremstå som et utstillingslokale, har kirken en utfordring i å ta i mot flere og dristigere kunstprosjekter. Videre bør ny kirkeutsmykning forholde seg til både kirkens tradisjon og samtidig være et aktuelt og autentisk uttrykk for samtiden. Mulighetene for fleksible utsmykninger og gjennomtenkte prosjekter må ivaretas. Kompetanse er en viktig utfordring, også i forhold til Kirkens dialog med antikvariske myndigheter om bevaring eller bruk.

Arkitektur: Kulturmeldingen beskriver en kursendring i kirkebyggingen uten å vise til nok konkrete eksempler. Hamar bispedømme er likevel enig i påstanden om kursendringen, men vil samtidig påpeke at selv om det finnes mange "dårlige" arbeidskirker, har vi også flere flotte og samtidig funksjonelle, nyere kirkebygg. Deler videre kulturmeldingens utfordringer hva gjelder bygging av nye kirker, eksisterende kirker, og vil spesielt påpeke kirkens utfordring i forhold til å forankre endringsforslag tydeligere i teologiske og liturgiske vurderinger. Menighetene har dessuten en utfordring i å planlegge kirkelige handlinger på en slik måte at man bedre utnytter det aktuelle kirkerommets og interiørets sterke sider. Andre arrangører i kirkene bør også utfordres til dette.

Nedre Eiker menighet, Tunsberg bispedømme

Bildet synes i stor grad korrekt, men høringsinstansen vil påpeke at kirkens korarbeid, både blant barn og voksne vurderes som viktig menighetsarbeid. Deler ikke oppfatningen om at menighetsråd ikke ser på dette som viktig i trosopplæringen.

Opplever det særlig viktig å arbeide videre med billedkunst (bl.a. temporære utstillinger) og bruk av dans som liturgisk element, ikke bare i konsertsammenheng.

Tønsberg domkirke menighet, Tunsberg bispedømme

Kulturmeldingen tar et klart standpunkt mot den pietistiske åndsstrømning. Til en viss grad sparker man her inn dører som allerede er åpne. Kan i utgangspunktet dele en slik posisjon, men vil på samme tid uttrykke en viss reservasjon mot det element av anakronisme som denne posisjonen innebærer. Vi bør vise forståelse for hvilke impulser som avfødte tidligere tiders standpunkttagning, og være reflekterende overfor vår egen virkelighetsforståelse. Kulturåpenheten er samtidens virkelighetsforståelse. Det er etter all sannsynlighet like tidsavhengig som pietistenes tilnærming var av sin samtid. Kulturanalytiske studier knyttet til postmodernitetstermenologien påpeker nettopp den gjennomgripende estetiseringen av samfunnslivet (jmf L97). Savner at meldingen speiler sin egen posisjon i lys av en slik mer allmenn kulturanalyse. Svakheten i meldingen er at den tenderer mot at kirken tillegges et ansvar som går i retning av skyld. Teksten tenderer mot å sette den frie kunsten og kunstneren på en piedestall og utfordringen til kirken blir "Gå til kunstneren og bli klok". I enkelte passasjer tegnes det et bilde av at åndeligheten er sannest utenfor kirken. Kirken har utvilsomt ofte vist en restriktiv holdning, noe som forhåpentligvis endres, men bare en kirke som er trygg på egen identitet, som kjenner sitt kulturoppdrag og sin åndelighet, vil på en god måte kunne åpne seg for nye

impulser som samtiden utfordrer dem på. Utredningen foreslår en rekke tiltak. Fremstillingen bærer preg av å være litt ”mer av alt”, og mye er lett å si seg enig i. Kvalitet og profesjonalitet er gjennomgående brukt som betegnelser på en riktig omgang med disse tingene. Kan stille seg bak det, men også det som ikke er formfullendt kan være bærer av kvaliteter, også kunstneriske. Dette kan også leses som et stykke inkarnasjonsteologi med krybben som modell: det fullkomne kan skimtes i det som er lite og stakkarlig. Samstemmer ikke i at kirken kan sees som galleri, heller ikke ideen om å erstatte gudstjenestens skriftlesninger med moderne, poetiske tekster (underlig). Støtter bruk av film og installasjonskunst, men ikke at det skal erstatte søylene i kirkelig formidling gjennom ord og sakrament.

Tunsberg biskop og bispedømmeråd

Musikk: Det stemmer ikke at menighetsrådene ikke anerkjenner barnekor som del av kirkens arbeid. Tvert i mot skattes det høyt og sees som et viktig trosopplæringsarbeid. I arbeidet med salmer bør man også se med et visst kritisk blikk på både gamle og nye sanger. Er de sangbare og aktuelle? Riktig å understreke orgelferdighet, men også viktig med andre kirkemusikeroppgaver som for eksempel barnekor. Orgelet har og skal ha en unik posisjon i våre kirker, men andre instrumenter kan også berike. I Tunsberg skiller man ved utleie mellom ”lokale” og ”kommersielle” aktører.

Ordkunst: Er for kritisk i forhold til prekenen. Kan kanskje åpne opp for andre tekster enn bibelske i liturgien, men kan si ja til det i prekenen.

Drama: For enkel analyse om kirkens forhold til drama. Greit i forhold til å kunne bruke det som ”prekenillustrasjoner”, men eksperimentelt og profesjonelt teater er mer utfordrende. Må understreke kirkerommets egenart og helhet. Savner noe om konfirmantmusikaler, jule- og påskevandring.

Dans: Savner en helhetlig refleksjon på hvorfor det skal være dans i disse sammenhengene.

Film: Virker ikke som meldingen har fanget opp at dette er utbredt i ungdomsmiljøene. **Visuell kunst:** KKV's rolle som aktør innenfor utsmykning og arbeid kirketekstiler er nok ikke så enerådende som man får inntrykk av i meldingen. Det er også kompetanse i bispedømmene, i KKD (kirkebyggkonsulenten) og hos Riksantikvaren. Bokserien ”Norges kirker” er viktig og bør videreføres.

Arkitektur: Savner refleksjon rundt at menigheter ønsker å ta ut benkene for å lage fleksible kirkerom, savner oppdatering om kirkebygget som stedsmarkør.

Grimstad menighet, Agder og Telemark bispedømme

Bildet som tegnes er riktig retning, men det settes høye mål som ikke lar seg realisere i overskuelig framtid. Meldingen preges av at premissene i hovedsak blir på kunstens premisser og at kirkens oppdrag tones ned.

Det er interessant at det er høye mål og at det stilles krav til profesjonalitet. I tillegg er det viktig med samarbeid med (kunst)arenaer utenfor kirken. Meldingen er utydelig på kirkens funksjon og det kan være vanskelig å se forskjell på kirken og et kulturhus mht kulturens uttrykk.

Må arbeide videre med kirkens tradisjonelle uttrykk som liturgi, preken og musikk. Kan tenkes ulike prekeformer. Kompetanseheving er nødvendig på feltene dans og drama.

Kristiansand domkirke menighet, Agder og Telemark bispedømme

Meldingen peker på at den kunstneriske virksomheten skal være en integrert del av kirkens liv og ikke noe som går utenpå dette. Høringsinstansen støtter en slik innstilling og håper at dialog mellom kirke og kunst kan berike så vel kirkens som kunstens liv i samfunnet.

Høringsinstansen ønsker å peke på noen spesielle utfordringer: Moderne uttrykksformer i gamle rom; en utfordring for utøvere og beslutningstakere. Press fra kommersielle og betalingsvillige aktører som kan hindre lokale krefter i å slippe til. Spenningen mellom det tradisjonelle og det nyskapende og respekten for menighetens særtrekk – særlig i en Domkirkemenighet hvor menighetskjernen er liten, men tilhørigheten i storsamfunnet stor. Kvalitetskravene som må settes til anstendig oppførsel, lyd- og lysuttrykk, balansen mellom det sanselige (og derved menneskelige og kristelige) og det åndelige er en særlig utfordring på Sørlandet. Sammenhengen i de ulike kunstneriske uttrykkene; tekster, musikk, dans, billedkunst og arkitektur slik at budskapet blir en helhet. Kirken som et hellig rom, et regelverk for bruk av kirken som inneholder stor grad av skjønn med de følger dette kan få for ønsket om en

grensesprengende kunstnerisk virksomhet, en menighet som kan bli passive aktører mer enn aktive deltagere, en kirke som mangler kvalitetsvurderinger i så vel staber som valgte råd.

Agder og Telemark biskop og bispedømmeråd

Musikk: Kjenner seg igjen i beskrivelsen. Ordkunst: upresist og uriktig beskrivelse av prekenen. Prekenen har endret seg vesentlig, i form og innhold, fra reformasjonens tid. Ordet har både en avslørende og skapende kraft i forkynnelsen. Drama: Urealistisk i ambisjonsnivå. Bør ikke glemme barns bidrag. Film: Kanskje mer kirkens oppgave å være tilstede og delaktig på filmens egne arenaer: TV og kino. Visuell kunst: Det som det ikke er naturlig å ta inn i selve kirkerommet kan eventuelt stilles ut i våpenhus og andre tilstøtende ikke-vigslede rom. Punktet om ”utskiftbar kunst” er interessant, og må også gjelde gamle kirker. Det kan berike kirkeårets ulike uttrykk. Sparsom omtale av liturgiske tekstiler og drakter. Det bør stilles kvalitetskrav til både profesjonelle kunstnere og andre som leverer utkast til dette. Det bør avsettes midler til restaurering av gamle messehakler, selv om kompetent restaureringsmulighet knapt finnes. Et representativt utvalg bør bevares. Arkitektur: mangelfullt. Nidaros domkirke er ikke representativ. I Agder har man flere steder jobbet med prosjekt for utnyttelse av romareal i eller under eksisterende kirkebygg.

Gand menighet, Stavanger bispedømme

Kjenner seg igjen i mye av det som står, men ikke alltid i kritikken som blir gitt. Det er en del ”svart/hvitt-tenkning”. For eksempel på s. 73; ”.....når menighetsråd flere steder ikke vil anerkjenne barnekor og annet musikkarbeid i regi av organisten som en del av kirkens arbeid.” Og på s. 87 kommer en skikkelig kraftsalve ang. prekenen: ”I norsk folkemål er prekenen ofte synonymt med meningsløs tale.” Og under utfordringer som følger på s. 93, er det bare to setninger om prekenen. Det var lite etter slike utbrudd.

Stavanger domkirke menighet, Stavanger bispedømme

Høringsinstansen opplever at meldingen tegner et riktig bilde av situasjonen slik den er i dag. Når det gjelder videre retning og mål, legges listen svært høyt. Det settes ideelle mål med stor vekt på profesjonalitet i alle ledd. Her vil menighetsrådet påpeke at kirken også må ha et stort rom for folkelige kunst- og kulturuttrykk og god plass for amatørerne. Synes det er bra at det settes ord på at kirken ikke har tatt kunst- og kulturarbeidet alvorlig nok og at dette arbeidet i liten grad har vært synliggjort og vil framheve det som står om domkirkenes rolle som viktige sentre for kulturlivet både lokalt, regionalt og sentralt. En viktig utfordring er å gi domkirkene ressurser til å videreutvikle det kunst- og kulturarbeidet som foregår, både innen kirkemusikk og andre kunstarter. Domkirkene fungerer som ”utstillingsvinduer” og kan vokse fram som viktige ressurscentre i forhold til andre kirker i regionen og dermed bidra til vekst og synliggjøring. Domkirkene er både katedralkirker og menighetskirker. Erfaringen med å være menighetskirke samtidig som kirken har en virksomhet som dekker og rekrutterer fra hele byen og omegn, tilsier at domkirkene må få tilført ressurser for å kunne utvikle sitt potensiale.

En annen viktig utfordring er å utvide og utvikle bruken av kunstuttrykk i gudstjenesten innenfor alle kunstartene. Kirken må tenke kreativt om kunstuttrykk som kan berike gudstjenestene og understreke dagens karakter. Ellers kan man ikke klare å være gode på alt. Menighetene må velge satsingsområder, våge å rendyrke noe og bli gode på det. På den måten kan det til sammen oppnås bredde i arbeidet. Det er ikke for mange kirkebygg. De kirkene vi har må tas vare på, men det må tenkes kreativt om bruken av dem. Samtidig må det bygges nye kirker. Ut fra visjonene i kulturmeldingen er det forventninger til hvordan nye ”fremtidens kirkebygg” blir utformet. Kan det bli kirker som i tillegg til gudstjenesterom har kunstgalleri, scene, rom for bevegelse osv, med engasjerte pedagoger og kunstnere som sammen de andre kirkelige ansatte kan fylle rommene med pulserende liv for hele mennesket?

Stavanger kirkelige fellestråd, Stavanger bispedømme

Gir et godt bilde, men kunne kanskje hatt noe mer oppmerksomhet på det konstante arbeid med liturgisk musikk i form av orgelmusikk, kor og solistinnslag og medvirkning av andre instrumenter. Ordkunst viktig – bør tilrettelegge for at prekenen kan vies bedre tid og oppmerksomhet med tanke på forberedelse og forarbeid.

Er kritisk til at alle kunstuttrykk skal ha sin plass i kirkelig setting. Gudstjenesten er primært et felles trosuttrykk og kan ikke på det jevne ha store grensesprengende kunstinnslag. Det må samtidig gis rom for å kunne eksperimentere med ulike kunstuttrykk i kirken. I videreutvikling bør det legges spesielt vekt på talekunst. Ny teknologi bør tas i bruk, men det kreves forståelse for å tilrettelegge slik at det blir en støtte i formidling i stedet for støy.

Varden menighet, Stavanger bispedømme

Møtet med kunstartene slik det er i dag er godt beskrevet. Det er også klart at kirken har bruk for kunsten. Det må fortsatt være god plass til frivillighet, spontanitet og kall. Det interessante må være å sørge for at kunsten ikke blir så profesjonell til minste detalj i alle sammenhenger, at den virker negativt. Man bør ha i tankene det utredningen selv sier: *“Det hører med til de mange paradokser ved historien om mennesket at det som har vist seg å få verdi, ofte har kommet fra uventet kant.”* Men symbolspråk og formspråk er rikt og viktig, og ofte kan det trenge den kunstnerlig tolkning for å tjene og formidle Ordet og den sannhet kirken er kalt til å bære ut. Varden menighet ønsker selv å bidra til økt bruk av kunst og kultur i tilknytning til eget arbeid. Opplever særlig at det ligger spennende utfordringer i det å være mer åpen innen ordkunst og musikk. Når det gjelder bruk av film og moderne teknologi i kulturformidling, vil menigheten være mer varsom. Frykter at avanserte, teknologiske effekter, som nok kan imponere, også kan skygge for den enkle og klare formidling av evangeliet. Ser det som svært viktig at kunst og kultur gir rom for en gjensidig dialog og refleksjon som flest mulig kan ta del i. De kunstneriske virkemidler skal åpne, ikke stenge for det viktige budskap kirken bærer fram. Svært moderne uttrykksformer kan være så krevende og utfordrende at mange mennesker vil føle seg utilstrekkelige og små i møtet med kunsten. Slik må det ikke være.

Stavanger biskop og bispedømmeråd

Musikk: Folk forventer at ”deres” musikk kommer inn i gudstjenesten. Orgelets popularitet er synkende. Merker også vinden fra de nye menighetene med vekt på lovsang. Musikkstil blir ofte et signal om hvor i kirkebildet en plasserer seg. Viktig med gjensidig dialog og forståelse. Kan det bygges broer mellom de ulike strømninger, både orgel og lovsang, både Bach og rock, kan samtaler føres uten at det kjører seg fast i spørsmål om kvalitet kontra kommersialisme, kan det forankres i begrepet ”deltakelse”? Alle viktige spørsmål og problemstillinger. Et vesentlig spørsmål er rekruttering til kirkemusikerutdanning. Den klassiske kirkemusikerutdanningen synes flere steder å være nedleggingsstruet, mens det både ved Normisjons høgskole og andre steder vektlegges en alternativ utdanning der moderne, rytmisk musikk vektlegges. Denne problemstillingen bør reflekteres, og man bør spørre om dette er en vei å gå for å styrke rekrutteringen.

Et annet vesentlig tema som bare sporadisk berøres er økonomi. Deler skepsisen mot kommersiell bruk av kirkerommet, men vet samtidig at det ofte er økonomiske forhold som begrenser profesjonelle musikers deltakelse i ikke-kommersielle arrangementer som finner sted på kirkens premisser. Messeverk er komponert som liturgisk musikk i gudstjenestene, men må gis som konsertframføringer med dertil høy billettpris. Tilsvarende gjelder scenekunstneres / skuespilleres deltakelse. Ser ingen umiddelbar løsning, men ser gjerne at det reflekteres over dette.

Ordkunst: Avsnittet om prekenen er alt for pessimistisk og unyansert og kan umulig stå som en representativ beskrivelse av prekenens muligheter i en luthersk kirke. I stedet for en tafatt holdning burde muligheter for fornyelse drøftes ved for eksempel tettere dialog med andre ”ordkunstnere”. Prekenen er ikke bare et ”håndverk”, men et ”kunsthåndverk”.

Film: Savner noe om dokumentarfilm. Kan være et viktig felt. Gimlekollen Mediasenter burde vært nevnt. Her foregår det et spennende utviklingsarbeid innenfor videoproduksjon, noe som trolig også skjer ved enkelte folkehøgskoler. Lekfolks kunnskap om film er også viktig, ikke bare de ansattes.

Visuell kunst: Savner presisering av hva som er spesielt med kirkekunst. En oppgave i å åpne for troens verden og for å formidle kristen tro. Innenfor disse rammene må kunstneren få stor frihet, og kunsten vil også fungere (bl.a. for skoleklasser) som et innblikk i troens verden.

Tekstiler: Kirkelig Kulturverksted og Liturgisk senters betydning er betydelig overdrevet. Innflytelse bare innenfor avgrensede geografiske områder. I Stavanger bispedømme har det vært arbeidet for å finne helhetsløsninger ved at det etableres et nært samarbeid fra prosjektstart mellom arkitekt, kunstner og bruker.

Utskiftbare utsmykninger: Viktig med kvalitet og at det er gjennomtenkt.

Senter for skapende kunst: Mange oppgaver, men savner et realistisk fokus på ”gjennomsnittsmenighetene”. Et eventuelt senters fremste oppgave må være å tilrettelegge for utøvelse av kunst som primært skal tjene menighetene – og ikke først og fremst kunstmiljøene.

Arkitektur: Stavanger har i det siste tiår bygd flest nye kirker. For bispedømmet er det en selvfølge at det er menigheten og dens ønsker, behov og visjoner som er utgangspunkt for et byggeprosjekt. Meldingens omtale av arbeidskirker er så unyansert at det blir direkte feil. Skillelinjen går ikke mellom arbeidskirke og vanlig kirke, men oftere i spørsmål om eksteriør- og interiørmessig utforming. Flere steder er det økt oppslutning ikke bare i flerbrukskirkenes ”hverdagsdel”, men også i gudstjenestebesøk og kirkelige handlinger. Dette understreker at denne kirketyperen fyller viktige og sterke behov.

Bergen domkirke menighet, Bjørgvin bispedømme

Har innvending mot den klare inndeling mellom de ulike kunstarter. Fungerer godt pedagogisk, men kunstartene står i dialog med hverandre og fungerer ofte sammen. I Bergen domkirke menighet har det i to år vært arbeidet med Barnas katedral. I møte med barna har det vært viktig å ta i bruk ulike kunstformer. En viktig innvending, siden det preger meldingen meldingens konklusjon der utvalget ser for seg ulike regionale kompetansesentra med ansvar for ulike kunstarter. Støtter den åpne og positive innstilling til kunstartene. Har mye å vinne på et samarbeid med ulike kunstfaglige miljøer. Kirken bør i større grad gi rom for et mangfold av kunstarter. Det kan være viktig å arbeide videre med kultursatsing i kirken for barn, rekruttering av kirkemusikere og videreutvikling av kirkemusikken.

Fana sokneråd, Bjørgvin bispedømme

Slutter seg i hovedsak til fremstillingen. Har erfart at samarbeid mellom kirke og kulturliv er en naturlig og verdifull del av det ordinære menighetsliv, ikke et perifert tillegg. Menigheten har samarbeidet om store kulturarrangementer som Kirkens 1000-årsjubileum, Fana kirkes 850-årsjubileum og 100-årsmarkeringen for oppløsningen av unionen med Sverige. I forhold til alle disse arrangementene har kirken tatt initiativ. Det kan derfor være viktig å få inn de riktige personene i menighetens kulturutvalg.

Fjaler prestegjeld, Bjørgvin bispedømme

Opplever at meldingen gir et godt bilde av forholdet mellom kirke og kultur i Norge, både historisk og i tendenser i samspillet mellom kirken og kunstlivet. **Musikk:** Svært viktig med samspill mellom tradisjon og fornyelse. Slutter seg til meldingens framstilling. **Drama, dans:** Grunn til å oppvurdere og arbeide videre i forhold til dette. Siden dans er kroppens språk har den ofte hatt liten plass i kirken. Dans må gjerne brukes for å gi gudstjenesten et helhetlig estetisk uttrykk og kan samtidig brukes som et kunstnerisk virkemiddel for å understreke ”dagens tema” og for å kommunisere med ulike målgrupper i menigheten. Likevel er det en utfordring å kunne få kirkelige ansatte med en slik kompetanse.

Ordkunst: Er enige i at preke-arbeidet kan bli tilført verdifulle impulser gjennom større dialog og samarbeid med andre fagområder som driver med diktning og annen tolkende virksomhet. **Film:** Ser på dette som lite aktuelt å integrere i gudstjeneste og kirkelige handlinger. Mange er overmette av dette fra TV og kino, og i tillegg er det få kirker som egner seg for dette.

Visuell kunst: Viktig rolle. De visuelle, kunstneriske uttrykksformene er en integrert del av det vesentlige innholdet av budskapsformidlingen. Kan med fordel være dristigere med hensyn til endring, fornyelse og temporære løsninger når det gjelder billedbruken i kirken. Kan i hvert fall låne / hente inn kunstverk som budskapsformidlere ved visse situasjoner. I forhold til alle kunstartene er det viktig å åpne opp for impulser fra og samarbeide med kunstnere som arbeider profesjonelt på disse feltene.

Voss sokneråd, Bjørgvin bispedømme

Kulturmeldingen åpner for bredde med omtale av flere kunstarter. Det er positivt. Viktig at kirkerommet ikke bare blir et lokale. Ønsker et åpent samarbeid med kulturlivet, men respekt mellom aktører krever opplæring for alle parter.

Musikk: Salmedikting er nevnt ut i fra ”utgangspunkt i menneskers erfaringer og eksistensielle spørsmål i samtiden”. Kirken synger fortsatt salmer fra oldkirken og fra alle generasjoner av kirken. De gir tros lære og svar på tidløse spørsmål. Trolig er det de trosstyrkende salmene som blir stående av det stoffet som blir nyskrevet.

Ordkunst: Meldingen er opptatt av at den tradisjonelle preken ikke fungerer. Det må forkynnere ta inn over seg, men samtidig er det et element av ”tiltale” som Ordet (og prekenen) skal formidle. En samtale kan ikke erstatte utfordringen i ”Så sier Herren”, men homiletikken har soleklart store utfordringer. Nyorienteringen av retorikken er ikke nevnt i meldingen.

Os sokneråd (er høringsinstans som fellesråd), Bjørgvin bispedømme

a: Synes meldingen tegner et realistisk bilde av kirkens møte med kunstarter. Meldingen tar opp i seg kritikk av kirken for å være noe snever i synet på enkelte kulturuttrykk. Meldingen viser en inkluderende holdning, noe som er viktig. Flere vil oppleve kirkens budskap som viktig dersom en kan bruke ulike innfallsvinkler og ulike kunst- og kulturuttrykk. Ingen problemer med å slutte seg til det, ettersom det hele koker ned til: Vi trenger mer kunst i kirken.

b: Arbeidet mot kommersialisering og profitt er svært viktig. Kirke og kultur – og arbeid med mennesker generelt – må stå på egne bein og ikke bli forflatet av profittjag.

c: **Kunstartene:** Meldingen er omfattende, og en kan bli overveldet av mange tiltak. Kirken får vel ikke – som så mange andre områder – så mange flere stillinger, og det skal godt gjøres å rekke alt. Økonomi vil være en hindring for flere tiltak. Samtidig må vi gripe anledninger der mennesker viser interesse for å arbeide med ulike kulturuttrykk, og kirken kan være aktiv i sin invitasjon. Innen skoleverket har vi uttrykket ”reiselærer” som reiser rundt til skoler og hjelper med store utfordringer. Regionale stillinger kan brukes som igangsettere til ulike prosjekt. De ulike menighetene må og kunne prioritere innenfor en mer langsiktig plan – samtidig som de er i stand til å ”gripe dagen og muligheten”. Drama synes å være den kunstform som ligger gudstjenesten nærmest. Utfordringen må være å ikke lage gudstjenesten om til en forestilling med utøvere/publikum, men hele tiden holde klart for seg hva en gudstjeneste er. Viktige tanker på side 174 og 175, om en bevisst tenkning omkring det kunstneriske innholdet i barnekulturen. Side 83 om organistens rolle i trosopplæringen. Ingenting om hvilken form dette skal ha og hvilke problemer som kan være knyttet til det. Ingenting om hvilken rolle musikken skal ha eller om den høyst diskutabile påstanden ”musikk er forkynnelse” som ofte høres.

Bjørgvin bispedømmeråd

Ordkunst: Er spørrende til utvalgets tilnærming til prekenen. Samtale som prekeideal ivaretar ikke det proklamatoriske, heraldiske og kerygmatiske aspektet ved prekenen. Samme innvending kan rettes mot det å erstatte bibeltekster med skjønnlitterære tekster ved tekstlesning i høgmessen.

Musikk og **visuell kunst:** I hvilken grad er disse kunststartene avhengige av å være omgitt av en tolkende og muntlig forkynnelse for at de skal være evangelieformidlende? I Middelalderen var den frodige kirkekunsten omgitt av en massiv katekese knyttet til kodene og konvensjonene i kunsten. Slik fungerte kunsten som en synliggjøring av evangeliet for folk flest. I dag er det vanskelig å få til en slik dialektikk mellom den muntlige forkynnelsen og ordløse kunstuttrykk. Dels på grunn av manglende katekese og dels fordi samtidens kunstuttrykk gjerne er preget av få felles koder og konvensjoner. Hvilke konsekvenser bør dette få?

Molde domkirke menighetsråd, Møre bispedømme

Slutter seg til bildet meldingen tegner, men ser at eldre muligens er noe mer skeptisk til det som ikke er rent forkynnende, mens de yngre er åpne for bruk av flere sanser og kanaler. Menighetsrådet synes det var spesielt interessant å lese om oppblomstringen av liturgisk dans. **Musikk:** Ta vare på kirkemusikken og gi rom for nyere musikalske uttrykk. Bør nå flere aldersgrupper gjennom tidas musikk: jazz, pop, rock etc. **Ordkunst, dans, drama...:** Viktig å satse på flere tekstrekker. Bør kunne ha valgfrihet for å kunne bruke prester/forkynners evner til å tale over ulike tema. Kanskje kan også maleri, dans, dikt, tegning osv brukes til å formidle dagens tekst? Støtter bruk av drama mer aktivt. Kan dramatisere salmer, tekst og tema. Trenger midler til å videreutvikle forholdet mellom teater og kirke. Bør arbeide for å skape forståelse for dans og bevegelse som kunstneriske uttrykk i norske

menigheter. Store kunstnere bør brukes til det faste, mens lokale kunstnere kan få komme fram gjennom temporære kunstverk. Det er spennende å kunne bruke profesjonelle aktører til skuespill, musikk, dans og drama, ikke minst i forhold til barn.

Spjelkavik menighet, Møre bispedømme

Gir i hovedsak et godt bilde av kirkens møte med kunststartene og gir gode føringer for den videre veien. Er enig i at kirken skal være åpen, kreativ, nytenkende og folkelig, men setter spørsmål ved meldingens pluralistiske og altomfattende holdning til kulturytringer. Savner en skikkelig verdiforankring. Kunsten i kirken bør formidle Guds nærvær. Gudsdimensjonen er lite synlig i meldingen. I stedet for å åpne opp så mye bør man heller se til egne røtter og det en har, for eksempel i folkemusikk og i tradisjonell kirkemusikk. Er ikke sikker på om motstand mot forflatning og kommersialisering kommer tydelig nok fram. Bra med vekten på kirkemusikeren, men det må følges opp med økonomiske ressurser. Alle organister bør ha minst en orgelelev og bør gi alle skolebarn sjansen til i hvert fall ett møte med orgelet i løpet av skoletiden. Kirkemusikeren er også en viktig bidragsyter i kirkens trosopplæring.

Møre biskop og bispedømmeråd

Slutter seg til beskrivelsen, med følgende merknader:

Musikk: Det er rett at kirkemusikken er såpass godt ivaretatt i meldingen. Kirkemusikken er i sterk utvikling, og det utfordrer til samarbeid. Vil spesielt understreke at det bør bli mye tettere kontakt mellom de ulike kirkelige utdanningsinstitusjonene. Fra organisasjonslivet, som er lite dekket i meldingen, er det viktig å være oppmerksom på at det i Den norske kirkes sang- og musikktradisjon har blitt hentet inn mange impulser fra bedehustradisjonen.

Ordkunst: Leser at prekenen er lavt verdsatt. Tror at det innholdsmessig er mange gode prekener, men at det skorter på evnen til å kommunisere det gode innholdet. Kan være positivt med samarbeid i forhold til dette, bl.a. med skuespillere. Viktig med utviklingsarbeid med liturgiene (forsøksprosjekt med dåpsliturgi i Møre)

Arkitektur: Ser at mennesker ved dåp og vigslar trekker mot de tradisjonelle, rikt utsmykkede kirkene. Bør gjenoppdage kirkene, bl.a. med vandringer i kirkene.

Stiklestad sokneråd, Nidaros bispedømme

Støtter meldingens konklusjoner, men er noe spørrende til bruk av film. Vil gjerne invitere inn utøvere innen dans, visuell kunst og ordkunst. Gjerne lokale utøvere. Viktig å bruke samtidens uttrykk og flere kunstarter som virkemiddel, spesielt i forhold til barn og unge.

Nidaros domkirke menighet, Nidaros bispedømme

Musikk: Kirkemusikken er med rette viet mye plass i meldingen. Vil gjerne skille mellom musikk under gudstjenester og andre kirkelige handlinger. Problematisk å likestille alle sjangere for musikk. Er da redd for at det kan skje en forflatning og banalisering av musikken. Kan være et problem for utdannede kirkemusikere å skulle forholde seg til så mange stilarter og sjangere.

Ordkunst: Viktig med variasjon i pretekstene. Noen ganger kan det passe å bytte ut bibeltekster med andre litterære tekster. Bør satses mer på dyktige tekstlesere som kan fange menighetens interesse. Savner også fokus på kortekstene i sammenheng med preteksten. Ville gjerne hatt større utvalg av evangeliemotetter.

Drama: Passer veldig godt i kirkerommet. Bør satses på egne kirkespillgrupper. Drama i kirken krever til en viss grad profesjonell ekspertise eller ildsjeler i menigheten. Kan kanskje knytte kontakt til dramagrupper utenfor kirken.

Film: Kanskje interessant, men kirkerommets utforming kan være en begrensning. Film er kanskje best på kino?

Visuell kunst: Store muligheter for samarbeid med nåtidens kunstnere. Kirkerommet bør ikke være overlesset, men fremstå som et trygt sted for travle mennesker til ettertanke og meditasjon.

Nidaros bispedømmeråd

En styrke med bredt perspektiv. Kjenner seg i hovedsak igjen. Viktig med åpenhet for ulike kunstarter, kvalitet og ekthet. Meldingen har sterk vekt på det profesjonelle kulturlivet, og lite vekt på underskogen av frivillig engasjement. Dette bør gis sterkere oppmerksomhet.

Ordkunst: Ord er også et kunstuttrykk og meldingen vil her gi impulser til ny bevissthet om bruken av ord som en selvstendig kunstart. Viktig å understreke at liturgi også er kultur. NBR vil påpeke at det er uheldig å knytte samtidskunst opp til bare å angå kortvarige og temporære installasjoner. Må våge å gi nåtidens kunst plass. Hovedskillet går ikke mellom før og nå, men etter kvalitet og ekthet. Bør også ta i bruk nye kunstarter som film, dataspill og video – det er viktig å bruke et ”språk” som gjenkjennes av nye generasjoner, men det setter krav til kvalitet, kompetanse og evne til nytenkning.

Andøy kirkelige fellesråd, Sør-Hålogaland bispedømme

Det oppleves at meldingen gir en riktig fremstilling av kirkens møte med kunsten på de fleste områder. Fellesrådet er positive til mye av det som kommer fram, men vektlegger at en bør få god tid til å gjennomføre dette i de ulike lokale menighetene. Det bør være opp til den lokale menighet å vurdere hvilke typer for kunst som passer best for dem og i hvilken form. Myndighet som i dag ligger høyere oppe i systemet når det gjelder utforming av lokalt kirkerom kan med hell delegeres ned til de lokale menighetene.

Dolstad menighet, Sør-Hålogaland bispedømme

Viser åpenhet overfor de forskjellige kunstuttrykk. Viktig nå med relasjonsbygging i forhold til kulturbærere i samfunnet. Kirkens deltakelse må ikke begrenses til kirkerommet, men på alle arenaer der kirken mener det er ønskelig å delta, bl.a. i festivaler og prosjekter og å stille kirkerommet til disposisjon for aktører. På mange mindre steder får kirken en kulturhusfunksjon.

I sammen med kirkemusikerstillingene bør det følge med produksjonsmidler som muliggjør basisfinansiering av kunst og kulturtiltak. Det må finansieres over statsbudsjett, fylkesbudsjett og kommunale budsjetter. I tillegg må store kirkesogn gjøres i stand til å dra lasset sammen med de mindre. I dette ligger regionaliseringstanken som peker mot ressurs- og kompetansesentra. Det er bedre med mange små sentra i stedet for få og tunge. Dette sikrer spredning blant befolkningen og muliggjør også at de minste kirkesogn nyter godt av en slik ordning.

Sør-Hålogaland biskop og bispedømmeråd

Har ofte valgt det som preges av tradisjon og trygghet framfor det djerve og dialogiske. Tror at man vil få mye igjen for å gi rom for andre tradisjoner og uttrykk, særlig i forhold til mangfoldet av samiske kulturuttrykk.

Musikk: Et regionalt kirkemusikk-senter i Bodø vil imøtekomme flere av de anliggende som løftes fram i meldingen, som rekruttering, faglig samordning og støtte, organisering av samarbeid og turnévirksomhet. Har lenge ønsket en kirkemusikalsk konsulentstilling regionalt. Nå kan denne funksjonen langt på vei dekkes gjennom et kirkemusikalsk senter.

Ordkunst: Viktig å ivareta samiske språk og tegnspråk. Vi bør spørre oss hva slags språk vi vil ha i kirken, hva slags ordkunst? Litteratur kan gi viktige innspill, og muntlig fortellerkunst hører også med.

Visuell kunst: Flere av dagens kirkerom er gamle, vedvarende utfordring å finne balanse mellom gammelt og nytt. Her er kommunikasjonen med kulturvernmyndighet viktig – den oppleves ofte noe tungrodd. Det er i dag ikke økonomi til å engasjere egnede personer på soknenivå eller ved bispedømmekontoret, men det kan være en viktigere prioritering å kunne tilby kurs om kirkekunst og opplevelser av kirkekunst. Det foreslås å opprette utvalg for kirkekunst, noe som vil kunne være tjenlig.

Kirkearkitektur: Vedlikehold er utfordring. Stort etterslep. KA har hjulpet med gode kurstilbud til kirkeverger og kirketjenere. Kirkebyggdatabasen er spesielt viktig. Det er også til hjelp at KKD har kirkekonsulent, selv om det er begrenset hvor mye en stilling kan ivareta.

Bodø domkirke menighet, Sør-Hålogaland bispedømme

Gir et kort, men viktig bilde av den spenningsfylte historien når det gjelder kirkens forhold til kunsten. Flott å se det store omfang og bredde i kirkelig kulturengasjement. Meldingen gir et viktig bidrag til å se kirkens rolle og plass i et videre, åpent og dialogisk forhold til kulturlivet generelt, og understreker godt at kirken må bli mer dristig i sin åpenhet mot kulturelle uttrykksformer i kirkerommet. Er noe kritisk til at domkirkenes funksjon som viktige regionale sentra for kirkemusikk og kulturvirksomhet ikke har fått en tydeligere plass i utredningen.

Det må tas tak i mangelen på statistikk og dokumentasjon. Det er bl.a. viktig i forhold til relevant finansiering. Det brenner også i forhold til rekruttering til kirkemusikk. Bodø domkirke har fått et spesielt ansvar for å integrere kirkemusikk i trosopplæringen – gleder seg over det. Vil understreke at det lokale ikke må lide i forhold til kommersielle interesser (julekonserter osv.). Trenger å bearbeide de liturgiske tekstene. Kirkekunst må kvalitetssikres og kirken må sikres kompetanse. Egen kirke er totalfredet. Gledelig, men gir store utfordringer som levende gudstjenestested og kulturarena. Trenger derfor nært samarbeid med Riksantikvaren. Viktig å sikre nødvendig oppjustering og vedlikehold av kirkebygg.

Sandtorv menighet, Nord-Hålogaland bispedømme

Høringsinstansen mener det er riktig og viktig at kirken skal være åpen for alle kunstuttrykk som er med på å skape gode møter med Gud. Opplever det bra at kulturmeldingen er så tydelig på at man ønsker å viske ut de skillene som har vært mellom det kirkelige og det kulturelle i sine forskjellige uttrykksformer. Utfordringen om enda mer bevisst å ta kultur i alle fasetter inn i kirken og la det få en selvstendig plass i det religiøse livet, er for høringsinstansen et viktig aspekt.

Musikk: Det er viktig at det i kirken skal være plass til mange forskjellige musikktyper. Dette medfører at det er nødvendig at kirkemusikerne har en allsidig bakgrunn og utdanning. På små plasser kan det være et problem at de faglige kravene til kirkemusikeren ikke stemmer overens med menighetens behov.

Nord-Hålogaland biskop og bispedømmeråd

Slutter seg til retningen som tegnes opp. Enkelte i bispedømmet vil likevel være tilbakeholdne i forhold til enkelte kunstuttrykk i kirkerommet, særlig dans, drama og film. Bispedømmerådet framholder at ikke alle uttrykksformer vil kommunisere like godt over alt. Må respektere lokale variasjoner, samtidig må ikke alt nytt avvises fordi det er nytt. Film er det mest aktuelt å vise i menighetssal eller på kino.

Spørsmål 3

Høringsbrevets spørsmål 3: Kap. IV s. 187 – 244 har overskriften ”Fra utfordring til visjon og handling”. Deler høringsinstansene de visjoner og de konsekvenser og råd som meldingen foreslår under de enkelte kapitlene? Hva anser dere som særlig interessante og viktige løsningsforslag og hvilke er dere mer kritiske til. Har dere eventuelt alternative løsningsforslag

a: når det gjelder arenaer (s. 198 – 204),

b: når det gjelder kunstkompetanse i kirken (s. 209 – 214),

c: når det gjelder kunstartene (s.215 – 234)

d: når det gjelder ressurs- og kompetansesentra (s. 235 – 244)

Riksantikvaren

Kirken bærer store deler av vår felles norske historie. Det er viktig at kirken er seg dette bevisst og at den inkluderer dette i sin strategi. Dette handler om forvaltnings- og formidlingsansvar og muligheter, om åpenhet og kvalitet, og om å motvirke en privatisering av kirkerom og kirkekunst. Kirken må også utvikle mer kunnskap om sin fysiske og kunstneriske historie. Kunst, kultur og kulturminner genererer positive ringvirkninger som er nødvendige for den enkelte, lokalsamfunnene og landet som helhet. Det er derfor viktig å understreke kulturens betydning og å motvirke holdninger som går på at den bare er et kostbart tillegg.

Rikskonsertene

a: arenaer:

UBP: Kirken må først definere hva kirkerommets ”ladethet” betyr. Hvordan utfordre kunstnere og andre positivt innenfor disse rammene? En kirke som ukontrollert søker allianser gjennom å tillate alt, er en kirke som mister sin identitet.

HS: Utvalget påpeker behovet for at ”Kirkens ansatte bør formidle noe til leietakere, artister og kunstnere om hvilken «scenografi» de gir seg i kast med i et kirkerom. Det er viktig at en slik formidling ikke har en sensurerende, men en inspirerende karakter.” Dette er viktig, men som utvalget påpeker, kunstnere og formidlere har selv stor kompetanse her når vi er på høyt profesjonelt nivå. Utvalget lister videre opp en rekke litt formaningsliknende tiltak slik at kirken skal bli mer attraktiv. De bifalles alle sammen. Rikskonsertene nevnes også som en aktør som bør inviteres til å ta kirkerommet i bruk. Vi opplever ikke dette som noe stort problem. Vanligvis ønskes vi velkommen med våre prosjekter – og vi vet selv når kirken er den beste arenaen for våre produkter.

b: kunstkompetanse:

UHP: Har en høy ambisjon om kirkemusikerens rolle og har en god målsetting, men kirkemusikeren alene kan ikke være en tryllekunstner med hundrevis av egenskaper. Utdanningen må da endres radikalt, og satsingen på kirkemusikeren må bli større. Man sier at ”det bør opprettes kirkelige stillinger lokalt eller regionalt for kunstfaglig arbeid”. Jeg tenker: Kunstinstitusjoner, fylkene, kommunene har allerede gjort akkurat dette – med god, mindre god eller dårlig praktisk og økonomisk erfaring. Jeg håper at kirken lærer av andres feil. Muligens kan man heller tenke kombinasjonsstillinger mellom kirke og teater.

HS: Ingen ytterligere kommentarer, men påpeker at tilskuddsordning i forhold til øvingsrom vil i så fall bli i konkurranse med mange andre

c: kunstarene:

UHP: Enig i alle forslagene. Korsang for barn og unge bør vektlegges allerede i utdanningen! I Helsingfors har Olaus Petri församling vekt på profesjonell musikk i gudstjenestene. Halve koret synger annenhver søndag, og hele koret ved spesielle anledninger. Konsekvensen er at det er nesten fullt hus hver søndag. I Norge kan samarbeid med lokale kor være viktig og riktig. Kirken må også være tilstede i forhold til Den Kulturelle Skolesekken. Hvorfor har ingen fra kirken tatt kontakt med Rikskonsertene i forhold til et samarbeidsprosjekt om Bibelens fortellinger i form av en skolekonsert osv.?

HS: Er enig i forslagene i meldingen. I stedet for å ansette kirkesangere og korgupper ved domkirkene burde det være mer ønskelig å først bygge opp et par topp profesjonelle kor uavhengig av

kirkens styring. Videre er det klokere innen dette område å tilføre prosjektmidler før en går til faste ansettelser.

d: ressursentra:

UHP: En god idé, men bør se på kulturlivet som helhet og skaffe seg aktuelle alliansepartnere. Da er det samtidig viktig at kirken ikke blir utydelig eller profilløs for å få til nye allianser, men i åpenhet og dialog må kirken stå opp for sin lære og ikke utydeliggjøre sine intensjoner. Tror at man burde begynne prosessen med å skaffe seg alliansepartnere som er villige til å samarbeide, reflektere, gi råd og konstruktiv kritikk, samt fungere som medspiller for nye visjoner og ideer.

HS: Det å etablere et senter for skapende og utøvende kunst virker som en god strategi. Vil ikke gå i detalj hva gjelder oppgaver – utvalget antyder jo primært hva som *kan* være oppgaver. Stusser derimot på at senteret må plasseres i god avstand fra kirken for å ha ”stor faglig frihet”. Skal utenforstående brukere/samarbeidsparter (for)ledes til å tro at dette eg. ikke er kirkens eget organ? Jeg kan vanskelig se at norsk kulturliv trenger et slikt senter som et slags frittstående nytt kompetansesenter. Skal senteret lykkes må kirken også vise at det er dette de står for og vil. Og da er det vel heller ikke noen grunn til å ”skille lag”, eller...?

Riksteatret

a: Arenaer: Kirkene bør være åpne til enhver tid ideelt sett. Åpenhet vil gi eierskap hos folket. Vil skape liv og tvinge frem større bruk og økonomisk vekst, samhandling og engasjement. Kan her tenke seg et samspill mellom ulike arenaer – kulturhus, kirke, biblioteker osv.

b: Kunstkompetanse: Sluttes seg til avsnittet om at det ved ansettelser bør legges vekt på kunstfaglig kompetanse innen alle kunstfagene og at det bør opprettes kirkelige stillinger lokalt eller regionalt for kunstfaglig arbeid. Her kan skapere og formidlere av kunst få profesjonelle samtalepartnere som i tillegg vil ha erfaring med markedsføring.

c: drama: Kirken bør legge til rette for å forme et kirkelig arrangørnettverk.

d: ressurs- og kompetansesentra: støtter at det skal bygges opp nye kombinasjoner av kompetanse (s. 236).

Utsmykkingsfondet for offentlige bygg

Utsmykkingsfondet foreslår bl.a. at de får i oppdrag (av KKD) å opprette en arbeidsgruppe som vurderer følgende tiltak (pilotprosjekt for kirkekunst - Egen finansieringsordning for kirkekunst under Utsmykkingsfondets tilskuddsordning for kommunale og fylkeskommunale bygg, kirkerom og andre hellige rom og samtidskunsten / oppgaver for samtidskunstnere.

En slik ordning vil kunne tydeliggjøre regelverk for utsmykking i kirkerom. Utsmykkingsfondet ser at et slikt behov er stort, jf at fondets og kirkens regelverk og praksis ved utføring av utsmykking ikke har vært i samsvar med hverandre. Her må også begrepet ”kunstnerisk utsmykking” defineres i de konkrete prosjektene. - Seminar om de spesielle utfordringene i forbindelse med utsmykking i kirkebygg, arrangør: Utsmykkingsfondet for offentlige bygg, jf Statens konstråd, Sverige. - Bokprosjekt produsert av Utsmykkingsfondet – tema: utsmykking i kirker og andre hellige rom, jf Statens konstråds bok *Samtidighet om rum för ritualer*, 2002.

Norsk kulturråd

d: Ressurs- og kompetansesentra: ”Et kirkens senter for skapende og utøvende kunst” som kontaktpunkt for kunstnere og kulturarbeidere som søker samarbeid med kirken vil trolig medvirke positivt i et samarbeid på kunst- og kulturområdet.

Norske tekstilkunstnere / Norske billedkunstnere

Det bør opprettes Fagråd for kirkekunst i alle bispedømmer. Har nå gode erfaringer med samarbeid i Tunsberg og Bjørgvin. Fagrådets funksjon bør være både rådgivende og siste godkjenninginstans for kunstneriske valg.

Støtter forslagene om å samle kompetansen når det gjelder utsmykning. Foreslår at man samler kompetansen på de forskjellige kunstfeltene i et råd med representasjon fra de ulike fagområdene. Det er nødvendig å oppgradere kunstkompetansen i kirken ved å legge dette til presteutdannelsen.

Bør ikke tenke hierarkisk med et nasjonalt råd på toppen som ikke har kontakt med menighetene / brukerne,
Støtter forslaget om temporære kunstverk.

Norske dansekunstnere

Kirken må ta ansvar for å utvikle sin rolle som kulturaktør, og politikerne må styrke rammevilkårene for både kirken, kulturlivet og kunsten, slik at i de eksisterende stramme rammene til kunst og kirke generelt ikke blir belastet. NoDa ser svært positivt på utredningens vektlegging av den profesjonelle kunstnerens betydning for amatørvirksomheten i kirken, og at den løfter kirkens kulturvirksomhet opp over det frivillige amatørnivå.

Allianser: Kirken er en verdifull partner for kulturlivet i arbeidet med å målbare og synliggjøre verdier som går ut over ren nytteverdi og som bare måles i seertall. Det vil være positivt om kirken også tar del i den offentlige debatt om kunst og kultur og er med på å arbeide for å sikre gode rammevilkår for kunst og kultur. Men NoDa mener at kirken ikke bør være med på å legge føringer på prioriteringer og bevilgninger til kunsten.

Det er i utdanningen av teologer og kirkens arbeidere at den kunstfaglige kompetansen må bygges opp. Kunstopplevelse og estetikk som tema må gå inn i utdanningene, og møter med kunstnere i tverrfaglige kurs og seminarer om felles temaer og skjæringspunkter mellom kunsthøgskole og kirkelige fag må være del av etterutdanningen. Bør bli kjent med dans, og den glede bevegelse gir.

d: ressursentra: Støtter opprettelse av et Kirkens senter for skapende og utøvende kunst. Bør ha høy prioritet for et løft på nasjonalt plan, og ikke være avhengig av enkeltpersoner i lokale miljøer. Støtter prinsippet om en armlengs avstand til Kirkerådet, og foreslår en gradvis oppbygging med gradvis utvidelse av oppgavene til sentraene.

Kirkens Arbeidsgiverorganisasjon

Forslaget om nasjonalt kulturnettverk (utredet av KA på oppdrag fra KKD) er ikke omtalt eller nevnt i meldingen. Dette er beklagelig, spesielt siden flere av ideene som utvalget selv presenterer kan forstås som en videreutvikling av ideer fra denne utredningen. I forhold til utvikling av kompetanse og ivaretagelse av kunstartene satser utredningen mye på ett kort: etablering av et nytt kirkelig senter for skapende og utøvende kunst. Å tro at ett sentralt senter vil kunne imøtekomme behov innen hele dette feltet, anser KA som urealistisk. KA mener at det er nødvendig med en langt bredere og mer lokal tilnærming til feltet, og foreslår at det tenkes parallelt langs to linjer på dette området og at disse linjer hele tiden må holdes sammen og ikke løses uavhengig av hverandre. Den ene linjen er å bidra til vitalisering og utvikling av kreative og nyskapende kirkelige kulturmiljøer. Muligens mer frittstående kirkelige kulturmiljøer med en spydspissfunksjon, for eksempel etter modell av Kirkelig kulturverksted. Mandatet bør imidlertid avgrenses og spisses vesentlig i forhold til det som er skissert i meldingen. På lokalplan vil det være viktig å rydde plass for kreative "lommer" for nyskapende kulturarbeid. Den andre linjen går på å få fokus rettet mot å utvikle bærekraftige strategier i forhold til den kirkelige forvaltning av den eksisterende kulturarv. Her er det ikke behov for å bygge opp nye frittstående miljøer, men tvert i mot å styrke og videreutvikle eksisterende kirkelige forvaltningsorganer og fagmiljøer gjennom tilførsel av ressurser til disse. KA vil anbefale at det arbeides videre med en prioritert handlingsplan når det gjelder å få imøtekommet behov på sentralt nivå. Den viktigste oppfølging vil være at lokale kirkelige styringsorganer igangsetter et arbeid for å utvikle en bærekraftig lokal kulturpolitikk. Det er igangsatt lokale "kulturkyrkjelege råd" i samarbeid mellom kirken og andre kulturinstitusjoner i kommunen / fylkene. Meldingen er et verdifullt og ideskapende utgangspunkt for slike prosesser.

Fagforbundet

Fagforbundet legger vekt på at det videre arbeid med de forslag som omhandler økonomi og ressursbruk må sees i en helhet. Fagforbundet kan ikke støtte konkrete enkeltspørsmål uten å se disse i sammenheng med en bredere offentlig satsing på kultur. Innenfor en sterk offentlig sektor og med økt satsing på kultur er også kirken etter Fagforbundets syn en viktig aktør lokalt.

b: kunstkompetanse: Ser positivt på at utvalget legger vekt på opplæring og utvikling for alle arbeidstakergrupper. Kirketjenere og gravferdsansatte er viktige arbeidstakergrupper som i møter med

mennesker skal legge til rette for viktige seremonier og som også ofte må bistå kunstnere som skal benytte kirkebygg.

d: ressursentra: Spørsmål om opprettelse av et sentralt ressursenter og regionale fagsentra må etter Fagforbundets syn også sees i sammenheng med bred satsing på kultur og ikke presses inn i "magre" budsjetter der kirken lett kan bli spilt ut mot andre aktører og arenaer i kortsiktige prioriteringer

Den norske kirkes presteforening

PF opplever at utvalget her er svært utålmodige og kaster fram mange forslag til hva som bør skje, men både i det religiøse og i kunsten må ting få tid til å modnes fram. Det er knappe økonomiske ressurser, men i det holdningsskapende arbeid kan noe etter hvert skje, slik det også gjør i dag.

Meldingen blir for sterkt preget av et legitimeringsbehov overfor samfunnet for øvrig. Enig i at det bør dannes allianser, at det er mye felles, i motstand mot forflatning, snever nyttetenkning og kommersialisme. Er også enig i at kirken må møte kunstnere med tillit. Det betyr IKKE at de kirkelige strukturer bare skal informere om de historiske og liturgiske forutsetninger og eller overlate resten til å kunne stå for kunstnerens egen regning. Her viser meldingen tydelig sin svakhet i å være forankret i kunsten og ikke primært i det kultiske liv. Det kan svekke kirkebygget som helligsted.

Ressurs- og kompetansesentra: Det bør utredes om det kan være mest tjenlig å knytte denne kompetanseoppbygging til domkirkene.

Det norske diakonforbund

Diakonforbundet deler den visjon som tegnes med fokus på hele mennesket. At syntesen kirke/kultur er inkluderende og har rom på mange plan for mennesket i ulike livsfaser og behov.

a: arenaer: Det er viktig å fremheve at kunst/kultur også knyttes mot andre arenaer enn kirkerommet, - andre lokaler til kirkelig bruk, institusjoner og utendørsarenaer. b: kunstkompetanse: Det påhviler et ansvar å bevisstgjøre kirkens ansatte om at de også er kulturarbeidere/formidlere. Her er utvist mye kreativitet og denne må stimuleres/oppmuntres videre. For øvrig er det viktig å vite "hva man ikke vet" og søke veiledning/råd hvor kompetansen finnes.

Menighetsfakultetet

Viktig at kirken skal ha transparente vegger. Kirken når ut i samfunnet med sitt budskap og samtidig åpner den opp for mennesket egen kreative fortolkning av budskapet slik det kommer til uttrykk i gjennom kunstneriske framstillingsformer. På den måten er kirken og kulturen i et uadskillelig forhold til hverandre. Framstillingen av "konsekvenser og råd" blir noe uoversiktlig og uryddig. Viktige punkt er tverrfaglig kontakt med kunstneriske utdanningsinstitusjoner og kunstnere, samt vektlegging av estetisk dimensjon i kirkelig utdanning. Kompetanseheving bør og kan skje gjennom tverrfaglig samarbeid (som meldingen anbefaler). Grunnlaget for bruk av kunstneriske uttrykk er forståelsen av mennesket som skapt og skapende – gir vide rammer. Møtet mellom menneske og kunstverk må preges av ekthet som muliggjør livstolkning og fornyelse. Må ta høyde for stilistisk bredde og variasjon. Også i forhold til gudstjeneste og liturgi kan det tenkes mer åpent og dristig. Estetiske elementer bør brukes, men må fungere i overensstemmelse med det som skal være gudstjenestens budskap og fokus. Kunstens funksjon skal alltid være å fremheve og forsterke den teologi som forkynnes og formidles. Dette krever kompetanse som de som har det som arbeidsområde.

Kirkerommets mest sentrale teologisk-estetiske installasjoner bør være permanente. Temporære kunstverk kan gi impulser til kreativ nyskapning av menneskers tro. Kunstverkene må tilpasses kirkerommets stil, preg og karakter. Krever kompetanse.

Menighetene har i dag større åpenhet for bruk av ulike kunstarter. Kirkelige arbeidere bør derfor være veivisere som er dette på bakgrunn av en teologisk-estetisk refleksjon. Må balanseres mot gudstjenesten som noe gjenkjennelig som alle kan delta i.

Kirkelig utdanningscenter i Nord – KUN

Slutter seg til a – c. d: Ressurs og kompetansesentra: Kirken må tilføres friske midler for å kunne realisere meldingens anliggender. Dette kan best gjøres gjennom et nasjonalt tverrfaglig nettverk.

Norges musikkhøgskole

b: kunstkompetanse: Ved siden av at kantoren er en kirkelig tjenesteperson mener høringsinstansen at det er riktig å fremheve at kantoren også er en utøvende musiker. I likhet med andre kunstnere trenger kantoren tid og ressurser for å kunne fungere, og når forholdene legges til rette vil kantoren være en viktig person i det lokale musikkmiljø. Norges musikkhøgskole har i sine studietilbud i kirkemusikk alltid forutsatt denne tosidighet ved kantortjenesten. Høgskolen har i gjeldende planer styrket emner som administrasjon og ledelse, og åpnet for at kantoren kan skaffe seg bredere musikalske kvalifikasjoner enn tidligere.

Normisjons Høgskole i Staffeldtsgate

b: kunstkompetanse: Kirkens kantorer må ha en kirkelig identitet, og ikke på noe vis stå på avstand til det kirkelige arbeidet de er satt til å gjøre. Utdannelsen må ha stor bredde, slik at kirkens kantorer behersker mange musikalske uttrykkformer og ser seg selv som tjenere for menighetenes behov og ønsker. De skal hjelpe til å heve det musikalske nivået, men være fleksible i forhold til de lokale behov. Dette skal utdannelsen deres hjelpe dem til, idet det legges vekt på å gi en trygg kunstnerisk identitet. De bør læres opp til å ha et helhetlig ansvar for musikklivet i menigheten, og til å vise åpenhet for alt som rører seg av musikalsk kreativitet der. Er enige med forfatteren av side 82 at "en senkning av utdanningskrav og dårligere mulighet til å ta relevant utdanning vil over tid ha en svært negativ virkning på det kirkemusikalske liv i menighetene." Derfor savnes det en omtale av det nye 4-årige studietilbudet ved Høgskolen i Staffeldtsgate i musikk, menighet og ledelse, et studium som virkelig ønsker å ta menigheters musikklederbehov på alvor.

Nidaros Domkirkes Restaureringsarbeider

NDR ser behovet for kompetanseutvikling gjennom etablering av en ny faglig struktur for å ivareta behovet for kvalifisert rådgivning, synliggjøring av kirkens rolle som kulturell aktør, samt nettverksbygging mellom kirken og kunstlivet. NDR slutter seg til meldingens beskrivelse og vil anbefale etablering av et Kirkens senter for skapende og utøvende kunst. Dette bør innlemmes i planene for etablering av et nasjonalt kirkelig senter i Trondheim.

Institutt for Kristen Oppseding – IKO

Det blir for mange gode råd uten noen form for prioritering. IKO er usikker på om et senter for skapende og utøvende kunst er veien å gå for videre satsing på kultur innen kirken. Alle oppgavene som nå ligger der virker altoppslukende. Bør i så fall drøfte og avgrense oppgavene. Muligens kan allerede eksisterende miljøer utgjøre et nettverk. Til dette kan det knyttes et lite sekretariat. IKO slutter seg til at det bør være en "armlengs avstand" mellom et eventuelt senter og Kirkerådet fordi det er viktig å ivareta den kunstneriske frihet. Kanskje kan det samarbeides med Norsk kulturråd og kunstnerorganisasjoner for å unngå at senteret blir for "indrekirkelig"? Finansieringen må ikke ta midler fra barne- og ungdomsarbeid, men bør søkes i en løsning der Kirke-Norge og Kultur-Norge sammen kan bidra finansielt til oppretting og drift. IKO ønsker en handlingsplan for DNK for økt satsing på kunst og kultur. Her kan forslagene prioriteres og operasjonaliseres.

Ung Kirkesang

a: arenaer: Slutter seg til at kirken kan lete etter det som meningsfylt kan bringes inn i kirkerommet, men at rommets egenart må være grunnleggende kriterium. Slutter seg til at det er viktig at profesjonelle trekkes inn i samarbeid med amatører.

b: kunstkompetanse: Etterutdanning må prioriteres, interessant å tenke seg kor som kirkemusikerens obligatoriske oppgave, bør tilrettelegges for sang i alle kirker, for alle aldersgrupper og begge kjønn. Positivt med økt stillingsstørrelse for kirkemusiker og at kirken må få musikere til å dekke behovene.

c: kunststartene: Arrangerer komponistkonkurranser, fornyelse og tilgjengeliggjøring av nytt materiale er viktig, korsangen har stor betydning i forhold til å formidle Bibelens tekster, barn, unge og familier blir trukket inn i trosopplæringen gjennom korarbeid. Det må tas hensyn til akustiske forhold når nye bygg planlegges, temperaturforhold er også viktig.

d: ressurs- og kompetansesentra: Ung Kirkesang støtter utvalgets forslag om opprettelse av et Kirkens senter for skapende og utøvende kunst. Slike sentra bør dra veksel på institusjoners og organisasjoners kompetanse.

Oslo internasjonale kirkemusikkfestival

Ressurs- og kompetansesentra: Er skeptisk til å opprette tunge administrative enheter, selv om intensjonen er god. Det vil være mer hensiktsmessig og ressurseffektivt å styrke samarbeid med institusjoner og fagmiljøer som allerede har et administrativt apparat. Mye fagkompetanse finnes i festivalene og disse kan fungere som en form for eksternt ressurscenter i faglige spørsmål.

Kristiansund Kirke Kunst Kulturfestival

Slutter seg til a, b og c., men at det opprettes et sentralt kompetansesenter kan være hensiktsmessig, men bare dersom Kirken prioriterer kunst og kultur som en av sine kjernevirksomheter. Det betyr også å stille de nødvendige økonomiske midler til rådighet for både sentral, regional og lokal virksomhet på samme måte som nå trosopplæringen er vedtatt finansiert. Møre bispedømme og festivalen har utarbeidet et forslag om å opprette Kirkens kultursenter for barn og unge. Dette er et forslag til opprettelse av et regionalt senter.

Olavsfestdagene, Trondheim

Støtter utvalget i at det ikke er god nok sammenheng mellom Nidarosdomens viktige rolle i norsk kultur – og kirkeliv og det finansielle grunnlaget for virksomheten i kirken. Det må vises et sterkere nasjonalt ansvar for vedlikehold og drift av kirken, for eksempel er det behov for å oppgradere orgelet. Olavsfestdagene støtter utvalgets forslag om at det opprettes et Kirkens senter for skapende og utøvende kunst i samspill med ett eller flere eksisterende frie fagmiljøer. Olavsfestdagens styre mener Trondheim kan være et naturlig sted, og senteret kan da støtte seg til: Institutt for musikk (NTNU), senter for middelalderstudier (NTNU), Vitenskapsmuseet (NTNU), Institutt for kunst og medievitenskap (NTNU), Kirkerådets nasjonale liturgiske senter, Olavsfestdagene, musikkmiljøet i Nidarosdomen, Ringve musikkhistoriske museum. Etableringen av dette senteret kan være en naturlig del av bestrebelsene på å gjøre Trondheim til et nasjonalt kirkelig senter.

Norske kirkeakademier -NKA

d: ressursentra: NKA ønsker å utrede muligheten for at NKA sammen med Kirkelig Kulturverksted (KKV) kan være med på å etablere et Kirkens senter for skapende og utøvende kunst (KSSUK) i Oslo. Tror at det er størst sjans til å lykkes ved å bygge på allerede eksisterende pilarer. Begge har mye erfaring på feltet og har stor kontaktflate og troverdighet i forhold til store kunstnergrupper og kulturmiljøer. Det bør utredes om et slikt senter kan lokaliseres i tilknytning til Kulturkirken Jakob i Oslo. NKA ønsker å stå i dialog med Kirkerådet, Kirkens Arbeidsgiverorganisasjon og andre aktuelle om hvordan oppgavene eventuelt skal ivaretas. Vil drøfte et slikt senter koordinerende funksjon i forhold til regionale sentra. I en slik sammenheng må NKA få et særlig ansvar for å skape dialog mellom kunstnere, kulturarbeidere, ledere, fagmiljøer, frivillige miljøer i kirken gjennom seminarer, workshops, kurs, foredrag og konferanser som senteret skal arrangere. De rundt 60 kirkeakademiene som er medlemmer av NKA muliggjør lokale og regionale initierte tiltak. NKA vil kunne gjøre bevisstgjøringsarbeid, samarbeid med kulturinstitusjoner, utgi relevant litteratur og ta ansvar for kirkelig nærvær ved nasjonale festivaler og lignende. NKA kan også koordinere kontakt med utdanningsinstitusjoner, internasjonale kontakter osv.

KKV vil kunne stå for produksjon, gjennomføring og formidling av større, utadvendte prosjekter. Enkeltstående tiltak eller flyttbare produksjoner i samarbeid med nasjonale, regionale og lokale aktører. Vil også kunne stå for utvikling av nytt norsk repertoar innen musikk, ordkunst og teater, i samarbeid med ulike enheter i kirken. KKV kan ut i fra sin troverdighet i miljøet også bidra med rådgivning for artister, kunstnere og arrangører fra det allmenne kulturliv. Vil også ha kompetanse på informasjon og markedsføring. Senterets ledelse må ta ansvar for arkiv over kunstnere, artister, institusjoner og fri grupper som forholder seg til den kristne tradisjon og/eller menigheter med sitt kunstneriske virke. Bør også ha en ressursbase i form av et bibliotek, mediatek med mer. Bør kunne gi faglig rådgivning for å styrke kompetansen i kirkelige organer og bistå disse i forhold til kirkebygg,

utsmykning med mer. Bør skape et nettverk og miljø for utveksling av ideer og informasjon, drive innsamling, systematisering og spredning av produksjoner som er relevant for området kirke og kunst. Bør i samarbeid med andre promotere og motivere for tiltak innen kulturfeltet. Senterets ledelse bør avgi uttalelse overfor kirkelige beslutningstakere og beslutningstakere i kulturlivet i aktuelle saker. På et ennå foreløpig skissestadium ser NKA for seg at det opprettes et senter bestående av NKA, KKV og en senterledelse. NKA og KKV beholder sin selvstendige og uavhengige stilling, men kan ta oppdrag fra senterledelsen. Et eventuelt kirkens senter for skapende og utøvende kunst (KSSUK) bør ha en økumenisk profil. Styret i NKA vil foreslå at Kirkemøtet inviterer de andre kirkene i Norge til å samarbeide om opprettelsen av et Kirkens senter for skapende og utøvende kunst. På kunstfeltet står kirkene over for felles utfordringer og man kan få utrettet mer og bli tydeligere som kulturaktør dersom man står sammen. Et samarbeid på tvers av kirkesamfunnene kan også være med på å styrke det flerkulturelle i en slik satsing. De fleste kristne innflyttere tilhører andre kirker enn Den norske kirke.

Furuset menighetsråd, Oslo bispedømme

Menighetsrådet mener at et videre arbeid med utredningen bør gjøres til et arbeidsprogram som er integrert i menighetens normale virksomhet. Et passende studie- og arbeidsmateriale for menighetene bør utarbeides av sentrale organer. Menighetsrådet vil særlig vektlegge det følgende som interessant: **Arenaer:** Intern bevissthetsutvikling og kompetanseheving i forhold til kirkerommets egenskaper. Lete etter det som meningsfylt kan bringes inn i kirkerommet. Tåle at det feiles i kirkerommet. Ha en holdning der det primære ikke er å sette grenser. Revidere sitt regelverk for bruken av kirkerommet. Arbeide med gudstjenesten også ut fra det perspektivet at den også er et kunstuttrykk. Passe på kvaliteten til lys- og lydanlegg. Åpne for mer individuell bruk av kirken. **Kunstkompetanse i kirken:** I større grad gi barn og unge ansvar og tillit i gudstjenestearbeid, diakonalt arbeid, undervisning og musikkarbeid. Det bør opprettes kirkelige stillinger, lokalt eller regionalt, for kunstfaglig arbeid. Tverrfaglige seminarer og dialoger må stå sentralt i arbeidet med å heve tverrfaglig kompetanse mellom kunstfag og kirkelige fag. Kirkemusikerens rolle i gudstjenesten bør synliggjøres (navn sammen med prestens i kunngjøringene i avisen.) **Kunstartene:** Kirken må legge til rette for at nyskapt materiale blir gjort tilgjengelig. Den enkelte menighet må gi kirkemusikeren gode arbeidsforhold slik at han/hun kan utvikle og lede en mangfoldig og allsidig kirkemusikkvirksomhet. Opprette et fagråd for kirkekunst i alle bispedømmer. Utvikling av lokal kompetanse i forebyggende bevaringsarbeid gjennom Kirketjenerskolen er et positivt initiativ som bør føres videre. Sikre at det blir lagt vekt på kirkebygg i trosopplæringsreformen. Utvikle gode programmer for formidling av kirkebygget til skolen innenfor rammen av Den kulturelle skolesekken. **Ressurs- og kompetansesentra:** Kirkemøtet bør opprette et Kirkens senter for skapende og utøvende kunst.

Oslo domkirke menighet, Oslo bispedømme

Arenaer: Burde her vært tydeligere på hva som ikke bør slippe til. Meldingen oppfordrer til tillit og til å stole på rommets føringer, men bevisstheten rundt "det hellige rom" kan være overraskende svak, selv blant kirkens "egne".

d: ser med glede på tanken om å realisere et ressurs- og kompetansesenter for kirkelig kultur, og vil fremheve at det på bakgrunn av Oslo Domkirkes omfattende erfaringer med et bredt kirkelig kulturarbeid vil være naturlig at et slikt kompetansesenter legges til Domkirkemiljøet.

Oslo biskop og bispedømmeråd

a: arenaer: Støtter det og vektlegger dialogisk holdning mellom kulturarbeidere og menighet. Særlig viktig at det er en i menighetens midte med særlig oppdrag å følge med i det almene kulturlivet.

b: kunstkompetanse: Viktig med kunstfaglig kompetanse ved ansettelser. Bra med kor og orgelelever for kirkemusikere, men bør ikke gjøres til et krav. Kanskje kan det være bra med en billedkunstner eller danser i en bistilling, med ansvar for å være kulturkoordinator? Kulturmeldingen må ikke styres av rekrutteringsbehov til kirkemusikkutdannelsen.

c: kunstartene: Har mest tro på etterutdanning for motiverte medarbeidere enn å legge faget inn i grunnutdannelsen. Bør snarest ha et nærmere samarbeid med Utsmykningsfondet for offentlige bygg.

d: ressursentra:

Behovet for et sentralt og i tillegg regionale kompetansesentra etter de ideer utredningen skisserer, støttes. Det kan vurderes å knytte de regionale sentra til biskopen, for å understreke det teologiske fundament og at tilsynsansvaret også omfatter kirkens kulturarbeid i vid forstand. Slik tas det utgangspunkt i nåværende ordning og den gamle stiftsdireksjonen, og setter samtidig det regionale kompetansesenter litt på siden av oppdragsgiver, som ofte vil være fellelsråd og menighetsråd. Det må særlig være avgjørende at nye tilførte ressurser styres slik at de eksisterende miljøer gis utviklingsmuligheter for videre drift. Dette betyr også at en må se på eventuell nyetablering av et nasjonalt senter i forhold til andre overordnede kirkelige satsinger. Dette bør allerede nå få utslag i konkretet budsjettforslag til offentlige myndigheter. Det vil også kunne være avgjørende med samarbeidsrelasjoner til andre kirkesamfunn. Vektlegger mulighetene som ligger i Osloregionen i forhold til et slikt senter, samarbeid mellom fellelsråd, Kirkelig Kulturverksted, og også kompetansen i Norske kirkeakademier er sentralt. Det vil også være naturlig å tenke større enn bispedømmeregioner når det gjelder eventuell fordeling av regionale ressurs- og kompetansesentra. Et viktig hensyn er at disse fagsentra sikres en stabil økonomi og at det ved etableringen er gitt en langsiktig tilslutning til at kirken slik vil prioritere selvstendig utvikling av kunst og kulturuttrykk. Gjennom styringsstruktur og organer må det også etableres modeller som gir disse en tilstrekkelig frihet og selvstendighet for det kreative arbeidet som skal utøves i regi av disse.

Døvekirkenes fellelsråd

Ser visjonen som en vei til en kirke som er slik en kirke skulle være. Det innebærer å snu tradisjonell teologi og kirketenkning. Dette må være en prosess. Reformasjonen og den etterfølgende reformerte teologi med pietismen med vekt på ORDET har vært sentralt. Gudstjenesten ble en Ordets messe. Dette nevnes fordi det alltid ligger en teologi i bunnen som styrer utviklingen og fordi vi fortsatt står i denne tradisjonen. Visjonen må derfor tas med inn i teologien og forkynnelsen. De visjonære ideene må derfor prege utdanningsinstitusjonene og teologistudiet. Studiet må omfatte dannelse i de viktigste kulturgrenene. I forhold til kunstkompetanse er det viktig at Døvekirken knyttes opp til det som skjer generelt i kirken. Må også spørre oss om vår nåværende gudstjenesteordning med så sterk vekt på Ordet gir rom for en heving av kunsten og kulturen. I perioden 1990 til 1995 ble det jobbet frem en prøveliturgi etter initiativ fra Døvekirkenes fellelsmøte. Liturgien er visuell der dans, pantomime, tegnspråkpoesi, røkelse, nattverdrød og prosesjoner erstatter de mer ”tradisjonelle” leddene i ”den hørende kirke”. Dette prøves nå ut og Døvekirken tror at denne liturgien og utprøvingen vil være et godt utgangspunkt for en dialog med den gudstjenestepraksis og form i ”den hørende kirken” som har vært preget av ordet og det auditive.

Sarpsborg kirkelige fellelsråd, Borg bispedømme

Mange gode forslag og visjonen om alliansebygging er virkelig en visjon til felles inspirasjon. Er noe undrende til å la en kunstner hospitere på bestemt tid i en kirke / menighet – spørrende til om dette er økonomisk mulig.

God ide med kirkemusiker i 100 % stilling, men det krever midler til dette.

Som fellelsråd legges det på sinnet at utleiepriser ikke skal være hemmende for de lokale kunst og kulturmiljøer, men rådet har også et ansvar for forsvarlig økonomisk drift, og bruk av lokalene vil ha en merkbar kostnad.

Ressurs- og kompetansesentra: Støtter tanken om at nasjonalt kompetansesenter, forutsatt at det vil nå ut lokalt. Forutsetter at det ikke tas fra lokalt. Har vanskelig for å forstå regionale sentra. Ser ut til å være vanskelig å nå ut lokalt med dette.

Savner avsnitt om grafisk tenkning og profil.

Elverum menighet, Hamar bispedømme

Vil understreke behovet for å opprette stilling som kirkemusikalsk konsulent på bispedømmerådsplan. Elverum menighet har allerede lagt seg på en linje slik det er beskrevet i kulturmeldingen. Dette uttrykkes i eget måldokument.

Gjøvik menighet, Hamar bispedømme

Utvalget ser for seg en kirke som er åpen for forandringer, som er sjenerøs og støttende, integrerende og inkluderende, som ikke setter grenser for noe eller noen.

a: arenaer: Ønsker at kunst- og kulturtilbud kan bidra til å senke terskelen til å møte kirken, til samme tid og sted som kunstopplevelsen gjøres tilgjengelig, at kirken kan opptre som en pådriver for fornyelse, at kirken kan oppgradere kirkerommene for å romme samtidskunst at kirken holder døren åpen, for mer individuell bruk, at kirken blir et møtested for det mangfold av kulturer og tradisjoner som omgir oss.

b: kunstkompetanse: Ønsker at kunstfaglig arbeid blir foreslått som særlig kompetanseområde i kirken, og at kirkemusiker gis mer status

c: kunststartene: Ønsker at støtteordninger av ulike slag gjøres kjent, at det sentralt i kirken etableres arrangørnettverk, som kan åpne for kontakt mellom kunstnermiljø og lokale arrangører på det kirkelige ”markedet”. Det er en utfordring å bringe skuespillere og andre relevante aktører fra det kunstneriske område inn i praktikumdelen for de teologiske studier. Gjøvik menighet har mange eksempler og forslag på aktuelle forelesere og støttespillere som kan bidra til kommunikativ kompetanse.

d: ressurs- og kompetansesentra: Betingelsen for at det skal skje en merkbar endring mot fornyelse som omfatter kirker og menigheter flest, er at tiltak koordineres, styres og støttes fra nasjonalt nivå. Utvalgets forslag om å opprette et Kirkens senter for skapende og utøvende kunst bør være av stor interesse. Det bør imidlertid ikke legges til grunn at støtte/tjenester fra et eventuelt senter og/eller privatpersoner skal pålegge den enkelte lokale menighet store kostnader, slik utvalget tenker seg finansieringen. Kirkens økonomi må stå i forhold til ønsker og behov på dette området.

Hamar domkirke menighetsråd, Hamar bispedømme

Støtter tanken om den transparente kirke. Støtter ikke ideen om å opprette kirkelig senter for skapende og utøvende kunst. Det må heller satses på et samarbeid mellom kirken og eksisterende kulturinstitusjoner og kompetansesentra. Lokalt engasjement og forankring er vesentlig. Sverige og Danmark har løst sine problemer knyttet til vedlikehold av kirker. I Norge blir det verre for hvert år. Trenger mer midler til dette og til målene i kulturmeldingen. Opplysningsvesenets fond bør kunne brukes. Fondet i dag er heller en belastning for kirken.

Hamar biskop og bispedømmeråd

a: arenaer: Det er viktig at kirken viser en sterk tro på kirkerommets kvalitet og innhold, og at det drives en intern bevissthetsutvikling og kompetanseheving i forhold til kirkerommets egenskaper. Samtidig som det også er viktig å bevisstgjøre arrangører og kunstnere på kirkerommet, særlig av inspirerende karakter, er det positivt at nye ting får sin plass.

b: kunstkompetanse: Støtter forslagene, men burde vektlagt mer på dans og drama.

c: kunststartene: Hamar bispedømme er enig i at alle kirker skal ha gode orgler, men er skeptisk til at det må være gode konsertorgler i alle kirker. Det er viktig å løfte frem sangen som en verdi i seg selv, og det bør ikke være behov for mer enn ett konsertorgel i hver kommune. Dette kan begrunnes i både idealistiske (salmesangen må fremheves, amatørmessige tilbud er også viktig) og økonomiske forhold.

d: ressursentra: Hamar bispedømme er noe spørrende til behovet for et sentralt kompetansesenter. Hamar bispedømme vil fremheve forholdet til det lokale kirke- og kulturliv med opplæring og rådgivning. Det er tross alt i menighetene arbeidet skal skje. Det er et klokt forslag at senteret eventuelt etableres i forhold til eksisterende fagmiljø, og at det får handlingsrom og forutsetninger for å gjennomføre utviklings- og spydspissoppgaver. Regionale fagsentra kan være gode grep for å få kompetanse nærmere de lokale behovene. Tanken om en ”spesialisering” for hvert senter er god, da Hamar bispedømme er opptatt av at det ikke må skapes ekstra byråkrati i fokuseringen på tiltak og konkrete resultat, - som faktisk skjer lokalt.

Nedre Eiker menighet, Tunsberg bispedømme

a: arenaer: Deler synet på konsekvenser, også at det våges og feiles, men det er viktig å lytte til den lokale kultur. Overskridelse av konvensjonenes rammer må skje på en måte som ikke ødelegger dialogen, men fremmer den.

b: kunstkompetanse: Hva med å engasjere billedkunstnere i delstillinger i forbindelse med trosopplæringsreformen? Bildet som medium i formidlingen er ikke prioritert høyt nok. Likevel må kirkemusikken løftes som kirkelig formidlingskunst. Avgjørende med rekruttering til kantorstillinger. Ordningen med regionale fagråd for kirkekunst må styrkes og oppvurderes, både som rådgivnings- og godkjenningsorgan.

c: kunststartene: Må styrke samarbeid mellom faginstansene når eldre kirkebygg skal vurderes i spenningen mellom bevaring og fornyelse. Også fornyelse er en del av en kunstnerisk, estetisk vurdering. Utfra en kunstfaglig vurdering er det ikke automatikk i at bevaring står på kunstens side og fornyelsen som uttrykk for banalisering. Arkitekter og kunstnere må i sterkere grad på banen når bevaringsverdige bygg skal vurderes i forhold til menighetens behov.

d: kompetansesentra: En spennende idé, men lite realistisk. Kan også lett undergrave eksisterende fagmiljøer, som liturgisk senter. Det viktigste er å etablere forpliktende kontakt med de kunstfaglige miljøene utenfor kirken. Et eget senter fører ikke nødvendigvis til en bedre kommunikasjon. Er enig i tanken om regionale fagsentra, da det bygger på allerede eksisterende fagmiljøer. Fagrådene for kirkekunst vil kunne bidra til kompetansebygging mot slike sentra.

Tønsberg domkirke menighet, Tunsberg bispedømme

Arenaer: Det etterlyses med rette et definert regelverk for bruk av kirkerommet. Det er ønskelig med et forslag om hvordan et slikt regelverk kan revideres. Nepe farbart med en "fritt frem for alt"-holdning.

Kunstkompetanse: Prisverdig og ønskelig med utvidet ansvar for kirkemusiker i forholdt til korarbeid. Det har lenge vært et kunstig skille mellom lovpålagte og ikke-pålagte oppgaver. Korarbeid har vært ikke-lovpålagt og mange menigheter har lidd under det. Korarbeid, samt konsertvirksomhet, bør derfor inngå i kantorens lovpålagte oppgaver (så langt det er rekrutteringsgrunnlag for det).

Ressurs- og kompetansesentra: På dette punktet er det sterkeste reservasjonene. Dette er et svært konkret forslag, og det er noe underlig at det nettopp er dette en kulturmelding for Den norske kirke ender opp i. Mye i meldingen sees fra den profesjonelle utøvers ståsted og har en noe svak forståelse for kirkens og menighetslivets grunnforutsetninger hvor samarbeid mellom profesjonelle og amatører nesten alltid er virkeligheten. Er uenige i at kulturmidler skal formidles gjennom senteret. Enda mer betenkt over "armlengs-avstand-prinsippet". Uttrykk for manglende solidaritet og tiltro til det lokale menighetslivs evne til å være kulturformidler. Sentralt organ vil styrke den kontrollerende og byråkratiske effekt. Kompetansen må styrkes lokalt, eventuelt regionalt, eks: kirkemusikalske rådgivere med utvidet kulturkompetanse ved alle bispekontorer. Økonomi og ekspertise må bygges opp lokalt, og økonomiske midler som følger av økt satsing på kunst og kultur i kirken, må sikre en lokal og regional satsing.

Tunsberg biskop og bispedømmeråd

a: arenaer: Må bevisstgjøre arrangører og kunstnere hva som er spesielt med kirkerommet – hvilken "scenografi". I utsmykking skille mellom faste installasjoner og temporære utstillinger – men dette kan være i konflikt med lovteksten. Viktig å understreke menighetsrådets/fellesrådets ansvar og myndighet for løsninger som velges. Bryte med forsiktigheten som har preget kirkerom i møte med kunsten, men samtidig erkjenne at mange er fremmede for samtidskunsten, kompetanse blir viktig, også på formidling!

b: kunstkompetanse: God idé med en orgelelev til hver kirkemusiker, men er spørrende til om det er mulig. Kunne vært fint med kirkelige kunstfagstillinger, i hvert fall som en ressurs i et større område. Bra om "tjenestelinje". Kirkemusikalsk konsulent i bispedømmene, (jfr prest, diakon) for rådføring i faglige spørsmål. Viktig å få dette prioritert økonomisk gjennom de statlige tildelinger. Mye bra om kirkemusikerens rolle, men det må stilles spørsmål ved om det ikke legges for mye ansvar og myndighet til en yrkesgruppe/profesjon i denne sammenheng.

c: kunststartene: Opprette fagråd for kirkekunst i alle bispedømmene er realiserbart! I Tunsberg fungerer det godt. Det er viktig å synliggjøre behov for ny kirke, sette av plass og "modne" tanken hos de folkevalgte i kommunen.

d: ressursentra: En kan se behov for et sentralt organ til å koordinere og inspirere, men her må det arbeides på lengre sikt enn det her legges opp til. En eventuell sentral styrking må nå av ressursmessige hensyn skje gjennom allerede eksisterende organ, dvs Liturgisk senter eller Kirkerådet.

Ut fra de kirkelige prioriteringene er dette ikke realistisk i den form eller størrelse som her er skissert. Sentrale ressurser må ses i nær sammenheng med de lokale/regionale fagmiljøer/ressurser, enkelte oppgaver er også faktisk mer egnet til å løse lokalt/regionalt – selv om vi hadde hatt tilgang på store økonomiske ressurser. Oppgavesettet/forventningene er nok litt for vide og omfattende. Regionale fagsentra kan være en mer interessant innfallsvinkel, vil ivareta de ressurser og fagmiljøer som er mer sted- og tidsavhengige. Legge til rette og ”legitimere” at disse kan være ressurser i et større miljø også, anerkjennelse og nettverkshjelp. Eller vil det trekke ut ressurser fra de helt lokale sammenhengene?

Grimstad menighet, Agder og Telemark bispedømme

a: arenaer: Har hatt et distansert og angstfylt forhold til kunsten, men kan se en fare i å havne i motsatt ytterlighet. Kirkens sakrale funksjon må hele tiden has for øyet, og kirkerommet må ikke trivialiseres. Kulturuttrykk som undergraver kirkens budskap har ikke plass i et vigslet rom.

b: kunstkompetanse: Bør ha intensjon mot å heve kompetansen, men må være realistisk i forhold til hvilke rammer kirken fungerer innenfor.

c: kunstartene: Musikk – i forhold til moderne, ”tidsriktig” musikk, er det behov for videreutvikling og satsing på former som treffer unge mennesker og gjør det interessant å delta i kirkens liv. Drama: er enige om at drama har en naturlig plass i kirken og at det er rom for videre utvikling på dette området. Dans: det som vises må ha samklang med rommet og fortelle noe eksistensielt. Bare til lyst kan gjøres andre steder. Film: interessant for dialog med ungdom og som bakteppe for diskusjon og refleksjon rundt eksistensielle tema. Visuell kunst og arkitektur: Temporære utstillinger må skje i nært samarbeid med kirkens kulturarbeidere og tillitsvalgte. Kirkens rom kan tåle alle uttrykksformer, men det må skje i respekt for rommets egenart, og muligens også i dialog med kirkens liv. Arkitektur – Kunstneren bør være med fra starten av planleggingen for å få nært samspill mellom arkitektur og utsmykking.

Meldingen legger for sterk vekt på katedralen som ideal, på bekostning av flerbrukskirken som gir rom for det pulserende liv som er med å trekke flere grupper til kirken.

d: ressurs- og kompetansesentra: Støtter tanken om et senter for skapende og utøvende kunst, men er usikre på realismen i resten av de foreslåtte tiltak.

Kristiansand domkirke menighet, Agder og Telemark bispedømme

Meldingen tegner en visjon som Domkirken i Kristiansand kjenner seg igjen i; transparens mellom kirke og kulturliv, rom for nyskapende kunstnerisk virksomhet, åpen og sjenerøs for de ulike menneskelige uttrykk, dristig og bevisst i gudstjenestene og til dels også i det øvrige menighetslivet. En slik offensiv holdning vil kreve at kirken har økt kontakt med kunstmiljøene i området, bedre tilgang til beslutningsarenaer, øker sin kompetanse på kunstmrådet og stiller seg åpne til kunstneriske uttrykksformer som i første omgang kan virke fremmede. Det bør etableres en fast konsultasjonsordning mellom stab, menighetsråd og kulturelle institusjoner i området for å drøfte samarbeid og integrering av ulike kunstneriske uttrykk i kirkens virksomhet. Tilsvarende bør kirken gjennom sitt oppdrag bidra til at kulturell aktivitet blir en motkultur til kommersialisering, kroppsfiksering, prestasjonshysteri og nivellering av menneskeverd.

d: ressursentra: Høringsinstansen støtter disse forslagene og vil peke på at et kirkelig senter må utnytte de ressurser som allerede finnes ved å fungere som nettverksenter mer enn å utvikle egen kompetanse. Et kirkelig senter for kultur og skapende kunst kan legges til et område i landet hvor det er vilje til å satse på kulturaktivitet som bærende element i samfunnsutviklingen. Vi vil derfor peke på mulighetene til å legge dette senteret til Kristiansand der det vil være en rekke aktører å spille på (se høringsvaret).

Agder og Telemark biskop og bispedømmeråd

Arenaer: Avvisende til at vigslede kirkerom tilrettelegges som generelt kulturlokale til bruk for allmenne konserter og utstillinger. Presset på kommersialisering og å gjøre kirken til allment kulturlokale kan øke ved å gi kunstneren ”frihet under ansvar” i forhold til temporær kunst. Dialog er svært viktig og er like viktig i forhold til temporære utstillinger. De som kommer til kirken med sår og nederlag trenger kanskje i kirkerommet å bli møtt med oppreising som skaper nytt livsmot. Det handler ikke om at kirken skjønner livet.

Restriksjoner på grunn av kulturvern hensyn er en vel så stor hemsko for det kirkelige kulturarbeid som dagens reglement for bruk av kirkene.

Kan støtte det utvalget sier om avgjørelsesmyndighet vedrørende bruk av kirkerommet, men noen må på vegne av kirken definere hva som er rommets egenart og hensikt. Det savnes en grunnleggende teologisk refleksjon som begrunner (en endret) praksis.

c: Skjønnlitterære og lyriske tekster bør ikke erstatte vanlige tekstlesninger i ordinære gudstjenester. Det bryter med gudstjenestelig tradisjon basert på forståelsen av Bibelen som Guds ord i spesifikk forstand.

d: ressurs- og kompetansesentra: Kristiansand vil arbeide for etablering av et kirkemusikalsk kompetansesenter. Flere aktører vil gjøre en slik etablering mulig.

Gand menighet, Stavanger bispedømme

Tror det er viktig at kirken blir mer synlig i det kulturelle landskapet, å bli flinkere til å invitere forskjellige kunstnere til samarbeid og få gudstjenesten til å "se" ut som et kunstuttrykk.

d: ressursentra: Flott med et senter for skapende og utøvende kunst i kirken. Det kan nok åpne opp for kulturaktiviteter og gi kulturkompetanse. MEN utnytter kirken de miljøene som allerede finnes på kulturfeltet?

Stavanger domkirke menighet, Stavanger bispedømme

b: kompetanse: Ser at det er behov for etterutdanning og kompetanseutvikling for ansatte i kirken. Det må legges til rette for utvikling av kunnskap og kompetanse på alle felt innen kunst- og kulturarbeidet i kirken. Hvordan er det tenkt lagt opp? Kirkemusiker-stillingene må utvides til 100% stillinger og det må legges vekt på bredde i kirkens musikk-uttrykk. Det må også opprettes andre kunstfaglig stillinger i kirken. (Delspm 6.1 og 7.1)

b: kunststartene: "Åpen kirke" er stikkord som rommer mye av det menighetsrådet er opptatt av.

Kirkene må være åpne og tas i bruk til mer enn gudstjenestefeiring. Behovet for individuell bruk av kirkerommet kan på den måten imøtekommes. Det er mange som ønsker adgang til religiøse rom. Er også enige i at kirken må åpne opp for et bredt samarbeid med andre for å kunne virkeliggjøre visjonene i kulturmeldingen. Kunstnere kan f.eks inviteres til å hospitere i menigheten en periode.

d: ressursentra: Et Kirkens senter for skapende og utøvende kunst, slik det skisseres, er spennende og vil kunne være en pådriver i dette arbeidet. En nett-portal med lett tilgjengelig aktuell informasjon i stor bredde vil være nyttig. I forbindelse med det som står om regionale fagsentra (s 240) vil høringsinstansen peke på domkirkene som aktuelle spydspissmiljøer. Det er viktig at fagmiljøene kjenner og er nært knyttet opp til den lokale kirkes virksomhet.

Tilfør ressurser til landets domkirker!

Stavanger kirkelige fellesråd, Stavanger bispedømme

Kunstkompetanse bør styrkes. Bør samarbeide med Utsmykkingsfondet for offentlige bygg. Bør også ha kunnskap om hvordan ulike uttrykk tolkes og forstås – mediekompetanse. Viktig at arkitekturen kommuniserer at den er et Guds hus, og ikke bare tilpasses enkelte gruppers praktiske ønsker for bruk. Støtter forslag om ressurs og kompetansesentra. KM må snarest mulig etablere et nasjonalt senter. Opplever at det er noe uklart hva de regionale sentra skal gjøre, men støtter det. Bør være klar arbeidsform, og de bør betjene brukere, i tillegg til at arbeidet i de ulike sentra bør samordnes.

Varden menighet, Stavanger bispedømme

Høringsinstansen deler de visjoner og aksepterer i hovedsak de konsekvenser og råd som blir foreslått i kulturmeldingen. Er positive til at kirken også skal delta på nye arenaer. Deler ønsket om å bygge opp større kunstkompetanse i vid forstand innen kirken og ser nødvendigheten av å være åpne for bruken av nye kulturytringer innenfor et mangfold av kunstarter og kulturliv. Musikken er gitt en meget bred plass flere steder i utredningen. Og musikken er viktig, samtidig som man skal ha øre for at det fins mennesker som f.eks. ikke kan synge, og at ikke alle er like glade i store musikkstykker i gudstjenesten, osv. Det kan generelt se ut som at man i utredningen satser sterkt på profesjonelle medarbeidere på alle plan, ikke minst på den musikalske sektor. Da trengs det også en sterk satsing på frivillighet og mangfold! .

d: ressurs- og kompetansesentra: Varden menighet støtter forslaget om å bygge opp ressurs- og kompetansesentra for skapende og utøvende kunst i tilknytning til kirkens arbeid. Det må imidlertid være en forutsetning at disse ikke blir for eksklusive i sitt arbeid. De må finne balansegangen mellom en realistisk forankring i vanlige folks kulturbevissthet og nytenkning og grensesprengning innen kirkelig kulturarbeid. Det er særlig viktig at slike ressursentra kan stimulerer til bred kulturell deltakelse og skapende aktivitet blant frivillige og amatører.

Stavanger biskop og bispedømmeråd

a: arenaer: Når meldingen omtaler andre arenaer får man inntrykk av at dette bare gjelder profane arenaer, da uteglemmes bedehusmiljøene. Det forbigås, og svekker kulturmeldingens relevans og anvendelse, og er sterkt beklagelig.

b: kunstkompetanse: Deler utvalgets oppfatning av behov for styrket kunstkompetanse og behov for styrking av utdanningstilbud og avklaring av tjenesteforhold for kirkemusikere. I avsnitt om utdanning og etterutdanning og samarbeid innen både musikk, billedkunst, ordkunst m.m. burde selvsagt en svært omfattende virksomhet som finnes på folkehøgskoler, bibelskoler og private høgskoler drevet av kristne / kirkelige organisasjoner vært nevnt. Forunderlig at utvalget forbigår dette, og det svekker meldingens relevans og anvendelse.

d: ressursentra: Ut i fra utvalgets agenda er det ikke overraskende at meldingen munner ut i forslag om å etablere et senter. Støtter i hovedsak at det er et behov for et organ som på kirkens vegne kan samle og utvikle kompetanse innenfor kunstfagene. Usikre på om det bør etableres en sentral institusjon, eller om en snarere bør arbeide for etablering av et "Kirkens Kulturråd" som kan koordinere og stimulere til aktivitet i ulike miljøer og utover i regionene. Institusjonalisering kan føre til ensretting som kan gå på bekostning av kulturelt mangfold, og meldingen er dessverre et eksempel på dette. Et Kirkens Kulturråd må ha som målsetting å stimulere til etablering og styrking av desentralisert kompetanseutvikling ute i regionene. Bør ta utgangspunkt i eksisterende kompetanse, og bidra fra sentralt hold til koordinering og samordning av ressurser.

Fana sokneråd, Bjørgvin bispedømme

Arenaer: Åpen for at flere kulturaktører skal bruke kirkerommet. Har positive erfaringer med det.

Kunstkompetanse: vil fremheve kirkemusikerens (kantorens) rolle. Støtter forslaget om å styrke og utvide deres ansvar og virksomhetsfelt, men ser at dette krever en større utredning der man særlig tar opp spørsmålet om hva slags rekruttering, organisering og støtteordninger som vil være nødvendig for at kantorene skal kunne fylle den utvidede rollen de er tiltenkt. Kunststartene: I forhold til salmer bør menigheten delta aktivt i å "tjene Gud" – bør utredes nærmere. Bør også vektlegge det å bevare og fornye eldre kirker. Vedlikeholdet av middelalderkirker har vært skandaløst. Fornylse av de gamle kirkene bør også være mulig – krever bedre dialog med de antikvariske myndigheter og bedre kompetanse og kreativitet hos begge parter. Ressurs- og kompetansesentra: Tvilende til nytten av et sentralkirkelig senter på nasjonalt nivå. Lokalt initiativ og nærhet er mer avgjørende faktorer. Foreslår heller at det på hvert bispedømmekontor blir ansatt en kulturmedarbeider som kan rettlede og stimulere menighetene til kulturengasjement. Bør også hjelpe menighetene til å oppspore hvor menighetens kulturliv kan finne nødvendig økonomisk støtte for sitt arbeid. Kulturmedarbeiderne på bispedømmeplan kan så til sammen utgjøre en nasjonal kompetansegruppe der arbeidet koordineres av en stilling i Kirkerådet. En styrking av kantortjenesten, inklusive en bevisst strategi for rekruttering av nye kantorer, vil være av stor verdi. Samarbeid mellom kirke og øvrig kulturliv bør også få et positivt fokus i studieopplegget for alle kirkelige profesjoner, ikke minst i preste- og kateketutdannelsen.

Fjaler prestegjeld, Bjørgvin bispedømme

Er enige i mye av det som blir sagt, og har innført mange av de tiltak som er oppført som råd. Blir noen av tiltakene lovfestet og iverksatt må staten bevilge penger til nye stillinger. Stiller også spørsmål om hvor mye penger som er lagt ned i å lage heftet og sende det ut.

a: arenaer: Enig i alt dette og istemmer at en "koselig" kirke ikke er en sann kirke. Må gjerne bevilge mer midler for å kunne oppgradere kirkerommet med teknisk utstyr.

b: kunstkompetanse: Bra med orgelelev. Spesielt er det viktig på mindre plasser at alle typer kirkelige stillinger får kunstfaglig kompetanse. Staten bør også bevilge penger til å opprette prostidramainstruktør, prostidansinstruktør, prostikordirigent osv. Trenger også etterutdanning. Kirkemusikerens ansvarsområde bør utvides, og det er VIKTIG å lovpålegge kor og konserter, ha 100 % stilling og ha stilistisk bredde i kirkens musikkuttrykk. Bør IKKE ha inn navn på kantoren sammen med prestens. Bør heller fjerne prestens, da gudstjenesten ikke er en soloopptreden, men et fellesskap. Viktig med tjenestelinje, også med hensyn til vigsling av kantor. Viktig å ha statistikker som synliggjør kulturarbeid. Musikk: Viktig å utforme regelverk for musikkrepertoar til konserter, kirkelige handlinger og gudstjenster. Alle kirker og kapell må ha et orgel som er egnet til liturgisk bruk, seremonier og akkompagnement, men er spørrende til om alle kirker trenger orgel til konsertspilling.

Kontinuerlig arbeid bør prioriteres framfor festivaler og events. Sokneråd må prioritere korarbeid som menighetsarbeid, trosopplæring og kunstarbeid og verdsette kirkekonserter.

Gudstjenester: bør ha liturgikurs i menighetene, ha et vidt spekter av kunstarter, undervise om kunst og fortellertradisjoner i utdanning, men er kritisk til bruk av lyriske tekster i stedet for bibeltekster.

Gjerne i tillegg til, men aldri i stedet for. Viktig med samarbeid med begravelsesbyråer.

Barn og kunst: Kirken må bli inkludert i den kulturelle skolesekken.

d: ressurs- og kompetansesentra: Greit, men krever for store ressurser. Må ikke gå til dette, men må heller prioritere det kontinuerlige arbeid og lokale tiltak.

Bergen domkirke menighet, Bjørgvin bispedømme

a: arenaer: Godt kapittel. Avgjørende med samarbeid med profesjonelle kunstnere og kulturinstitusjoner. I Bergen har kirken et godt samarbeid med Festspillene, Den kulturelle skolesekken, Barnas hus, teatergruppen og Bergen kommune.

b: kunstkompetanse: Positivt. Vesentlig å inneha kunstfaglig kompetanse. Behov for økt kompetanse.

c: kunstartene: I arbeidet med Barnas katedral har det vært viktig å vektlegge kvalitet i møte med barna, at arbeidet med i Barnas katedral er et samvirke mellom skolebarn, profesjonelle kunstnere og kirkens egne ansatte, at man ikke har konsentrert seg om bare en kunstart, men i størst mulig grad brukt hele bredden av kunstarter.

d: Ressurs- og kompetansesenter. Tror det er viktig å utvikle gode sentra. I møte med barn bør det utvikles et kompetansesenter som arbeider med alle kunstformene. Har gode erfaringer og ønsker å videreutvikle dette arbeidet til et regionalt kompetansesenter i samarbeid med Bjørgvin bispedømme. Barnas katedral kan da fremstå som en Kulturkirke for barn som både arbeider med barnekultur i Bergen, tilbyr kurs og produserer forestillinger / diverse tilbud som kan brukes lokalt. Det bør utvikles gode kriterier når et ev. senter for kirkemusikk skal velges. Følgende kriterier kan være av betydning: Det må vises til godt samarbeid med kolleger og kunstneriske miljøer, bør være en bevisst satsing på nyere kirkemusikk, arbeidet med kirkemusikk sees som et ledd i arbeidet med gudstjenester (bør derfor knyttes til en domkirke), og ha en organisasjonsform som ikke blir et privat aksjeselskap eller lignende. Kirkemusikalsk virksomhet bør ikke privatiseres!

Os sokneråd (er høringsinstans som fellesråd), Bjørgvin bispedømme

a: arena: Kirken kan med fordel ta i bruk flere arenaer enn kirkerommet. Flott dersom kirkerommet kan inkludere flere uttrykk og menneske som gjerne ikke bruker kirken til daglig. Samtidig er det bra om kirken flytter sine aktiviteter ut av kirken og møter mennesker på andre arenaer.

b: kunstkompetanse: Det er viktig at de som arbeider i kirken er interesserte og åpne for ulike kunstuttrykk – en kan ikke vente at alle har kunst/kulturfaglig kompetanse som omfatter flere kunstarter. Det blir viktig å knytte til seg kompetanse – dette må gjerne gjøres regionalt. Det er flott at meldingen legger vekt på barn og unges medvirkning. La dem få ansvarsoppgaver, og la dem få være deltakere i ulike profjekt med høy kvalitet. Det å la barn og voksne arbeide sammen om kunstarter, slik at det blir et godt faglig resultat, vil senere lære barna å sette pris på – og bruke - ulike kunstuttrykk. Dette er nok og hovedveien for rekruttering av framtidige kulturarbeidere.

c: kunstartene: Meldingen er omfattende, og en kan bli overveldet av mange tiltak. Kirken får vel ikke – som så mange andre områder – så mange flere stillinger, og det skal godt gjøres å rekke alt.

Økonomi vil være en hindring for flere tiltak. Samtidig må vi gripe anledninger der mennesker viser

interesse for å arbeide med ulike kulturuttrykk, og kirken kan være aktiv i sin invitasjon. Innen skoleverket har vi uttrykket ”reiselærer” som reiser rundt til skoler og hjelper med store utfordringer. Regionale stillinger kan brukes som igangsettere til ulike prosjekt. De ulike menighetene må og kunne prioritere innenfor en mer langsiktig plan – samtidig som de er i stand til å ”gripe dagen og muligheten”. Side 216 om database for kirkemusikkverk – meget godt forslag. Samme side om regelverk for musikkbruk ved handlingar – meget uklart, ikke noe nytt. Side 217 om utleiepris – viktig poeng

Side 218 om konsertvirksomhet – meget viktig presisering, og svært aktuelt problem mange steder. Side 219 om drama: ”Kirken må sørge for at det finnes tilgjengelig kompetanse innen dramaområdet i kirkens egne kompetansmiljøer” Hva betyr det? Hele avsnittet virker uforpliktende og pratende. Det samme gjelder for avsnittet om film på side 221. Side 233-234: Løst snakk om barn og kunst. Meget viktig felt. Ikke noe nytt i meldingen.

Bjergvin biskop

Vekt på kompetanse – bør ha kurs for biskop og saksansvarlig. Sentralt og regionalt fagråd: Vanskelig å ta stilling til. For mange oppgaver. Uklart med regionale sentre. Konstruktivt med regionale spydspissmiljøer.

Molde domkirke menighetsråd, Møre bispedømme

a: Positivt å åpne kirkerommet for kunstuttrykk som ikke nødvendigvis er hjemmehørende der, men noen foreslåtte kunstformer kan virke fremmedgjørende hvis disse ikke benyttes på en riktig og veloverveid måte. Kirkerommets verdighet må ikke lide på grunn av behovet for å vise kreativitet. b: Kunstkompetansen må økes i vesentlig grad blant de som ikke er kirkemusikerutdannet. De har allerede Norges mest omfattende musikerutdannelse.

d: Ønsker et nasjonalt senter for utøvende og skapende kunst. Domkirkene bør komme langt fram i prioriteringen av økonomiske ressurser. De bør være sentra i sine bispedømmer. Innstillingens forslag forkastes når det gjelder tre regionsentra.

Spjelkavik menighet, Møre bispedømme

Spennende å bruke ordet ”transparent” om kirken. Dette er en visjon med plass for hele mennesket. Er enig i at kirken skal være midt i kulturlivet, med en viktig rolle i forhold til kommunikasjon med omverdenen. Det er viktig at det slås fast at kirken kanskje er den aller viktigste kulturbæreren i vårt land.

Allianser: Blir for uklart i forhold til spørsmålet om kommersialisering og forflatning på den ene siden og det å være åpen for kunstformer som rører hjertene på den andre.

a: arenaer: Viktig med nytenkning og dristighet, men her er kulturmeldingens største svakhet: Hva er det som skiller kulturhuset fra kirkerommet? Skal det være plass til alle kulturytringer hvis de bærer på noe som er sant menneskelig? Problematisk å skulle gi rom for alt som er ”sant menneskelig”.

b: kunstkompetanse: Enig i kirkelig samarbeid med lokale musikk og kulturskoler for å sikre rekruttering til kirkemusikeryrket.

c: kunststartene: Må ha kunstfaglig kompetanse helt fra starten i planlegging av nye kirkebygg. Fagråd for kirkekunst i bispedømmene er viktig, men ekspertisen må lytte til lokale ønsker og råd. Utenfor byene er det vanskelig å kunne ha kompetanse på dans, drama og film i kirken.

d: Støtter tanken om nasjonalt og regionale sentra.

Møre biskop og bispedømmeråd

Er ikke redd for nye mennesker i kirkene, men er redde for det kommersielle. Høringsinstansen kan tenke seg en dristig debatt der man diskuterer om ikke all kunstnerisk virksomhet i kirken skulle være helt gratis for de som kom.

Det er viktig å få etablert kirkekunstfaglige råd i alle bispedømmer. Alle kirker har kirketekstiler – hva med å stille dem ut en gang i året? Hva med samarbeid med kulturskoler (som finnes i alle kommuner). Alle menigheter bør også spørre seg selv om de en gang i året kan vise en kvalitetsfilm i kirken.

Ønsker større fleksibilitet fra Riksantikvaren når det gjelder utvikling og tilpasning av kirkerommene.

d: Ressurssentra: Støtter helt ut tanken om å etablere et sentralt senter. Kan være en tanke å bygge videre på Liturgisk senter i Trondheim, da må det bygges kraftig ut. Et storsenter bør ha en særlig oppgave med å etablere databaser og drive mer eksperimentell utvikling. Et minus med Trondheim er at det er langt borte fra store kirkelige utdanningsinstitusjoner, Kirkerådet og en del av kunstinstitusjonene. Kirkeakademiet i Oslo har også mye aktuelt ressursstoff.

Har også tro på desentralisering. Vil støtte forslag fra Kristiansund KKK-festival om å etablere et regionalt senter for kunst og kultur til barn og unge. Er noe skeptiske til å opprette mange små sentra. Derfor foreslås det å ta utgangspunkt i domkirkene som er tenkt å være regionale foregangs- og ressurskirker. Det bør utvikles en ordning med at domkantorene kan bli faglige ressurspersoner for biskop og bispedømmeråd – bør utredes og prøves.

Stiklestad sokneråd, Nidaros bispedømme

Arenaer: Må ha tro på kirkerommets kvalitet og innhold. Betenkelig at samtidskunstnere skal inn i enhver kirke. Kirkerommets spesielle karakter må samsvare med kunsten.

Kunstartene: Viktig med bevisstgjøring og at kunst blir en del av utdannelsen til tjeneste i kirken.

Ressurs og kompetansesentra: Godt forslag. Opp til KM å opprette det. Gode forslag til oppgaver for både det nasjonale og regionale ledd.

Nidaros bispedømmeråd

NBR slutter i stor grad opp om meldingen visjoner, konsekvenser og råd.

a: arenaer: Menighetsrådene er folkevalgte organ som ikke alltid kan forventes å ha tilstrekkelig kompetanse. Etter NBRs mening bør derfor saksbehandlingen i slike saker styrkes gjennom at en sikrer en faglig kompetent saksbehandling og at avgjørelsesmyndigheten fortsatt legges til et regionalt nivå knyttet til biskopen/bispedømmeadministrasjonen og hvor et "Kirkens senter for skapende og utøvende kunst" kan bli en viktig samarbeidspartner.

b: kulturkompetanse: Slutter seg til meldingens synspunkt. Må følges opp i kirkelige utdanning.

c: kunstartene: Musikk: Bør være et mål at kirkemusikkstillingene utvides til i hovedsak å være hele stillinger. Visuell kunst: Viktig, men har ikke fått stor plass i meldingen. Vil trekke fram ikonene som gir viktige perspektiver til å forstå det hellige og til å forstå den visuelle kunstens betydning.

d: NBR er positive til et sentralt ressurs og kompetansemiljø og slutter seg fullt ut til meldingens anbefalinger på dette feltet. NBR tror at det er nødvendig med et slikt kompetansesenter som både vil kunne bety mye for kunstens plass i kirken og for å heve kompetansen i de organer som har beslutningsmyndighet. NBR vil peke på at det ligger vel til rette for å legge et slikt senter til Trondheim.

Andøy kirkelige fellesråd, Sør-Hålogaland bispedømme

Er positiv til de fleste av forslagene, men er kritiske til at det mangler enhver form for økonomisk analyse i de forslag som skisseres. Dette bør komme tydeligere frem i den videre behandling av meldingen. Det bør vurderes om man også kan vurdere kirkelige handlinger ute i det fri som en del av det kirkelige rom. Lokal kirkelig administrasjon bør få øket sin kompetanse på området med kurs og at det gjøres til en del av kirkelig utdanning. Menighetsrådenes kompetanse bør også økes. Bør vurdere jevnlig etterutdanning for alle som arbeider i kirken. Det bør utformes en mer åpen og ansvarliggjørende presisering av regelverket for vurdering av musikk og tekster til bruk i konserter og kirkelige handlinger. Støtter ellers de fleste av tiltakene. Fellesrådet er positive til forslaget om ressurs- og kompetansesentra, men mener at hvert bispedømme bør ha et slikt senter og at man ikke bare bør reservere dette til 2 – 3 større regionale sentra.

Dolstad menighet, Sør-Hålogaland bispedømme

a: Arenaer: Viktig å fokusere på kirkerommets spesielle karakter og hvordan dette kommuniseres til leietakere, artister og kunstnere. Dette krever opplæring av kirkens ansatte og representanter slik at det sikres en lik formidling fra kirkelig hold. Bør utvikle samarbeid med lokale krefter om konserter, drama og dans. Er mer skeptisk til billedkunst og temporære utstillinger. Bør heller ta utgangspunkt i dagens kunstuttrykk som ligger i kirkene og søke å utvide dette repertoaret. Dette kan skje gjennom restaurering og formidling av kirkens kunsthistorie. Bør utvikle kompetanse på dette.

b: Kirkemusikerens rolle: Det bør slå positivt ut at en kirkemusiker har kunnskaper og ferdigheter på andre instrumenter enn orgel. Kan da leie ut musikkkompetanse til for eksempel skole og det øvrige musikkliv og skaper da større tilknytning til kirken. Gir også større allsidighet. Viktig med samarbeidsevne og åpenhet som kvalifikasjoner.

Støtter støtteordningen for kirkemusikk i regjeringens kulturmelding. Dette bør brukes for å styrke det kontinuerlige kirkemusikkarbeidet i landet. Bør derfor ha en årlig plan for kirkemusikkarbeid og utvikling.

Kor: Må prioritere dette og det bør inngå i kantors stillingsinstruks. Viktig også at kirkesanger kan lede kurs for ikke-profesjonelle for å sikre et løft generelt i kirkekor- og gudstjenestemusikken. Musikk må tilpasses kirkerommet.

d: ressurs- og kompetansesentra: Er tilbakeholdne i forhold til dette. Virker noe ambisiøst og vil bli et økonomisk løft. Viktig å fokusere på nærmiljøet og de ressurspersonene som er på stedet for å kjøpe inn tjenester til de ulike tiltak. Da blir de ulike sentra fordelt i mindre målestokk og pengemidlene øremerkes til skapende virksomhet.

Sør-Hålogaland biskop og bispedømmeråd

God visjon om å gi rom og være transparente. Kirke og kulturliv har mye felles. Må bevisstgjøre på forholdet til kirkerommet. Må revidere regelverket. Dagens regelverk legger hovedvekten på kirkehuset som gudstjenesterom, mens meldingen viser at kirkerommet også har andre funksjoner. Økonomi for å gi gode kunstnere oppdrag er en annen utfordring. Det må ikke legges opp til en ensidig elite-preget kunstpresentasjon der mange kirkebrukere vil føle seg fremmede. Bør derfor arbeide for en viss variasjon av forvaltningen av kirkehusene i et område.

Kunstkompetanse: Har nytte av draktkonsulent og kirkekonsulent, men mangler sentral rådgiver på det musikkfaglige området. God idé med sentrale og regionale ressurs-sentra. Arbeider i SH for å etablere et slikt senter for kirkemusikk i Bodø.

Bodø domkirke menighet, Sør-Hålogaland bispedømme

Det blir mange MÅ – det betyr økte økonomiske rammer. Det er et spørsmål om det ikke bør utarbeides en mer forpliktende, prioritert opptrappingsplan for Den norske kirke. Dette forutsetter i dagens struktur et nært samarbeid mellom Kirkeråd / Kirkeråd og Kirkens

Arbeidsgiverorganisasjon. Mange forslag er gode utfordringer som umiddelbart kan tas tak i i egen sammenheng. I forhold til kirkemusikalsk konsulentordning på bispedømmenivå har en både kompetanse og historie knyttet til domkantorstillingene. Støtter forslaget om kirkesangere i domkirkene. Domkirkene bør utvikles som faglige fyrtårn og inspirasjonsentra. Nidarosdomen er et sentrum i vår kirke, og det er viktig at den fremheves, men det er viktig å se det særpreg som domkirkene i også andre bispedømmer utgjør. Det bør utvikles en egen strategi for domkirkenes rolle i framtidens kultursatsing i Den norske kirke.

d: kompetansesentra: Støtter tanken om et sentralt senter. Kirkelig Kulturverksted kan gjerne utvikles til et slikt senter. Enig i profilen på regionale fagsentra – og Bodø er i gang med etablering av regionalt kirkemusikalsk senter som foreløpig har fått en plass på statsbudsjettet. Ser dette som en spennende utfordring i videreutviklingen av slike regionale fagsentra.

Sandtorv menighet, Nord-Hålogaland bispedømme

Sandtorv menighetsråd har ingen motforestillinger mot de visjoner, konsekvenser og råd som meldingen foreslår under de forskjellige kapitlene. De vil allikevel poengtere at det er en hårfin balansegang mellom å unngå å trivialisere kirken og samtidig åpne opp for at nye ting prøves ut. Bevisstheten på hva man gjør og hva man bringer inn i kirken er derfor svært viktig. Vet man hva man gjør, kan man også tillate seg å "feile" litt. Fra en liten menighets synspunkt, kan alle mulighetene som det legges opp til i kulturmeldingen virke ganske overveldende. Ufordringen blir å se etter de tingene som kan virkeliggjøres lokalt, enten liknende tanker bekreftes eller nye ideer oppstår etter gjennomlesning. Det finnes alltid noe man kan bruke på den plassen man er, bare man er villig til å se etter det.

Nord-Hålogaland biskop og bispedømmeråd

a: arenaer: Må åpne kirkerommet for ulike kulturarrangementer uten at det innebærer kommersialisering eller forflatning. Arrangementene må ha et forhold til kirkerommet og en bevissthet i forhold til kirkens kultiske og liturgiske bruk.

b: kunstkompetanse: Behov for rekruttering gjennom at kirkemusikeren tar i mot orgelelever. Behov for bedre skolering i den estetiske dimensjon i kirkelig utdanning og etterutdanning.

c: kunstartene: orgelparken er dårlig flere steder i bispedømmet pga dårlig økonomi. Tromsø har en variert orgelpark som åpner opp for mange muligheter.

d: ressurs- og kompetansesentra: Enig i behov for økt kompetanse, men forslaget er skissepreget og oppgavene er omfattende. Noen oppgaver vil best ivaretas ved å styrke eksisterende institusjoner. Finansiering er avgjørende. Bør tenke stort om regionale sentra. Nord-Hålogaland bispedømme arbeider bl.a. med et aktivt Barentssamarbeid, i samarbeid med kreative kunstmiljøer, samarbeid med festivaler, høgskolesamarbeid, planlegging av kirkemusikalsk senter i Alta. anbefaler også Bodø som et senter for kirkemusikk. Bør styrke kirkeakademibevegelsen, både sentralt og lokalt. Alle stiftsbyer bør ha kirkeakademi. Lokaliseringsdebatt bør vente til Kirkemøtet har bestemt seg om det bør etableres et Kirkens senter og hvilket innhold det skal ha.

Spørsmål 4

Høringsbrevets spørsmål 4: Diverse delspørsmål

Allianser

- 5.1. Meldingen beskriver en rekke felter der kunstnere / kulturinstitusjoner og kirken kan ha interesse av et samarbeid (s. 195 – 198). Dette går på kampen mot kommersialisering og forflatning, arbeid for internasjonal samhandling osv. På hvilke måter tror høringsinstansene at slike allianser kan dannes, og hva kan fremme og hindre at samarbeidet fungerer?

Organisering

- 6.1. Meldingen foreslår å bygge ut kirkemusikerens ansvarsområde til å inkludere kor, konserter og generell kulturkoordinering som lovpålagte oppgaver og at stillingen bør være 100 % og innbefatte ansvaret for minst en orgelelev (s. 211 – 213). Deler høringsinstansene dette anliggende?
- 6.2. Meldingen vektlegger at det samiske folk skal ha rett til fritt å ivareta og videreutvikle sitt språk, sine symboler og uttrykksformer i kirken (s. 163 – 169, s. 228 - 229). Hvordan mener høringsinstansene kirken skal legge til rette for at dette kan skje?

Arenaer og uttrykksformer

- 7.1. Meldingen fastslår at det er viktig å utvide den stilistiske bredden i kirkens musikkuttrykk, både i retning av samtidsmusikalsk tonespråk og mot mer populære sjangere (bl.a. i utfordringer på s. 212, s. 216 – 219). Deler høringsinstansene denne oppfatningen?
- 7.2. Av meldingen fremgår det at kirken bør revurdere sitt regelverk for bruk av kirkerommet og aktivt arbeide med gudstjenesten som kunstuttrykk, og invitere andre aktører til å ta kirkerommet i bruk (s. s.200, 219ff, 231, 234). Mener høringsinstansene at en slik åpenhet er ønskelig, og fordrer det i så fall en revisjon av dagens regelverk i forhold til bruk av kirkerommet?
- 7.3. Meldingen argumenterer for et skille mellom faste kunstinntallasjoner og mer temporære kunstnerlige verk i kirkerommet (s. 201 - 202, s. 223 - 224). Det anbefales at kunstnere kan inviteres til å bidra med kunstverk som midlertidig får plass i kirkerommet. Hva mener høringsinstansene om dette?
- 7.4. Meldingen ønsker at kirken må utvikle en mer bevisst bruk av et vidt spekter av kunstarter i gudstjenesten – Det argumenteres for at film, dans, fortellerkunst, installasjonskunst og drama kan berike tolkning av livs- og trostekster (s.199, s. 230 – 231). Opplever høringsinstansene at det i dag er åpenhet til å ta i bruk de ulike kunstartene i gudstjenesten?

Generelle kommentarer

- 8.1. Er det andre spørsmålsstillinger eller kommentarer høringsinstansene ønsker å gi i forhold til meldingen?

Kirkens Arbeidsgiverorganisasjon

6.1. En prioritering av 100 % stillinger på kirkemusikkfeltet representerer en gavepakke til den lokale kirke i størrelsesordenen rundt 100 millioner (vekst fra 641 til 905 årsverk). Dette aktualiserer en omforming av kirkemusikkutdanningen til å gi bredere kompetanse bl.a. innenfor kulturformidling, kulturdialog og samarbeid / samspill. Det bør likevel være opp til lokal arbeidsgiver å fastsette og

fordele arbeidsoppgaver innenfor det kirkemusikalske området. Bør ikke ha en detaljert lovregulering av oppgavene. Støtter behov for inspirasjon og etterutdanning for kirkemusikere. Det å opprette kirkemusikkonsulenter ved alle bispedømmekontorer bør vurderes nøyer i forhold til eventuelle andre tiltak, som for eksempel regionale sentra. KA utreder nå kirkemusikernes etterdanningsbehov. Derfor bør det ikke gjøres vedtak på fagutvikling og inspirasjon før arbeidet foreligger rundt årsskiftet 2005 – 2006.

Fagforbundet

5.1. Kamp mot kommersialisering og forflatning er et gjennomgående tema i vårt samfunn og internasjonalt og det gir grunnlag for brede allianser slik meldingen antyder.

6.1. Fagforbundet er prinsipielt imot "ufrivillig deltid" for arbeidstakere, og mener at det er naturlig å se forslag om 100% kirkemusiker-stilling i sammenheng med økt satsing på kulturskole og andre tiltak i lokalsamfunnet. I tillegg er det viktig å huske at økt bruk av kirkebygg til kulturarrangementer innebærer at andre stillinger må styrkes tilsvarende, i forhold til renhold, vaktmestertjenester o.l.

6.2. Kirken har et særlig ansvar for å bidra til å opprettholde samisk tradisjon og språk. Utvalgets vektlegging av historieoverføring, bruk av joik og eget språk er viktig. Forslaget om å finne symboler og riter med bakgrunn i samisk tradisjon er et godt forslag, og det kan også gjelde for andre grupper i samfunnet.

7.2. Fagforbundet ser meldingen innenfor en helhet av kulturpolitikk i Norge og ikke bare i lys av Den norske kirkes interesser. Det er derfor svært viktig å legge til grunn at kirken i mange lokalsamfunn er et svært viktig kulturhus og at bygget kan være blant våre viktigste kulturminner mange steder. I tråd med dette ser Fagforbundet behov for å understreke at kirkehuset må være tilgjengelig for ulike grupper og miljøer. Vi vil særlig trekke fram lokale kor som må få mulighet for å ha konserter i kirker uten at de må betale kommersielle leietakster. Det kan bety at regelverk for bruk av kirken bør gjennomgås på nytt slik at lokale kulturinteresser også ivaretas (jfr. spørsmål 7.2).

Musikernes fellesorganisasjon

6.1. Hver menighet bør ha 100 % organist og deltidsstillinger etter behov. Flere "ikke-pålagte" oppgaver bør inn i stillingene.

Den norske kirkes presteforening

5.1. Burde legge mindre vekt på å være kunstarena, og mer på formingsprosess av ansatte og frivillige i kirken til å prege det gudstjenestelige liv og gi all menighetsaktivitet en god form. Viktig at utdanningsinstitusjonene har liturgisk og kunstnerisk kompetanse og at lærere bidrar til å integrere i utdanningen.

6.1. Tror ikke det er naturlig for alle kirkemusikere å få generell kulturkoordinering, men dette må vurderes i den enkelte stab. Det kan være en eller to fra menighetens kulturutvalg (som PF oppfordrer menigheter til å opprette), vil kunne ha dette ansvaret. Godt forslag at alle kirkemusikere påtar seg ansvaret for å gi minst en orgelelev opplæring.

6.2. PF slutter seg til meldingen om samisk kirke – og kulturliv. Her blir det tydelig at form og kunst i kirken ikke kan ses uavhengig av kristen spiritualitet. Viser også hvor viktig det er å gi rom for det lokale uttrykket og sted-egengjøre kirken.

7.2. Støtter IKKE endring i regelverk.

7.3. Naturlig å skille mellom faste og temporære kunstinstallasjoner, men menighetsrådet bør fortsatt ha ansvaret for å vurdere – også de temporære installasjonene.

Kirkelig utdanningscenter i Nord – KUN

6.1. Bør nytenke om kantortjenesten. Både stillingsprosent og lønn bør økes. Vil gi økt rekruttering.

6.2. Er kritisk til at det samiske skilles ut som et særlig perspektiv. Det samiske bør være en integrert del av kirkens samlede kultursatsing. Derfor burde det også integreres i kulturmeldings løpende tekst. Slutter seg til meldingens konklusjoner og mener at Samisk kirkeråd må spille en sentral rolle i dette.

7.1. Populære sjangre har sin plass, men det kan komme farlig nær en forflatning. Kirken kan med større frimodighet være stolte av sin musikalske arv. Det trengs en fornyelse når det gjelder nyskriving av musikk i ulike sjangre.

7.2. Kirkerommet er et fellesrom, flere instanser bør ha innflytelse på bruk av rommet. Gudstjenesten bør ikke være et verksted. Verkstedet bør være før gudstjenesten. Både lokale og stede egne uttrykk sammen med impulser fra den verdensvide kirke bør integreres.

7.3. Støtter temporære kunstverk, samtidig som det bør utøves skjønn.

7.4. Flere av kunststartene er nå usynliggjort. Trenger kompetanse og forbilder.

8.1. Kulturmeldingen har mye av nasjonal vinkling. Det regionale og lokale bør vektlegges i det videre arbeid. Slutter seg til at det bør opprettes et nasjonalt ressurscenter. En bestemt instans må målbare meldingens budskap.

Ung Kirkesang

Allianser: Det er viktig å danne nettverk med andre profesjonelle kulturinstitusjoner for utveksling av informasjon og ideer. Vil også legge vekt på et systematisk samarbeid med kulturskoler og utdanningsinstitusjoner.

6.1.: Positive til å øke stillingene. Det er viktig at oppgavene blir lovpålagte uten at det blir noen tvangstrøye.

6.2. Støtter utvalgets forslag.

7.1. Deler oppfatningen, men viktig å fokusere på kvalitet i det som brukes og i tillegg nyskaping / nye musikkverk. Musikken som brukes bør ikke ha et kommersielt siktemål.

7.2. Bør jobbes for et regelverk som ivaretar kirkens egenart.

7.3. Kirkerommet bør ha en identitet med faste installasjoner. I tillegg gjerne temporære kunstverk så lenge de tar hensyn til kirkerommet egenart.

7.4. Positivt å bruke ulike kunstarter.

Viktig å styrke videre- og etterutdanningsmulighetene for de som arbeider på den kirkelige arena. Kompetansebygging og profesjonalitet er viktig faktor. Viktig med lovpålagt korarbeid for kirkemusikere. Vil styrke korarbeidet.

Oslo internasjonale kirkemusikkfestival

6.1. Det må ikke være slik at kirken skal dekke ethvert fagområde på kulturfeltet. Har ofte mange løpende oppgaver som bør dekkes. Det er en svakhet ved meldingen at den legger opp til at Kirken skal dekke opp alt. Spesielt er OIK kritiske til den rollen kantorene er tiltenkt. Kantoren har i dag viktige oppgaver som skal ivaretas. Det bør i større grad innhentes ekspertise utenfra. Kantorenes spesialkompetanse bør styrkes, samt at det bør legges til rette for dialog og tverrfaglig samarbeid med andre fagmiljøer, fremfor å dyrke frem en mer generell kompetanse.

8.1. Festivalene bør synliggjøres fordi de er tydelige og synlige arenaer, gir grunnlag for nødvendig rekruttering til feltet, utgjør en viktig samarbeidspartner for kirken, sysselsetter kirkemusikere, teologer og andre, presenterer et mangfold av prosjekter og formidlingsformer, har et velutbygd apparat for administrasjon, produksjon, programarbeid og mediekontakt og gir en økonomisk ramme som kommer Kirken og kirkemusikere til gode.

Kristiansund Kirke Kunst Kulturfestival

Allianser: Støtter det som står.

Organisering: Kan være bra å utvide organistenes kunstneriske ansvarsområde, men må da advare mot et betydelig administrativt merarbeid. En produsent i samarbeid med kirkemusikeren bør bli normen for Kirkens utvidede kunst og kulturengasjement.

Olavsfestdagene, Trondheim

6.1. Støtter utvalget i å gi kirkemusikerne et utvidet mandat.

Oslo domkirke menighet, Oslo bispedømme

6.1. Positivt at kantorrollen blir løftet fram, men savner en dypere refleksjon rundt selve kantorrollen. I dag er det stort sprik mellom kantorens kvalifikasjoner og menighetens ønsker. Kantorrollen bør differensieres ut fra personlige forutsetninger og det bør vernes om kantorens kunstneriske

virksomhet. Hele den kirkelige organisasjon må bevisstgjøres i forhold til kulturarbeid hvis dette skal kunne utvikles videre.

Oslo biskop og bispedømmeråd

6.1. Så lenge meldingens forslag begrenses til et visst antall stillinger fordelt ut over landet, bør anliggende støttes. Dersom det gjøres til et allment krav, kan det i noen tilfeller begrense rom for det mangfold av kulturuttrykk som meldingen legger opp til, og også kunne hindre noen potensielle kirkemusikere å velge kirkemusikken som vei.

7.1. Ja

7.2. Åpenhet mot andre aktører og nytenkning er ønskelig. Mye kan gjøres innenfor dagens regelverk, også som prosjekt som det lokalt søkes om å kunne gjennomføre. Det kan derfor være en fornuftig vei å gå å innhente mer erfaringsmateriale før en ser nærmere på lovverket.

7.3. Mulighet til midlertidig plassering av kunstverk, som det som i år skjer i Nidarosdomen, er et kreativt innspill som fortjener støtte. De lokale forhold vil kunne si noe om hvordan dette kan utvikle seg og få plass.

7.4. I Oslo bispedømme er det i hovedsak åpenhet for å ta i bruk de ulike kunstartene i kirken og gudstjenesten.

Døvekirkenes fellelråd

5.1 Allianser: Døvekirken vil kunne ha nytte av samarbeid med de mange lokale døveteatergruppene og med det profesjonelle døveteater; for eksempel Teater Manu. Videre kunne danseverksted være naturlig samarbeidspartnere. Det som kan stenge eller fremme samarbeidet vil ofte være hva muligheter det er for kunstnere å ivareta sin kunstneriske frihet

7.2 Arenaer og uttrykksformer: Denne åpenheten er absolutt ønskelig og nødvendig. Som eksempler på endring i regler kan nevnes bestemmelser som begrenser bruk av sang og musikk. Nødvendige allianser med utøvende kunstnere må ikke stoppes av regelverket som hemmer bruken av mer utradisjonelle uttrykk enten det dreier seg om musikk eller bildende kunst.

7.3 Døvekirken er positiv til bruk av temporær kunst i kirken. Det gjelder utstilling med skulpturer, bilder og fotografier som brukes i kirkerommet og i gudstjenesten.

7.4 Døvekirken er åpen for å ta i bruk nye og forskjellige kunstarter i kirken. Det er viktig å gi rom for feiling i dette arbeidet. Skal vi få utviklet nye uttrykk må vi kunne våge å feile. Her handler det bl.a. om å slippe ungdom og nye grupper til i kirken.

8.1 Døvekirken er en del av mangfoldet i Den norske kirke og ikke en organisasjon som må ”ordnes seg på egen hånd”. I den forbindelse er det viktig å ha fokus på holdninger og bevissthet knyttet til tegnspråk og døvekirken som kulturformidler og bruke mulighetene og ikke la seg begrenses av mangel på ressurser.

Sarpsborg kirkelige fellelråd, Borg bispedømme

6.1. Flott tenkt med orgelelev for hver organist. Burde være mulig å gjennomføre, men avhengig av ressurser.

7.1. Ønsker velkommen musikkuttrykk i større stilistisk bredde.

7.2. Ønsker en revisjon av dagens regelverk for bruk av kirkerommet. Bør i hvert fall gå grundig i gjennom og se om det er behov for det.

7.3. En god ide med temporære kunstverk, men kirken er ikke et lokalt galleri.

7.4. I dag er det ikke særlig åpenhet for å ta i bruk ulike kunstarter. Noe forskjellig ut i fra hvor man befinner seg.

Hamar biskop og bispedømmeråd

6.2. Med sørsamenes tilstedeværelse i Sør-Østerdal prosti er samisk kirke- og kulturliv en positiv utfordring i Hamar bispedømme. Deres rituelle og kulturelle særpreg må bli synlig i arbeidet med liturgisk fornyelse og symbolikk, og det må skapes ritualer i samspelet mellom gammelt og nytt, det etnisk særpregede og det internasjonale.

7.2. Det å utforme en åpnende og ansvarliggjørende presisering av regelverket for vurdering av musikk og tekster til bruk i konserter og kirkelige handlinger, vil være et viktig og fremtidsrettet tiltak. Behovet for å revurdere regelverk for bruk av kirkerommet må skje etter prinsippene om å møte kunstnere med tillit der det primære ikke er å sette grenser. Regelverket må legge til rette for arrangement utenom gudstjenesten.

Tønsberg domkirke menighet, Tunsberg bispedømme

6.1. Støtter ubetinget å styrke kirkemusikerens rolle. Bør også gi rom for å kunne lønne sangere. Kirkemusikeren er nok likevel mer en medspiller enn en katalysator for stedets musikkliv. Kirkemusikeren som menighetens kunstneriske leder, er kanskje også en visjon som må modifieres noe. Kirkemusikerens kunstneriske integritet kan være en modell for hele det kirkelige nettverk når en tilnærming mellom kirke og kulturliv skal finne sted.

Tunsberg biskop og bispedømmeråd

6.1. Pålegg om minst en orgelelev til hver kirkemusiker? God ide, men er det praktisk mulig? (side 209) Lovpålagt arbeid med kor, konserter og generell kulturkoordinering. Kunne vært fint, men svært personavhengig – og er det realistisk i små menigheter? 100%-stillinger i utgangspunktet? Viktig for rekrutteringen av kirkemusikere, men i små menigheter må dette eventuelt tilpasses. Savner refleksjon i meldingen om mer fleksible ansettelsesforhold, jf tjenesteordningen for prest.

6.2. ”Dnk har et spesielt ansvar for å fremme det samiske folkets språk, kulturuttrykk og historie.” (side 163) Som kirke har vi tidligere vært medspiller i en fornskingsprosess som nå er ført over til et ønske om å fremme samenes eget språk og kultur i vårt kirkeliv som en integrert del av en ny helhet. Det er en utvikling Tunsberg biskop og bispedømmeråd vil fremme og støtte.

7.1 Både ta vare på den gode musikkarven i salmeskattene, men også åpne for nytt. (side 78-79) Samtidig et visst kritisk blikk på både gamle og nye sanger. Sangbarhet? Aktualitet?

7.2 Åpnende og ansvarliggjørende presisering av regelverket for vurdering av musikk og tekster? ”Presisering som bygger på teologisk tenkning rundt kirkerommet som åpner for at det gis rom for ethvert menneskelig uttrykk, så fremt det tas hensyn til rommets egenart og hensikt.” Hva menes med ”ethvert menneskelig uttrykk?”(side 216)

7.3 Ja! Trenger også kunst som skal kommunisere med varierende kunstkompetanse – særlig aktuelt knyttet til samtidskunst. Og kunst med en varig karakter både kunstnerisk og materielt. Men samtidig bygge opp en trygghet og respekt for kirkerommets egenart – det er ikke noen ”kulisse”. Alter og døpefont setter tydelige premisser! Kirken må fortsatt få være kirkerom, ikke ”vippe over” til å bli et generelt utstillingslokale. Rent teknisk kan det nok være noen utfordringer i fht oppheng og tilrettelegging.

7.4 Opplever åpenhet i å ta i bruk de ulike kunstarter i gudstjenesten, men savner nok noe refleksjon om hvorfor det skal gjøres.

Grimstad menighet, Agder og Telemark bispedømme

6.1: Enig.

7.1. Enig.

7.2. Mulig at regelverket skal revurderes slik at bredest mulig kulturuttrykk kommer til syne i kirken. Det bør være en instans som har mandat til å sette foten ned, i tilfeller der man åpenbart er på kollisjonskurs med kirkens oppdrag.

7.3. Flott, men må ikke være ukritisk. Bør skje i samarbeid mellom menighetsråd og kirkens kulturarbeidere.

7.4. Det finnes åpenhet, men det er mangel på kompetanse og ressurser til å utvikle uttrykksformene, og derfor lang vei å gå før det er realisert.

Agder og Telemark biskop og bispedømmeråd

6.1. Støtter 100 % kirkemusiker, men kun hvis man hos disse forventer en mer allsidig utdanning og utvidelse av den stilistiske bredden i kirkens musikkuttrykk. På mindre steder kan det tenkes stillinger på tvers av (sogne)grenser. Det bør ikke være et krav at kantor skal ha minst en orgelelev, men det bør være en forventning om og tilrettelegging for slik undervisning.

7.1. Støtter fullt ut en utvidelse av den stilistiske bredden i kirkens musikkuttrykk, ikke minst i forhold til barn og unge. Bør inkludere nyere uttrykk og former og vitalisering av eldre kirkemusikkskatter. Bredden bør være større enn kantorens kompetanse, og kirkemusiker bør derfor ha en koordinator- og tilretteleggerfunksjon. Dette legger føringer for utdanning, kvalifikasjonskrav og rekruttering av kirkemusikere.

7.2. Trenger ikke endre regelverket for å imøtekomme kulturmeldingens anliggende. Det bør fortsatt være menighetsrådet som forvalter bruken av kirken utenom den bruk som er hjemlet i kirkens øvrige ordninger, men det er viktig med en løpende samtale.

7.3. Positive til temporære kunstnerlige verk i kirkerommet.

7.4. Vi sanser på alle måter. Liturgi er dramatisk og må i større grad også fremstå slik, så dans, drama og andre kunstformer har sin plass. Dette må likevel være en del av helheten, og ikke oppleves som et kunstnerisk innslag. Problemer med upraktiske kirkebygg. Kirken bør legge til rette for å utvikle barns kunstneriske evner. Folkekirken gir mulighet for treffpunkter med aktiviteter som utvikler hele mennesket. Kunstperspektivet er viktig å innarbeide i kirkens pågående trosopplæringsstrategi. Kirken som kulturbærer og kulturformidler må også integreres i lokalt og regionalt planarbeid. Vil også understreke den kulturformidling og kulturmøte som skjer gjennom misjons- og bistandsarbeid i kirkelig regi.

Stavanger kirkelige fellesråd, Stavanger bispedømme

6.1. Støtter fullt ut forslaget om 100% stilling og ansvar for orgelelev. Bør absolutt styrke kirkemusikerstillingene.

7.1. Savner kanskje noe av eksperimentviljen i dag (som på 1960-tallet). Kanskje bør det nyskapes i forskjellige uttrykk framfor å ta i bruk konkrete sjangere. Bør satses midler på komponistkonkurranser.

7.2. Nødvendig med et klarere regelverk for bruk av kirkene. Bør være kriterier som styrer hva som kan slippes til i kirken – fordel med felles kriterier. Hvem som har ansvaret for faglig uttalelse og hvem som bestemmer bør også komme klart fram.

7.3. Kan være berikende med temporære kunstverk. Kan gi mangfoldig religiøst språk og kommunisere evangeliet sterkere. Hovedutsmykningen bør være stasjonær og fast for å gi rommet den identitet og ladethet som kirkerommet skal ha.

7.4. I høymessen bør det være et fellesskap om den kristne tros kjernepunkt. Som hovedprinsipp bør handlingene skje "live" og ha en relativt knapp form. Kunstneriske virkemidler må tilpasse gudstjenestehandlingene og ikke være PR. Film og video kan brukes, men i begrenset grad – gi illustrasjon, vise problemstilling eller lignende. Poetiske tekster bør være i tillegg til tekstrekkene og ikke i stedet for dem.

8.1. Viktig å øke kompetansen hos ansatte og frivillige. Bør være stolt over sine kunstskatter. Bør videreutvikle dialogen med kunst og kulturliv og få kunnskap fra medievitenskapene.

Varden menighet, Stavanger bispedømme

5.1. Deler meldingens vurdering av nye samarbeidsmuligheter mellom kirken og kunstnere / kulturinstitusjoner. I dagens virkelighet er det klart at kirken på mange måter må ha en motkulturell profil. Kirken må være et permanent korrektiv til materialisme, kommersialisering og forflating av kulturlivet. Bør også aktivt bidra til at det utvikles en sterk, kristen motvekt gjennom et skapende mangfold og samvirke mellom amatører og profesjonelle kunstnere. Kirken og kulturlivet for øvrig kan ha en gjensidig nytte av at seriøse og reflekterende kulturytringer kan tilføre nye perspektiver i samfunns- og trosliv. Kirken kan også ha en demokratiserende kulturoppgave ved at det gis rom og inspirasjon til alle som ønsker å utfolde seg kulturelt i et meningssøkende perspektiv. I livets store sammenheng er vi alle amatører, men alle bør også få mulighet til å være "medskapere", hver på sin måte. Kirken bør særlig gå foran når det gjelder å utvikle kunst og kultur som bygger på et fruktbart samspill mellom profesjonelle og amatører. Et slikt samvirke vil være til gjensidig berikelse og styrke vår evne til å forstå, fortolke og glede oss over et mangfold av kulturaktiviteter til Guds ære.

6.1. Er enige i kulturmeldingens forslag om å utvide kirkemusikernes ansvarsområde. Musikere bør ansettes i heltidsstillinger.

6.2. Det samiske folk bør selv videreutvikle sin kultur og vurdere hvilke kulturytringer som kan fungere tjenlig i kirkelig sammenheng.

7.1. Er positive til at kirken åpner seg for et variert samtidsmusikalsk tonespråk. Formen og uttrykket må imidlertid ikke overskygge formidlingen av seriøse tekster som kan stimulere til undring over viktige spørsmål om liv og tro.

7.2. Støtter forslaget om en revisjon av regelverk og retningslinjer i forbindelse med bruk av kirkerommet. En større åpenhet er ønskelig, men regelverket må likevel gi en veiledende vurdering med hensyn til ny grensesetting.

7.3. Er åpne for at kirkerommet kan gi plass til temporære kunstinstallasjoner.

7.4. Støtter meldingens syn på at det er ønskelig å ta i bruk et videre spekter av kulturelle uttrykk i gudstjenesten.

Fjaler prestegjeld, Bjørgvin bispedømme

5.1 alliansebygging Kirken må skape samtalefora. Dette er viktig – kyrkja i aktiv dialog med andre, men nokon må ha tid til dette. Kva kunstnarar på Nordisk Kunstnarsenter i Dale meiner er passande kyrkjekunst, er ikkje kyrkjelyden alltid einig i. Dette er vår erfaring og ein kontinuerleg dialog vil skapa ei betre forståing. invitere kunstnarar på tvers av religiøse skillelinjer - Eg er litt skeptisk til dette, men seier ja så lenge kunsten er i harmoni med den kristne budskapet (for eksempel, evt. jødisk kunst frå det gamle testamentet).

innflytelse i debatten: Einig, men bevilgninger for alle slags stilarter (Norsk Kulturråd støtter nesten berre reint klassisk musikk i lokale tiltak). forhold til media - Ja, må gjerne ha meir dekning, men mykje av vår aktivitet hender i helgene og folk frå Firda, for eksempel, vil ikkje ”rykke ut” for å omtale ein konsert i Dale... då høyrer vi mest om det som skjer i Førde og Flora. kampen mot kommersialisering – Einig. åpen for kunstformer som oppfattes som kommersielle, men har kvalitet. Einig, for eksempel, Elton John i Diana si gravferd og liknande.

internasjonal samhandling. Einig, men eget hus i orden fyrst! kunst frå andre kyrkjer

Igjen ja, så lenge det ikkje er imot vår tru (for eksempel, katolsk dyrking av Maria)

6.1 Organisering - Ja, deler dette anliggende.

7.1 utvide stilistiske bredden i musikkuttrykk - Ja, viktig for å nå alle menneske med forskjellig musikalsk smak, men samtidsklassisk musikk er fjern for dei alle fleste og må brukast berre enkelte gonger.

7.2 Ja, dette er ynskjeleg og vi skal gjerne ha nye reglar.

7.3 Ja, dette er greit.

7.4 Ja, det er åpenheit for å ta inn fleire kunstarter og gjerne ynskjeleg. Folk flest vil gjerne berike gudstenester og vi har hatt berre positive tilbakemeldinger på dei gongane dette har skjedd hjå oss.

8.1. Ja, bevilg statlege midlar til dei tiltaka de ynskjer å innføre.

Bergen domkirke menighet, Bjørgvin bispedømme

5.1.: Allianser: Dette arbeidet er allerede kommet langt. Kulturinstitusjoner er i utgangpunktet meget positive til et samarbeid med kirkelige aktører. Har det vært problemer har det kommet av intern rivalisering blant kirkelige aktører. Det savnes en samlende kultursatsing og en kulturplan i Bergen kommune.

6.1.: Organisering: Det er vesentlig å fremheve organistenes/kantorenes betydning i dette arbeidet. Høringsinstansen støtter at stillingene bør være 100% og ha et mer omfattende ansvarsområde som innbefatter en kulturkoordinerende funksjon. I Bergen har det vært arbeidet med en egen orgelklubb for barn og dette har fungert godt. Ikke alle organister egner seg for dette, men det bør legges til rette for tiltak der barn kan møte hverandre, få god undervisning av dyktige organister og sammen utvikle et godt miljø.

7.1.: Uttrykksformer: Deler denne oppfatningen.

7.2.: Deler kulturmeldingens innstilling og mener det er vesentlig å være kulturåpen. Tror ikke dette fordrer noen revisjon av dagens regelverk, men det kan være på sin plass å påpeke at Riksantikvaren ofte har et perspektiv som kan virke begrensende på en mer ekspansiv bruk av kirkerommet som også innbefatter mer moderne kunst.

7.3. Dette kan være med å gi rom for mer moderne kunst i kirkene.

7.4. Ulik praksis i ulike kirker. Ulikheten kan være positiv og konstruktiv. Alle bør ikke ha samme profil og ”presses” ut over det den lokale menighet og de ansatte der ønsker. Mangfold må ikke presses ned over alle!

Molde domkirke menighetsråd, Møre bispedømme

5.1. Kirken bør ha tilsatte som jobber spesielt med kontakt og alliansebygging. Bør invitere kunstnere på tvers av religiøse skillelinjer til møter i åpenhet gjennom kunstformens kommunikasjon. Kirken bør også stille bygninger og faglige, åndelige og personlige ressurser til disposisjon for det lokale kulturliv.

6.1. Det styrkes ved lovfesting. Stillinger ved større kirker MÅ være 100 %. Ikke god ide å tidfeste et antall timer til orgelelev, men man kan bestemme et minimum.

6.2. Store ressurser i samisk kirkeliv som bør komme hele kirken til gode. Irsk kultur og musikk er nå ”in” – hvorfor ikke slippe til kultur fra eget land?

7.1. Allsidigheten er i dag stor i større menigheter. Bør ta i bruk nye musikkformer der ungdom samles.

7.2. Hvis kunstnere skal være med å utforme gudstjenesten vil det koste. Da bør kanskje regelen om at det som oppleves som evangeligeformidling skal være uten inngangspenger oppheves?

7.3. Kirken er et sted med tradisjoner. Temporære vil kunne skape uro. Trivialisering bør unngås, men å gi billedlige eller musikalske uttrykk til søndagens tema kan være en god ide.

7.4. Det er åpenhet for det, men ser at data og tekniske hjelpemidler og installasjoner skaper motstand.

Møre biskop og bispedømmeråd

6.1. Er enige i at kirkemusikernes ansvarsområde bør bygges ut. Derfor bør også utdanningen bli bredere, slik at det blir mer enn en orgelfaglig utdanning. Vil gjerne se andre instrumenter og musikkuttrykk som et vanligere ”standardinventar” i kirken. Menighetene er ulike i størrelse. Det er derfor lite realistisk å fastsette at alle kantorer skal ha full stilling. Ser gjerne at alle kantorer gir orgelundervisning, men mengden må tilpasses lokalt.

Bjergvin biskop

6.1. Positivt med orgelelev hos kirkemusikere, men det må ikke komme til fortrengsel for sentrale oppgaver.

Nidaros bispedømmeråd

5.1. Er for brede allianser. Vil kunne gi gjensidige bidrag. Fordrer større profesjonalitet fra kirkens side.

6.1. Er positive til dette, men vil bety en betydelig økning i ressurser, og må derfor ta tid.

6.2. Her ligger det store utviklingsmuligheter innenfor et forsømt felt. Det bør vurderes å gi Sørsamisk utvalg (ÅGM) en formell status i behandlingen av saker som vedrører sør-samisk kultur på tvers av bispedømmegrensene.

7.1. Ønskelig og nødvendig. Vil være prinsipiell åpen for å være en inkluderende kirke hvor alle kan finne tilhørighet.

7.2. Ønsker å åpne kirkerommet, men mener at myndigheten skal ligge i menighetsrådene og at regelverket rundt dette ikke må være absolutte, men gi rom for skjønn og styrke det lokale kirkelige demokrati. Bedre rettleiding og rådgivning til menighetsrådene.

7.3. Naturlig å operere med et skille mellom faste og temporære kunstverk. Ansvar for det temporære kan ligge lokalt, mens når det gjelder faste installasjoner og gjenstander bør avgjørelsesmyndighet ligge regionalt (hos biskopen)

7.4. Tror at det er åpenhet og vilje i dag, men at kompetanse og kontakt med kunstmiljøer ofte er liten. Det hindrer. Trange økonomiske rammer er også et hinder, men det er stort rom for nytenkning, kreativitet og lokalt samarbeid på tvers av tradisjonelle skillelinjer.

Andøy kirkelige fellesråd, Sør-Hålogaland bispedømme

5.1. Bør ha lokale råd – i samarbeid med lokale kunstnere eller i samarbeid med lokal kommune.

6.1. Støtter forslaget, men er noe usikker på forslaget om orgelelev. Bør vurderes lokalt.

6.2. Støtter forslagene. Det bør vurderes om det skal være en egen melding for dette. Det bør settes av egne ressurser til gjennomføring av dette. De lokale menigheter må være sentrale aktører i gjennomføringen.

7-1. Støtter forslaget.

7.2. Støtter revisjon av dagens regelverk. Lokale interesser og ansvar bør vektlegges sterkest.

7.3. Støtter det, men må skje i regi av lokale menigheter og vurderes fra sak til sak.

7.4. Det er i dag ikke stor nok åpenhet, men endring må skje gjennom dialog og over tid og gradvis settes i verk. Endringer må komme gjennom frivillige beslutninger og ikke som direktiv fra en overordnet instans.

8.1. Endringer må skje på kirkens premisser og ikke ut i fra hva som er populært. Den lokale menighet må hele tiden være de som beslutter i forhold til dette.

Dolstad menighet, Sør-Hålogaland bispedømme

5.1. Allianser: Det bør initieres samarbeidsprosjekter. Bør åpnes for forsøksprosjekter på kulturfeltet som inkluderer Den norske kirke.

6.1. Organisering: Enig i å bygge ut kirkemusikerens ansvarsområde. For enkelt å bygge ut alle til 100 %. Må fordeles etter en brøk som følger størrelse på befolkning og aktiviteten som drives i menigheten.

6.2. Dolstad menighet er i sør-samisk område. Savner samiske organisasjoner blant høringsinstansene. Det er en utfordring for kirken å gjøre samisk liturgi, salmer og komposisjoner tilgjengelig for alle. Hva med en internett-notebank for å sikre tilgjengelighet for ”smale utgivelser”? Bør videreføre å få inn sørsamiske tekster i salmebøkene (startet med Salmer 97). Flere liturgier, salmer og offentlige dokumenter bør også bli tilgjengelig på samiske språk.

7.1. Forstår meldingen dit at det er et mål med enhetlig ramme for bruk av kirken, uansett hvor i landet og at bruken av kirkerommet og det allmenne eierskap blir større gjennom hva man tillater av kunst og kultur i kirken. Deler meldingen ønske om å utvide den stilistiske bredden, men det må tas hensyn til ressursene som ligger i dagens kirkemusikere og at kirken i fremtiden engasjerer seg sterkere på utdanningsiden.

7.2. Regelverket sier lite om tvilstilfeller. Det er en god ide å utarbeide mønstervedtekter for bruk av kirker til eget bruk og utleie.

7.3. Amatørkunstnere bør ledes av profesjonelle kunstnere som har hovedansvaret slik at utsmykning og annet får en helhet. Provoserende kirkekunst kan støte mennesker bort. Må begynne i det stille med å innføre billedkunst / skulptur og la folk venne seg til det nye. Positivt med temporære utstillinger eller vandretstillinger. Bør ha en faglig utstillingskomité med personer som har kompetanse på feltet.

7.4. Mye åpenhet, men kunnskap og kompetanse er ikke alltid til stede. Kirken burde utvikle ordninger for å trekke til seg fagpersoner lokalt når det er behov for det.

8.1. Flott for unge å jobbe med en profesjonell i forhold til dans og teater. Salmebøker og liturgisk fornyelse bør være kontinuerlig med større bredde og mangfold. Det er likevel viktig at et kompetent utvalg foretar nødvendig vurdering og utvelgelse. Utleieinntekter bør komme kirkens kulturarbeid til gode i større grad enn det gjør i dag. Det kan også øke hyppigheten og interessen blant kirkemusikere til å arbeide aktivt med konsertarrangering.

Sør-Hålogaland biskop og bispedømmeråd

6.1. Støtter tanken, men mange vil da trenge støtte og veiledning for å makte oppgaven. Det vil være behov for felles ordninger for kvalitetssikring ved ansettelser av kirkemusikere, for eksempel en service fra KA eller bispedømmekontor, som kunne bistå ved vurdering.

6.2. Dette er et viktig område, der Bibeloversettelse, liturgi og salmebøker må foreligge som et utgangspunkt, og der utvikling av dåpsopplæringsmateriell også er en sentral oppgave nå. Det arbeides med dette i flere bispedømmer, også i Sør-Hålogaland. Det er her viktig å utvikle samarbeid mellom de ulike organene som kan bidra til forvaltningen av samisk kultur i kirken, f.eks Samisk kirkeråd og Sametinget med dets organer. Ser at bispedømmerådet også har en rolle å fylle her, sammen med de lokale menighetene.

7.1. Også gjennom kulturuttrykk bør kirken framstå som en kirke der mangfoldet kan samles.

Tradisjon og kirkekunsthaglige ressurser må videreføres, samtidig som kirken er åpen for nye uttrykk.

Kan sees som inkarnasjonsteologi: Evangeliet må stadig konkretiseres i nye former, nye språk, for å kommunisere med nye mennesker. Samtidig er det en linje i kirkens historie som er umistelig, og som også må uttrykkes gjennom kunstuttrykk. Det bør tenkes lokalt og kontekstuel, også om kunst og kultur.

7.2. Prinsipiell åpen holdning er ønskelig. Tjenlig med gjennomgang av regelverk. Bør tydeliggjøre prinsippene for hvordan kirkerommet kan sees. Kunstuttrykk må sees i kontekst, ut i fra virkningen og responsen de skaper. Det vil alltid være lokale forskjeller og vanskelige vurderinger.

7.3. Grad av åpenhet varierer, men endringer har skjedd. Intet uttrykk bør være fremmed, men bør være bevisst på at dette er et rom avsatt til bønn og gudstjenestefeiring.

Bodø domkirke menighet, Sør-Hålogaland bispedømme

5.1. Domkirken har ikke ubetydelig erfaring med alliansebygging både inn mot kommunale, fylkeskommunale og landsomfattende instanser, kulturelle organisasjoner og kunstneriske miljøer både profesjonelle og amatører. Betydningen av dette kan ikke undervurderes. Betydningen av kommersiell sponning, er ikke til å komme forbi – og har mange positive sider ved seg. Det er imidlertid viktig å understreke at også kirken må få sin del av kulturbudsjettene, selv om det er en lang historie med dugnadsinnsats.

6.1. Ser betydningen av at korvirksomhet og kulturinnsats/-koordinering blir en lovpålagt oppgave og som regel knyttet til kantorstillingen. En bør sikte mot 100%-stillinger, men her må også lokale forhold og kombinasjon med annen kulturvirksomhet i soknet, spille inn.

Domkirkene må ha minst to faste 100% kantorstillinger. Spørsmålet om orgelelever kan vanskelig gjøres til et absolutt krav, men det bør være en oppgave som anerkjennes som pålagt oppgave, der det ligger til rette for det.

6.2. I bispedømmet er det sterke samiske miljøer. De må gis mulighet til å ta i eie kirken til språklige og kulturelle uttrykk som har sin basis i deres kultur.

Som bispedømmekirke, er det viktig at Bodø Domkirke har et aktivt og bevisst forhold det å la det samiske uttrykk bli en naturlig del av kirkens liv. Her har det ikke vært gjort nok.

7.1. Er positive til det og har en del erfaring for at kirkerommet egner seg til samtidsmusikk og tåler mer populære sjangere.

7.2. Støtter større åpenhet. Det vil komme bedre til uttrykk med mer visjonære uttrykksformer i regelverket. Nå har det for defensivt preg. Det må inn andre og åpnende formuleringer.

7.3. Har tenkt på dette, men opplever eget kirkerom som stort og krevende. Det stiller store krav også til temporær kunst. Også de tekniske forutsetningene må utvikles.

7.4. Registrerer at det er ikke ubetydelige kulturforskjeller i Norge – også innenfor eget nærområde. Ønsker større åpenhet og håper kulturmeldingen og de grep som kirken vil ta framover, vil øke forståelsen for dette i hele kirken.

Nord-Hålogaland biskop og bispedømmeråd

6.2. Samisk kirkeliv: Bispedømmerådet deler meldingens vektlegging. Bruken av samiske symboler og uttrykksformer i kirken er et omstridt tema blant samene i bispedømmet. De må selv få utvikle sitt kirkeliv. Storsamfunnet må ikke komme med løsningene.